

PRAVNA HRONIKA

Pravna hronika | Broj 14 | Godina 7 | Januar 2022. godine

IZLAZI DVA PUTA GODIŠNJE

Teme broja:

Harmonizacija sudske prakse
u Bosni i Hercegovini

Baze sudske prakse

Praksa Evropskog suda
za ljudska prava

PRAVNA HRONIKA

IMPRESUM:

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA

Aida Trožić

UREDNIŠTVO

Biljana Braithwaite, Vera Bjelogrić, Marija Jovanović, Aida Trožić

SARADNICI

Mirela Adžajlić Hodžić, Ahmed Ahmetović, Samra Alispahić, Azra Bećirović, Tomislav Čavić, Edin Čengiđ, Ermina Dumanjić, Catharina Harby, Emira Hodžić, Šeila Imamović-Brković, Mirjana Lazarova Trajkovska, Tanja Miletić, Markella Papadouli, Sevima Sali-Terzić, Hannah Smith, Džeđlan Šehović, Almir Tabaković, Dalida Tanović, Duška Tomašević, Elma Veledar-Arifagić

DIZAJN

Kliker Dizajn – Marko Milićević

LEKTURA I KOREKTURA

Maja Andrić

IZDAVAČI

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (Sarajevo)
The AIRE Centre (London)

Online publikacija: ISSN 2712-2115

Print publikacija: ISSN 2712-2107

Izdavanje ovog časopisa finansira Vlada Ujedinjenog Kraljevstva. Međutim, u njemu izneseni stavovi ne odražavaju nužno politiku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

Poštovane čitateljice i čitatelji,

s posebnim zadovoljstvom vam predstavljamo četrnaesti broj *Pravne hronike*. Časopis *Pravna hronika* je osmišljen s ciljem da praksu evropskih sudova i sudova iz Bosne i Hercegovine učini lakše dostupnom i na taj način doprinese širenju informacija o sudskoj praksi i transparentnosti sudova, kao i da naglasi važnost kvalitete sudske prakse, usprkos izazovima s kojima se suočava pravosudna zajednica u BiH.

U tom kontekstu AIRE Centar i Ustavni sud Bosne i Hercegovine, kao suorganizatori, u saradnji s Visokim sudskim i tužilačkim Vijećem Bosne i Hercegovine, organizovali su Petu godišnju konferenciju Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu na temu „Harmonizacija sudske prakse u BiH“ čiji prikaz u ovom broju *Pravne hronike* donosimo. Na Konferenciji su, između ostalog, prezentirani **Izveštaj o primjeni standarda zaštite prava iz članova II/3b) i II/3f) Ustava BiH, tj. članova 3 i 8 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda** i jedinstvena nova **Baza sudske prakse**.

Ovaj broj *Pravne hronike* sadrži i članke posvećene sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava. U njemu je analiziran niz relevantnih predmeta iz prve polovine 2021. godine, uključujući predmet *Jurčić protiv Hrvatske* u vezi diskriminacije trudnice u kontekstu člana 14, *V.C.L. i A.N. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* koji se odnosi na krivično gonjenje potencijalnih žrtava trgovine ljudima sa stanovišta člana 4, *Vavrička i drugi protiv Republike Češke* o obaveznoj vakcinaciji sa stanovišta člana 8, te presudu u predmetu *Feilazoo protiv Malte* vezanu za uslove lišenja slobode shodno članu 3, a u kontekstu pandemije COVID-19.

Poseban članak je posvećen praksi Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na BiH, koji je donio 12 presuda i 10 odluka o dopustivosti u odnosu na BiH u relevantnom periodu. Pitanja razmatrana u presudama se odnose na pokretanje pitanja prava na zaštitu prava na pravično suđenje iz člana 6 stav 1 i prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama; jedna presuda se tiče jednakosti strana u postupku kao obilježja prava na pravično suđenje; jedna na prava iz člana 6 stav 1 i člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju zbog dužine upravnog postupka, ali najveći broj presuda donesen je povodom neizvršenja domaćih presuda u vezi sa članom 6 stav 1 i članom 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju, te povrede prava iz člana 6 stav 1 zbog prekomjerne dužine postupka.

Podsjećamo: 1. augusta 2021. godine stupio je na snagu Protokol br. 15 o izmjenama i dopunama Konvencije, koji uvodi upućivanje na načelo supsidijarnosti i doktrinu slobodne procjene. Njime je skraćen rok unutar kojeg se predstavka može podnijeti ESLJP-u sa šest na četiri mjeseca nakon datuma konačne domaće odluke, a koji rok se primjenjuje od 1. februara 2022. godine.

Članak o **praksi Suda Evropske unije** (Luksemburg) sadrži sažetke predmeta: C-872/19 P u vezi pitanja aktivne legitimacije trećih država za pristup Sudu EU, C-645/19 *Facebook Ireland i dr.* u vezi primjene Opće uredbe o zaštiti podataka, kojom je SEU pojasnio uvjete izvršavanja ovlasti nacionalnih nadzornih tijela u pogledu prekogranične obrade podataka; C-746/18 *H. K./Prokuratuur*, kojom presudom je SEU utvrdio da je pristup skupu podataka o elektroničkim komunikacijama koji se odnose na promet ili na lokaciju, na temelju kojih se mogu donijeti precizni zaključci o privatnom životu, u kazneno-pravne svrhe dopušten samo u cilju borbe protiv teških kaznenih djela ili sprječavanja ozbiljnih prijetnji javnoj sigurnosti, dok je Sud Evropske unije donio presudu u predmetu C-393/19 *Okrašna prokuratura - Haskovo i Apelativna prokuratura - Plovdiv/OM* u odnosu na nacionalni propis koji omogućuje oduzimanje sredstva upotrijebljenog za počinjenje teškog kaznenog djela krijumčarenja, ali koje pripada trećoj strani u dobroj vjeri, i utvrdio da nije u skladu s pravom Unije.

Četrnaesti broj *Pravne hronike* se bavi razvojem **sudske prakse u Bosni i Hercegovini** u prvoj polovini 2021. godine te sadrži članke o razvoju prakse Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Republike Srpske i Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Izdvojene odluke Ustavnog suda se odnose na ocjenjivanje da li osporene odluke redovnih sudova zadovoljavaju „pravo na obrazloženu odluku“ koje je dio prava na pravično suđenje iz člana 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. U odluci broj AP-4703/19 Ustavni sud je ispitao navode o kršenju člana 6, ali i člana 11 Evropske konvencije po pitanju obaveznog članstva u Privrednoj komori i plaćanja članarine, u odluci broj AP-532/21 pokrenuto je zanimljivo pitanje navodnog kršenja prava na privatni i porodični život kada su nadležne zdravstvene i institucije, a zatim i sudovi, odbili apelantičin zahtjev da se porodi kod kuće uz asistenciju primalje i hitne medicinske pomoći i AP-2872/19, u kojoj je Ustavni sud usvojio apelaciju zato što je utvrdio kršenje prava na slobodu izražavanja iz člana 10 Evropske konvencije, zaključivši da sudovi nisu kritički analizirali sporne izjave kada su apelanticu obavezali da tužiteljima naknadi štetu zbog klevete.

Sud BiH je za ovaj broj *Pravne hronike* izabrao praksu koja se odnosi na: utvrđivanje statusa lica kod krivičnog djela iz člana 189 stav 2 KZ-a BiH, korištenje iskaza optuženog koji je u toku istrage dao u svojstvu osumnjičenog, jednakost strana u postupku, te opravdanost pritvora zbog opasnosti od ponavljanja krivičnog djela. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, Vrhovni sud Republike Srpske i Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine predstavljaju presude iz oblasti krivičnog, građanskog i upravnog prava.

O dostupnosti sudske prakse u Bosni i Hercegovini možete čitati u novostima iz Odjela za sudsku dokumentaciju i edukaciju Sekretarijata VSTV-a BiH, koji u ovom broju predstavljaju aktivnosti koje VSTV poduzima u sklopu projekta „Izgradnja efikasnog pravosuđa u službi građana“, i to komponente pod nazivom „Jačanje odjeljenja za sudsku praksu pri sudovima najviše instance u BiH“ u odnosu na publikacije i unaprijeđeni izgled internet stranice Odjela za sudsku dokumentaciju i edukaciju VSTV-a BiH.

Poseban članak je posvećen **novoj Bazi sudske prakse u Bosni i Hercegovini**, koja je predstavljena na Petoj godišnjoj konferenciji Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu. Nova Baza ima za cilj poboljšanje transparentnosti, efikasnosti i efektivnosti procesa upravljanja predmetima koji su značajni za sudsku praksu u Bosni i Hercegovini, te ona istovremeno predstavlja i pokušaj nadomještanja i prevazilaženja ovih problema, kao i stvaranje pravne sigurnosti za građane i omogućavanje jednakog pristupa pravdi. Od posebnog značaja je i to da će Baza sudske prakse, pored sudija i tužilaca, biti dostupna i široj javnosti.

U ovom broju *Pravne hronike* Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji Bosne i Hercegovine predstavlja program početne obuke i program stručnog usavršavanja za 2022. godinu, te edukacije sudija i tužilaca u Federaciji BiH u 2022. godini, dok Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj predstavlja Program stručnog usavršavanja i početne obuke za 2022. godinu. Centri predstavljaju novine u svojim programima u odnosu na primjenu metodologije, partnere i teme koje njihove korisnike očekuju u 2022. godini.

Uz želje za ugodno čitanje, srdačno Vas pozdravljamo.

Redakcija *Pravne hronike*

Koncept

Časopis *Pravna hronika* je osmišljen u cilju podizanja svijesti o razvoju sudske prakse i ljudskim pravima, a namijenjen je sudijama, tužiocima, advokatima i ostalim pravnim stručnjacima širom zemlje. Pravnici u BiH se putem ovog časopisa mogu upoznati s novinama u zakonodavstvu i relevantnoj praksi domaćih sudova, kako na državnom, tako i na nivou entiteta.

Pravna hronika, pored toga, sadrži pregled ključnih novina u praksi ESLJP-a i Suda Evropske unije relevantnih za BiH. Časopis se usredsređuje na kretanja u zakonodavstvu i na praksu domaćih sudova i ESLJP-a, kao i na praksu Suda EU relevantnu za BiH, te nastoji čitaoce upoznati s najnovijim i najznačajnijim novinama u ovoj oblasti.

Izdavanje ovog časopisa ima za cilj i unapređenje primjene EKLJP-a u BiH, te doprinos rješavanju konkretnih problema, utvrđenih u dijelovima Izvještaja o napretku u kojima se Evropska komisija bavi reformama pravosuđa i vladavinom prava.

Časopis također služi kao produžetak redovne obuke koju provode nadležne institucije. *Pravna hronika* je osmišljena kao pravni informativni časopis koji uređuju pravni eksperti Bosne i Hercegovine. Eksperti Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH i AIRE Centra pružaju aktivnu podršku razvoju ovog časopisa.

U cilju osiguravanja samoodrživosti časopisa autori članaka su pravni savjetnici Ustavnog suda BiH, Suda BiH, Vrhovnog suda Federacije BiH, Vrhovnog suda Republike Srpske, te Apelacionog suda Brčko distrikta BiH. Povremeni saradnici časopisa su i drugi pravni stručnjaci i profesori prava. Angažman domaćih stručnjaka je od presudnog značaja za samoodrživost ovog časopisa jer on prije svega ima za cilj da bude u službi potrebe za kontinuiranom edukacijom pravnika iz Bosne i Hercegovine.

Časopis *Pravna hronika* je nastao u okviru projekta kojeg sprovodi AIRE Centar i finansira Ministarstvo spoljnih poslova Ujedinjenog Kraljevstva, s ciljem unapređenja kvaliteta pravosuđa i jačanja vladavine prava u Bosni i Hercegovini za evropske integracije.

Izdavači *Pravne hronike* su Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine i AIRE Centar.

Pravna hronika se objavljuje dva puta godišnje.

Sadržaj

Pregled prakse Evropskog suda za ljudska prava za prvu polovinu 2021. godine	7
Pregled sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Bosnu i Hercegovinu u prvoj polovini 2021. godine	17
Pregled aktualnih odluka Suda Evropske unije za prvu polovicu 2021. godine	22
Novine u praksi Ustavnog suda Bosne i Hercegovine	31
Novine u jurisprudenciji Suda Bosne i Hercegovine u prvoj polovini 2021. godine	36
Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine.....	41
Novine u Jurisprudenciji Vrhovnog suda Republike Srpske.....	48
Novine u jurisprudenciji Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine	55
Novosti iz Odjela za sudsku dokumentaciju i edukaciju Sekretarijata VSTV-a BiH.....	61
Baza sudske prakse u Bosni i Hercegovini	67
Peta godišnja konferencija Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu	70
Program početne obuke i program stručnog usavršavanja za 2022. godinu.....	74
Program stručnog usavršavanja i početne obuke Centra za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj za 2022. godinu	77
Lista korištenih skraćenica	82

Pregled prakse Evropskog suda za ljudska prava za prvu polovinu 2021. godine

Pripremio: AIRE Centar

U ovom odeljku *Pravne hronike* su razmotrene presude Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: Sud) koje su od značaja za jurisprudenciju sudova u BiH. U njemu je analiziran niz relevantnih pitanja, uključujući diskriminaciju trudnica u kontekstu člana 14, krivično gonjenje potencijalnih žrtava trgovine ljudima sa stanovišta člana 4, obaveznu vakcinaciju sa stanovišta člana 8, kao i uslove lišenja slobode shodno članu 3, a u kontekstu pandemije COVID-19. Dati su prikazi činjenica i odluka Suda, kao i stručni komentari svih predmeta.

PRESUDA U PREDMETU JURČIĆ PROTIV HRVATSKE

(Predstavka br. 54711/15)
izrečena 4. februara 2021. godine

Činjenice i odluka

Podnositeljka predstavke rođena je 1975. godine. Ona je novembra 2009. sklopila ugovor o radu sa N. (u daljem tekstu: Preduzeće) u vreme kada se podvrgla postupku vantelesne oplodnje. Mesto prebivališta podnositeljke predstavke bilo je udaljeno oko 60 km od sedišta Preduzeća. Podnositeljka predstavke je 11. decembra 2009. registrovana kao osiguranica Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (u daljem tekstu: HZZO). Lekar podnositeljke predstavke je 14. decembra 2009. utvrdio da je postupak vantelesne oplodnje bio uspešan i savetovao joj da uzme bolovanje i miruje zbog komplikacija u trudnoći.

Podnositeljka predstavke je 28. decembra 2009. podnela zahtev za naknadu zarade tokom bolovanja. HZZO je njenu prijavu za osiguranje i naknadu zarade odbio 16. februara 2010., uz obrazloženje da se podnositeljka predstavke zaposlila u vreme kada za to nije bila zdravstveno sposobna, budući da se podvrgla postupku vantelesne oplodnje u vreme potpisivanja ugovora. Takođe je tvrdio da je podnositeljka predstavke fiktivno zaposlena radi ostvarenja finansijske koristi. Podnositeljka predstavke se na ovu odluku žalila centralnom uredu HZZO-a, tvrdeći da se dobro osećala tokom postupka vantelesne oplodnje i da nikako nije mogla da zna da li će postupak biti uspešan. Centralni ured je odbacio njenu žalbu, a njegovu odluku je u žalbenom postupku potvrdio Visoki upravni sud. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je izdala upozorenje HZZO-u da njegova odluka predstavlja diskriminaciju na osnovu pola. Međutim, Ustavni sud je aprila 2015. odbacio ustavnu tužbu podnositeljke predstavke kao neosnovanu.

Podnositeljka predstavke se žalila na diskriminaciju jer joj je ukinut status osiguranice tokom trudnoće nakon postupka vantelesne oplodnje, protivno članu 14 u vezi sa članom 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju.

Sud je smatrao da je drugačije postupanje prema podnositeljki predstavke bilo zasnovano na njenom polu. HZZO je svoju odluku zasnovao na zaključku da je fiktivno zaposlena zbog toga što je trudna, odluku koju je mogao da usvoji samo kada je reč o nekoj ženi. Sud je utvrdio da nema opravdanja za razliku u postupanju. Trudnoća se ne može smatrati prevarnim ponašanjem a finansijske obaveze

nametnute državi tokom trudnoće neke žene ne mogu predstavljati dovoljno obrazloženje kojim se opravdava razlika u postupanju na osnovu pola.

Premda je HZZO na osnovu važećeg zakonodavstva imao pravo da preispita status zdravstvenog osiguranja podnositeljke predstavke, ta preispitivanja su u praksi često bila usmerena na trudnice. Žene koje su zaključile ugovor o radu u poodmakloj trudnoći su automatski svrstavane u kategoriju „sumnjivih“ zaposlenih. Ovaj pristup je bio opšte uzev problematičan.

Sud je odbacio argument države da podnositeljka predstavke nije bila sposobna za rad u vreme zaključenja ugovora o radu, budući da je podrazumevao dugo putovanje do sedišta Preduzeća što bi u pitanje dovelo uspešnost oplodnje. U načelu, čak i kada raspoloživost zaposlenog predstavlja preduslov za valjanu realizaciju ugovora o radu, zaštita koja se pruža ženama tokom trudnoće ne može se uslovljavati nužnošću njenog prisustva na poslu tokom trudnoće i nakon porođaja za valjano funkcionisanje njenog poslodavca ili činjenicom da je privremeno sprečena da obavlja poslove zbog kojih je zaposlena. Štaviše, uvođenje mera zaštite trudnica i porodilja je od ključnog značaja za ostvarivanje načela jednakog postupanja prema ženama i muškarcima na i u vezi s radom.

Sud je stoga utvrdio povredu člana 14 u vezi sa članom 1 Protokola br. 1. Shodno članu 41 je podnositeljki predstavke dosudio €7.500 na ime nematerijalne štete i €1.150 na ime sudskih troškova i izdataka.

Komentar

Sud je utvrdio kako odluka da se ne zaposli trudnica ili da joj se ne prizna naknada vezana za rad zbog trudnoće predstavlja neposrednu diskriminaciju na osnovu pola, koja se ne može opravdati finansijskim interesima države.

Budući da se takva odluka može usvojiti samo u pogledu žena, ona predstavlja razliku u postupanju na osnovu pola. Podnositeljki predstavke je uskraćen status osiguranice i naknada jer je njeno zaposlenje proglašeno fiktivnim zato što je trudna. Vlasti su zaključile da podnositeljka predstavke nije bila sposobna za rad na dan kada je zaključila ugovor o radu budući da joj je lekar preporučio mirovanje. Takav je zaključak očigledno protivan kako domaćem tako i međunarodnom pravu.

Sud je u pogledu *opravdanosti razlike u postupanju* konstatovao da se trudnoća ne može smatrati prevarnim ponašanjem i da finansijske obaveze države tokom trudnoće neke žene ne mogu same po sebi predstavljati dovoljno opravdanje za razliku u postupanju na osnovu pola. Ove zaključke su potkrepili dodatni faktori zbog kojih je razlika u postupanju bila još izrazitija: 1) podnositeljka predstavke je redovno plaćala doprinose za obavezno zdravstveno osiguranje tokom prethodnih 14 godina zaposlenja; 2) u trenutku kada je potpisivala ugovor o radu podnositeljka predstavke nije mogla da zna da će postupak vantelesne oplodnje biti uspešan kao ni da će morati da ode na trudničko bolovanje; 3) podnositeljka predstavke nije bila ni u kakvoj zakonskoj obavezi da poslodavca obavesti o postupku vantelesne oplodnje ili mogućoj trudnoći u vreme zaključenja ugovora o radu, te njegovim zaključenjem nije počinila prevaru. Postavljanje ženi koja se prijavila za posao pitanja o mogućoj trudnoći i njeno obavezivanje da budućeg poslodavca obavesti o toj činjenici predstavljalo bi neposrednu diskriminaciju na osnovu pola; 4) vlasti su odbacile zahtev podnositeljke predstavke a da nisu prethodno utvrdile da li je počela da radi za poslodavca i da li je zbog vantelesne oplodnje morala da odsustvuje sa posla; 5) postupci vlasti su implicirali da trudne žene ne treba da rade ili traže posao. Takav rodni stereotip predstavlja ozbiljnu prepreku ostvarivanju stvarne suštinske rodne ravnopravnosti, koja predstavlja jedan od važnih ciljeva država članica Saveta Evrope.

PRESUDA U PREDMETU V.C.L. I A.N. PROTIV UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

(Predstavke br. 77587/12 i 74603/12)
izrečena 16. februara 2021. godine

Činjenice i odluka

Predstavke su podneli vijetnamski državljani rođeni 1994. i 1992. koji su živeli u Ujedinjenom Kraljevstvu. Policija je podnosiocima predstavke otkrila tokom racija fabrika kanabisa 2009. godine. V.C.L. (u daljem tekstu: prvi podnosilac predstavke) je otkriven u Kembridžu a A.N. (u daljem tekstu: drugi podnosilac predstavke) je otkriven u jednom stanu u Londonu. U to vreme su obojica bili maloletni (15, odnosno 17 godina stari).

Prvi podnosilac predstavke je znao da se uzgaja kanabis ali nije znao da je to nezakonito. Drugi podnosilac predstavke je tvrdio da je bio primoran da radi besplatno, da je bio zaključan u fabrici koju nije mogao da napušta i da su mu pretili smrću ako prestane da radi. Nakon policijskih racija podnosioci predstavke su optuženi za proizvodnju kontrolisane supstance.

Nadležni organ (državni organ kome je povereno formalno priznanje statusa žrtve trgovine ljudima ili savremenog ropstva) i organizacije koje pružaju pravnu pomoć su obavestile Krunsko tužilaštvo (u daljem tekstu: KT) da postoje osnovani razlozi za sumnju da su oba podnosioca predstavke bili žrtve trgovine ljudima. KT, međutim, nije odustao od njihovog gonjenja. Obojica podnosioca predstavke su priznali krivicu i određena im je odgovarajuća kazna. Podnosioci predstavke su kasnije izjavili žalbe na kazne, koje je Apelacioni sud odbacio uz obrazloženje da je u svakom predmetu odluka o krivičnom gonjenju bila dobro obrazložena i da nije došlo do zloupotrebe postupka.

Podnosioci predstavke su tvrdili da su njihovo gonjenje i osuda za krivična dela vezana za drogu nakon što su otkriveni na farmama kanabisa, u vreme kad su obojica bili maloletni, predstavljali povredu njihovih prava iz članova 4 i 6 Konvencije.

Ovaj predmet prvi je u kojem je Sud trebalo da razmotri da li i kada gonjenje (potencijalne) žrtve trgovine ljudima može biti protivno članu 4. Iz međunarodnih standarda vezanih za borbu protiv trgovine ljudima se ne može izvesti nikakva opšta zabrana krivičnog gonjenja žrtava trgovine ljudima. Međutim, u određenim okolnostima, krivično gonjenje (potencijalnih) žrtava trgovine ljudima može biti protivno obavezi države da preduzme operativne mere kako bi ih zaštitila kada je svesna ili je morala da bude svesna okolnosti koje daju povoda za postojanje osnovane sumnje da je neko lice žrtva trgovine ljudima.

Sud je u pogledu prvog podnosioca predstavke smatrao da je on otkriven pod okolnostima koje su davale povoda za osnovanu sumnju da je bio žrtva trgovine ljudima. Kada je reč o drugom podnosiocu predstavke, Sud je konstatovao da su određeni aspekti njegovog iskaza u trenutku kad je otkriven morali da izazovu zabrinutost da je možda bio žrtva trgovine ljudima. Ta zabrinutost je trebalo da bude još veća s obzirom na to da su podnosioci predstavke tada bili maloletnici. Uprkos tome, nisu preduzete nikakve operativne mere.

Sud je smatrao da je KT imao pravo da se ne složi sa zaključkom nadležnog organa na osnovu jasnih razloga u skladu s definicijom trgovine ljudima u međunarodnim standardima. Međutim, KT je u oba predmeta odbio zaključnu odluku nadležnog organa bez adekvatnog obrazloženja. Apelacioni sud se potom pozivao na isto neadekvatno obrazloženje kada je zaključio da su odluke o krivičnom gonjenju opravdane. Dakle, oba domaća organa su se oslanjala na faktore koji nisu ulazili

u suštinu međunarodno prihvaćene definicije trgovine ljudima. Država nije ispunila svoju obavezu da preduzme operativne mere kako bi podnosiocima predstavke zaštitila bilo odmah na početku, kao potencijalne žrtve trgovine ljudima, a tako ni kasnije, kao lica koja je nadležni organ prepoznao kao žrtve trgovine ljudima. Shodno tome, došlo je do povrede člana 4 Konvencije.

Sud je takođe smatrao da je država povredila član 6 stavka 1 jer nije istražila status podnosilaca predstavke kao žrtvi trgovine ljudima pre nego što su oni optuženi i osuđeni. Sud je utvrdio da postoji osnovana sumnja da su podnosioci predstavke bili žrtve trgovine ljudima a da se od optuženih, naročito maloletnih optuženih, ne može zahtevati da se sami identifikuju kao žrtve trgovine ljudima ili da budu kažnjeni što to nisu učinili.

Sud je shodno članu 41 dosudio svakom podnosiocu predstavke po €25.000 na ime nematerijalne štete i po €20.000 na ime sudskih troškova i izdataka.

Komentar

Ovo je istorijska presuda i prva u kojoj je Sud uspostavio odnos između člana 4 Konvencije i krivičnog gonjenja žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima, naročito dece. U ovoj odluci se ističe odgovornost države za rano otkrivanje i nekažnjavanje žrtava trgovine ljudima.

Podnosioci predstavke su se žalili na propust organa da sprovedu adekvatnu istragu, da ih zaštite u periodu koji je usledio nakon što su bili predmet trgovine ljudima i da obezbede pravičnost suđenja. AIRE Centar je zastupao A.N.-a zajedno s njegovim pravobraniocem, nakon mnogogodišnjeg jačanja kapaciteta i rada na uspostavljanju standarda o ranoj identifikaciji i načelu nekažnjavanja i negonjenja i o deci žrtvama trgovine ljudima.

Tokom celog postupka je ocenjivana primerenost relevantnih procesnih i zakonskih okvira kojima se uređuje postupanje prema deci koja su možda žrtve trgovine ljudima. Konkretno, tvrdilo se da je A.N.-u bila „uskraćena podrška na koju je kao žrtva trgovine ljudima imao pravo jer ga policija, tužioci i pravosuđe nisu kao takvog identifikovali pre nego što je krivično osuđen“. Podnosioci predstavke su ukazali na to da su policija i tužilac morali da ih zbog osnovanih sumnji momentalno upute na nadležni nacionalni referalni mehanizam (u daljem tekstu: NRM^[1]). Od značaja je i činjenica da su i Nacionalni savet šefova policije (u daljem tekstu NSŠP^[2]) i KT^[3] izdali uputstva o postupanju prema deci pronađenoj u takvim zločinačkim poduhvatima kako bi se obezbedilo da nijedno dete ne bude izvedeno pred sud kada je izvršeno krivično delo neposredan rezultat trgovine ljudima. Odluka o krivičnom gonjenju i osuđivanju treba da se donese tek nakon iscrpne istrage činjenica kao i metodičnog obrazloženja ovih činjenica u skladu s merodavnim međunarodnim pravom.

Propust države da rano identifikuje podnosiocima predstavke kao žrtve trgovine ljudima otvorio je pitanje sistematskog procesnog nemara nadležnih državnih aktera. Ujedinjeno Kraljevstvo ima pozitivnu obavezu da obezbedi dovoljni zakonodavni i upravni okvir, kao i da stvori operativne i istražne okvire, kako bi zaštitilo žrtve trgovine ljudima. Stoga bi trebalo da razmotri uspostavljanje postupka koji će se više rukovoditi njihovom zaštitom. Pored ostalih propusta, policija i KT su prekršili član 4 jer nisu uključili stručnjake za zaštitu dece i socijalne službe u prvobitnu procenu ovog predmeta. Pored toga, nadležni organi su morali strogo da primenjuju uputstva o identifikovanju

[1] Vidi: <https://www.gov.uk/government/publications/human-trafficking-victims-referral-and-assessment-forms/guidance-on-the-national-referral-mechanism-for-potential-adult-victims-of-modern-slavery-england-and-wales>

[2] Vidi: <https://www.npcc.police.uk/>

[3] Vidi: <https://www.cps.gov.uk/>

žrtava trgovine ljudima NSSP-a „u vezi s njihovim učešćem u nezakonitim aktivnostima u meri u kojoj su na to bili primorani“ a ne da izvode neosnovane zaključke.

Predmet *V.C.L. i A.N.* je od posebnog značaja jer ističe obaveze državnih organa vezane za ranu identifikaciju stvarnih i potencijalnih žrtava trgovine ljudima, a u skladu s njihovim pozitivnim obavezama po osnovu domaćeg i evropskog prava. Ova presuda bi trebalo da u najskorijoj budućnosti dovede do usvajanja predloženih preventivnih mera koje obuhvataju, na primer, opsežnu relevantnu obuku policije, kao i drugih državnih službenika koji imaju neposredan kontakt sa žrtvama trgovine ljudi, a koju će da vode stručnjaci. Ovo je još važnije u kontekstu mešovitih migracijskih tokova i za običnu i graničnu policiju i službenike zadužene za pitanja imigracije i azila, koji su verovatno prvi koji se susreću s potencijalnim žrtvama trgovine ljudima. Tim i ostalim preventivnim merama moglo bi se obezbediti da nijedno lice, a naročito nijedno dete, koje je žrtva trgovine ljudima ubuduće nikada ne mora da se suoči s nesrazmernim i nepravičnim krivičnim optužbama.

PRESUDA U PREDMETU FEILAZOO PROTIV MALTE

(Predstavka br. 6865/19)
izrečena 11. marta 2021. godine

Činjenice i odluka

Predstavku je podneo Joseph Feilazoo, državljanin Nigerije koji je rođen 1975. godine i živeo u malteškom mestu Safiju. On je februara 2010. priznao krivicu po optužbama vezanim za drogu i izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od 12 godina, kao i dodatna kazna zatvora u trajanju od 22,5 meseci jer nije mogao da plati novčane kazne i troškove sudskih veštaka.

Na dan kada je trebalo da pušten iz zatvora podnosilac predstavke je obavešten da će ostati u pritvoru do udaljenja u Nigeriju. Podnosilac predstavke je navodno postao agresivan, opirao se hapšenju i naneo telesne povrede dvojici zatvorskih službenika. Podnosilac predstavke je odveden u bolnicu gde je, kako su stručnjaci konstatovali u svojim izveštajima, utvrđeno da je zadobio brojne povrede, uključujući udarce tupim predmetom po glavi i licu.

Pokrenuta je istraga o napadu na zatvorske službenike. Advokat podnosioca predstavke nije bio prisutan tokom ispitivanja i on je odbio da potpiše iskaz. Proglašen je krivim za napad i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 2 godine. Podnosilac predstavke je tokom boravka u zatvoru tvrdio da su ga prebacivali iz jednog zatvorskog režima u drugi kako bi osujetili njegov pristup pravnoj pomoći i pripremu predstavke Sudu. Pored toga je tvrdio da mu je bio uskraćen pristup njegovoj medicinskoj dokumentaciji i da je država zadirala u njegovu prepisku sa Sudom. Podnosilac predstavke je na dan kada je trebalo da bude oslobođen iz zatvora smešten u imigracioni pritvor u barakama u Safiju, gde je ostao do novembra 2020. godine. Podnosilac predstavke je u jednom trenutku bio smešten zajedno s ljudima koji su se nalazili u karantinu zbog pandemije COVID-19.

Podnosilac predstavke se žalio na povrede člana 3 (zabrane nečovečnog i ponižavajućeg postupanja), člana 5 (prava na slobodu i bezbednost) i člana 34 (prava na podnošenje pojedinačne predstavke) Konvencije.

Podnosilac predstavke se žalio na povredu člana 3 tvrdeći da su uslovi njegovog lišenja slobode u imigracionom pritvorskom centru predstavljali nečovečno i ponižavajuće postupanje. Tvrдио je, između ostalog, da je spavao na dušek u prenaseljenoj spavaonici (ova tvrdnja bila je potkrepljena fotografijama) punoj miševa i insekata, a žalio se i na nehigijensko čuvanje hrane,

kao i da je bio držan u samici bez pristupa prirodnom osvetljenju 77 dana, te da mu je tokom tog perioda retko bilo dozvoljavano da neko vreme provodi u šetnji. Podnosilac predstavke se takođe žalio da je bez ikakvog razloga bio smešten s ljudima koji su boravili u karantinu zbog pandemije COVID-19.

Sud je potvrdio da države moraju da obezbede da lice lišeno slobode boravi u uslovima koji su kompatibilni s poštovanjem njegovog ljudskog dostojanstva i da ono nije izloženo mukama ili bolu čiji intenzitet prevazilazi neizbežni nivo patnje koji lišenje slobode sa sobom nosi. Sud je bio zabrinut zbog tvrdnji podnosioca predstavke da je 77 dana držan u kontejneru bez prirodnog osvetljenja i ventilacije. Pored toga, ništa nije ukazivalo na potrebu da on bude smešten u delu koji je služio kao karantin. Sud je konstatovao da se ne može smatrati da je opravdana mera smeštanja podnosioca predstavke zajedno s onima koji mogu biti opasni po njegovo zdravlje na nekoliko nedelja u skladu s osnovnim higijenskim uslovima. Sud je stoga zaključio da je prekršen član 3.

Sud je utvrdio da je država prekršila član 5 stavka 1 Konvencije jer nije prilježno sprovela postupak deportacije podnosioca predstavke, usled čega razlozi za lišenje slobode podnosioca predstavke nisu bili valjani tokom celog perioda. Sud je, pored toga, konstatovao da se država mešala u pravo podnosioca predstavke da podnese predstavku Sudu, budući da je zadirala u njegovu prepisku i osujećivala njegov pristup delotvornoj pravnoj pomoći na nacionalnom nivou, protivno članu 43.

Sud je podnosiocu predstavke u skladu sa članom 41 dosudio €25.000 na ime nematerijalne štete.

Komentar

Ovaj predmet je važan jer je ovo prva presuda Suda o uslovima lišenja slobode u kontekstu pandemije COVID-19. Konkretno, Sud je razmatrao da li držanje lica za koje je testom utvrđeno da nema COVID-19 u karantinu s ljudima koji možda imaju COVID-19 predstavlja povredu člana 3 Konvencije.^[4]

Sud se pozvao na svoju ustaljenu praksu o pozitivnim obavezama država članica da adekvatno štite zdravlje i dobrobit lica lišenih slobode. Sud je ranije utvrdio da države shodno članu 3 imaju obavezu da preduzmu mere kako bi iskorenile ili sprečile širenje zaraznih bolesti u objektima u kojima se drže lica lišena slobode i zaključio da držanje podnosioca predstavke u istoj ćeliji s drugim licima koja boluju od teške i izuzetno zarazne bolesti ili u prenaseljenim uslovima može predstavljati povredu člana 3.^[5]

Međutim, ova sudska praksa se uglavnom odnosila na predmete u kojima je već bilo utvrđeno da dotična lica imaju neku zaraznu bolest. U ovom predmetu nije bilo poznato da li lica s kojima je podnosilac predstavke bio smešten imaju COVID-19. Ona su tek bila pristigla i zadržana su u karantinu zbog opasnosti da su ranije zaražena koronavirusom.

Činjenica da su ljudi s kojima je podnosilac predstavke bio lišen slobode „*mogli*“ njegovo zdravlje da dovedu u opasnost bila je dovoljna da doprinese zaključku o povredi člana 3. To ukazuje na širenje

[4] Komitet za sprečavanje mučenja i nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) je u Izjavi o načelima postupanja prema licima lišenim slobode u kontekstu pandemije COVID-19 od 20. marta 2020. istakao razna druga pitanja vezana za uslove lišenja slobode tokom pandemije koja bi mogla da otvore pitanje povrede člana 3. CPT je u Izjavi propisao i određene uslove koji bi mogli doprineti usaglašenosti tog postupanja sa članom 3. Vidi: <https://rm.coe.int/16809c6ff4b>.

[5] *Poghosyan protiv Gruzije*, presuda izrečena 29. juna 2017., predstavka br. 33323/08; *Ghavitadze protiv Gruzije*, presuda izrečena 3. marta 2009., predstavka br. 23204/07, i *Kotsaftis protiv Grčke*, presuda izrečena 12. juna 2008., predstavka br. 39780/06.

pristupa Suda tome šta može predstavljati povredu člana 3 u ovom kontekstu, koji sad obuhvata ne samo postojanje poznate opasnosti već i postojanje potencijalne opasnosti po zdravlje. Ova promena u pristupu ima smisla u kontekstu pandemije, u kojoj svako lice koje ulazi u objekat u kojem su smeštena lica lišena slobode može biti zaraženo koronavirusom (a da to ne zna) a pri tom ne može da se testira kako bi to potvrdilo.

Sud je takođe bio zabrinut zato što ništa nije ukazivalo na to da je podnosioca predstavke „*potrebno*“ staviti u karantin. Time se naglašava da, iako restriktivne mere poput karantina mogu biti dozvoljene shodno članu 3 radi sprečavanja širenja oboljenja COVID-19, potrebno je izricati ih samo kada je to nužno, na primer kada je testom utvrđeno da je lice pozitivno na COVID-19 ili kada postoji stvarna opasnost da je obolelo od ove bolesti.^[6] Podnosilac predstavke se nije nalazio u toj opasnosti budući da je prethodno proveo 75 dana u izolaciji.

Sud je, pored toga, zaključio da bi zabrinutost koja se pojavila u ranijim predmetima, koju je ranije smatrao „*manje uznemiravajućom*“ (npr. u vezi s pristupom hrani, odeći i sredstvima za održavanje higijene), u ovom konkretnom predmetu mogla da „*zavredi preispitivanje*“. Iako Sud nije dublje analizirao ova pitanja, sugeriše se da bi prilikom razmatranja potencijalne povrede člana 3 u kontekstu pandemije trebalo pridavati više značaja faktorima (npr. pristupu sredstvima za održavanje higijene) koji imaju veći značaj u zaštiti ljudi od oboljenja COVID-19.

Kao što je konstatovano u presudi, CPT je u septembru 2020. posetio Maltu kako bi izvestio o uslovima lišenja slobode migranata. U tom se izveštaju (objavljenom nakon što je Sud izrekao ovu presudu) potvrđuju zaključci Suda. CPT je smatrao da svesno zatvaranje migranata s pozitivnim testom na COVID-19 s migrantima koji nisu pozitivni na COVID-19 tokom dužih vremenskih perioda može otvoriti pitanje povrede člana 3, kao i pozitivne obaveze države da štiti pravo na život zajemčeno članom 2 Konvencije.^[7] Važno je, međutim, ukazati na to da su za zaključak o povredi člana 3 u ovom predmetu od značaja bili i brojni drugi faktori koji nisu imali veze s kontekstom pandemije. Sud je „*naročito pogodila*“ dužina lišenja slobode podnosioca predstavke (oko 14 meseci) i činjenica da je faktički držan u izolaciji skoro 75 dana, tokom kojih nije imao pristupa prirodnom osvetljenju, svežem vazduhu ili mogućnosti da neko vreme provodi u šetnji. Kao što je Sud ponovio, procena da li uslovi lišenja slobode potpadaju pod polje dejstva člana 3 zavisi od „*svih okolnosti predmeta*“, pri čemu je potrebno u obzir uzeti i „*kumulativne efekte*“ tih uslova.

Stoga je i dalje nejasno da li će ovaj predmet predstavljati osnov za opštu propoziciju da je lišenje slobode lica koje nije zaraženo koronavirusom zajedno s licem koje jeste, ili bi moglo biti, zaraženo tim virusom dovoljno da samo po sebi predstavlja povredu člana 3. Svi drugi uslovi, uključujući dužinu trajanja lišenja slobode, stepen prenaseljenosti, kao i dužinu vremena tokom kojeg je podnosilac predstavke držan u izolaciji, takođe su relevantni za opštu ocenu da li su uslovi lišenja slobode protivni članu 3 u okolnostima predmeta o kojem je reč.

[6] Ovaj bi pristup bio u skladu s navedenim načelima CPT-a, naročito načelom br. 4: „*Sve restriktivne mere preduzete u odnosu na lica lišena slobode u cilju sprečavanja širenja bolesti COVID-19 treba da budu zasnovane na zakonu, kao i da budu nužne, srazmerne, da poštuju ljudsko dostojanstvo i vremenski ograničene.*“

[7] Izveštaj Vladi Malte o poseti Malti Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja od 17. do 22. septembra 2020., objavljen 10. marta 2021. godine, dostupan na engleskom na: <https://rm.coe.int/1680a1b877>.

PRESUDA VELIKOG VIJEĆA U PREDMETU VAVŘIČKA I DRUGI PROTIV REPUBLIKE ČEŠKE

(Predstavka br. 47621/13)
izrečena 8. aprila 2021. godine

Činjenice i odluka

G. Pavel Vavřička, gđa. Markéta Novotná, g. Pavel Hornych, g. Radomír Dubský, g. Adam Brožík i g. Prokop Roleček (u daljem tekstu: podnosioci predstavke) bili su češki državljani.

Prema Zakonu o javnom zdravlju Republike Češke, sva lica sa stalnim boravkom moraju redovno da se vakcinišu u skladu s podzakonskim aktima. Ovim Zakonom je takođe propisano da predškolske ustanove smeju da upišu samo decu koja su primila sve propisane vakcine ili koja predoče potvrdu da nisu vakcinisana iz zdravstvenih razloga. Podnosioci predstavke su ovu zakonsku obavezu osporavali pred upravnim organima i Ustavnim sudom, tvrdeći da je obaveza vakcinisanja dece protivna njihovim osnovnim pravima i slobodama, naročito pravu da odbiju medicinsku intervenciju i pravu da imaju i ispoljavaju verska i filozofska uverenja.

Osporavanja podnosilaca predstavke su odbačena, između ostalog, jer interesi očuvanja javnog zdravlja pretežu nad njihovim pravima da ispoljavaju svoju veru ili uverenja.

Podnosioci predstavke su tvrdili da različite konsekvence koje su trpeli zbog neispunjenja zakonske obaveze vezane za vakcinaciju nisu saglasne s njihovim pravom na poštovanje privatnog života zajemčenim članom 8 Konvencije.

Sud je ispitao da li obavezna vakcinacija, kao mešanje u pravo na poštovanje privatnog života, može biti opravdana kao neophodna u demokratskom društvu. Sud je potvrdio da pitanja politike zdravstvene zaštite potpadaju pod polje slobodne procene države budući da se domaći organi nalaze u najboljem položaju da procenjuju prioritete, upotrebu resursa i društvene potrebe. Konstatovao je da među stranama ugovornicama postoji opšti konsenzus da vakcinacija predstavlja jednu od najuspešnijih i najekonomičnijih zdravstvenih intervencija i da svaka država treba da nastoji da ostvari visoke nivoe vakcinacije svog stanovništva.

Sud je priznao da ne postoji jedinstven model vakcinacije dece u državama potpisnicama Konvencije. Naprotiv, postoji čitav spektar politika, od onih kojima se vakcinacija samo preporučuje, preko onih u kojima je obavezna vakcinacija protiv jedne ili nekoliko bolesti, do onih u kojima je obaveza potpune vakcinacije dece propisana zakonom. Republika Češka spada među države s većim stepenom regulacije. Sud je konstatovao da među državama ugovornicama raste trend propisivanja obavezne vakcinacije radi povećanja imuniteta krda koji je smanjen usled režima dobrovoljne vakcinacije.

Sud je smatrao da obaveza vakcinacije predstavlja odgovor države na goruću društvenu potrebu zaštite zdravlja pojedinaca i javnosti od bolesti i da za cilj ima sprečavanje trenda smanjenja stope vakcinacije dece. Ovaj pristup obavezne vakcinacije podupiru relevantni i dovoljni razlozi. Usvajanje ove politike zasnovano je na važnim razlozima očuvanja javnog zdravlja, konkretno u pogledu efikasnosti i bezbednosti vakcinacije u detinjstvu. Stoga, kada država smatra da je dobrovoljna vakcinacija nedovoljna za ostvarenje i očuvanje imuniteta krda, domaći organi mogu opravdano da uvedu politiku obavezne vakcinacije kako bi ostvarili odgovarajući nivo zaštite od teških bolesti.

Sud je utvrdio da je mešanje u prava podnosilaca predstavke zajemčenih članom 8 bilo srazmerno cilju čijem se ostvarenju težilo. Nacionalni sistem vakcinacije je dozvoljavao izuzeće od vakcinacije

dece sa stalnim kontraindikacijama, kao i pravo na „sekularni prigovor savesti“, na koje se lice moglo pozvati kako bi osporavalo novčanu kaznu ili odluku kojom se odbija upis deteta u vrtić. Pored toga, premda je vakcinacija predstavljala zakonsku obavezu, poštovanje ove dužnosti nije bilo neposredno nametnuto, na primer, prisilnom vakcinacijom. Ova dužnost je pak nametnuta posredno, putem sankcija i administrativnih novčanih kazni, koje je Sud smatrao relativno umerenim. Sud je stao na stanovište da se ne može kao nesrazmeran oceniti zahtev države onima koji se nalaze u maloj opasnosti da će im zdravlje biti ugroženo vakcinacijom da prihvate ovu univerzalno prihvaćenu zaštitnu meru kao zakonsku obavezu i u ime društvene solidarnosti, za dobro malog broja ugrožene dece koja ne mogu da se vakcinišu.

Sud je zaključio da država nije izašla iz polja slobodne procene te da se sporne mere mogu smatrati „neophodnim u demokratskom društvu“. Stoga je konstatovao da nije došlo do povrede člana 8.

Komentar

S obzirom na pandemiju COVID-19, postavlja se pitanje da li i kako je ova presuda od značaja za moguću odluku država ugovornica da propišu da je vakcinacija protiv ovog oboljenja obavezna.

Ova presuda ne daje jednostavan odgovor na to pitanje, budući da je sam Sud ukazao na to da se ovaj predmet odnosi na standardnu i rutinsku vakcinaciju dece protiv bolesti koje su dobro poznate u medicinskoj nauci, dok se za oboljenje COVID-19 još uvek ne može reći da je dobro poznato. Ne postoji jedinstven model programa vakcinacije, već spektar politika država ugovornica. Sud je, međutim, priznao da postoji opšti konsenzus da vakcinacija predstavlja jednu od najuspešnijih i najekonomičnijih zdravstvenih intervencija i da svaka država treba da nastoji da ostvari najviši mogući nivo vakcinacije svog stanovništva.

Sud je jasno izneo stavove koji se mogu smatrati ustaljenim kriterijumima za procenu nužnosti obavezne vakcinacije i smernice o usaglašenosti obavezne vakcinacije s evropskim standardima.

U ovoj presudi se razjašnjava da država može da uvede politiku obavezne vakcinacije pod uslovom da je ta politika razumna i srazmerna ciljevima čijem se ostvarenju teži, na primer kada su domaćim pravom predviđene procesne garancije. Pored toga, budući da je potrebno ostvariti ravnotežu između interesa pojedinaca i javnog interesa, Sud je u ovoj presudi naveo da države uživaju široko polje slobodne procene u pogledu odluke da li će propisati obaveznu vakcinaciju protiv određene bolesti. U okolnostima pandemije COVID-19, ovo ukazuje na to da će od ključnog značaja biti procena neophodnosti mera u demokratskom društvu i procena srazmernosti svih interesa o kojima se radi od strane država ugovornica.

Pored toga, sudeći po obrazloženju Suda u ovoj presudi, kada neka država odluči da uvede obaveznu vakcinaciju od ključnog su značaja naučni pristup i mere preduzete radi zaštite javnog zdravlja koje su zasnovane na nauci, naročito kada je naučno dokazano da bi opasnost po zdravlje pojedinaca i javno zdravlje bila veća ako bi vakcinacija bila samo preporučena. Imajući u vidu mišljenje stručnih tela, obavezna vakcinacija u ovom predmetu predstavljala je odgovor domaćih organa na goruću društvenu potrebu zaštite zdravlja pojedinaca i javnosti od bolesti i imala je za cilj sprečavanje trenda smanjenja stope vakcinacije dece.

Dakle, Sud u ovoj presudi ukazuje na to da moraju da postoje relevantni i dovoljni razlozi za politiku obavezne vakcinacije ako država zaključi da politika dobrovoljne vakcinacije nije dovoljna za ostvarenje i očuvanje imuniteta krda kako bi se dostigao odgovarajući nivo zaštite. Da podsetimo, Sud je zaključio da postojanje alternativa s manjim stepenom regulacije ne bi bilo odlučujuće

prilikom procene neophodnosti obavezne vakcinacije u demokratskom društvu, ali da prilikom ocene srazmernosti pridaje značaj postojanju mogućnosti izuzeća pojedinaca od ove obaveze usled mogućih kontraindikacija ili zbog prigovora savesti, na osnovu procene adekvatnosti vakcinacije u svakom pojedinačnom predmetu i raspoloživosti naknade za zdravstvene tegobe prouzrokovane vakcinacijom.

Da zaključimo, države ugovornice treba u obzir da uzimaju navedene elemente kada procenjuju da li bi obavezna vakcinacija protiv oboljenja COVID-19 mogla biti u skladu s konvencijskim standardima. Ostaje da se vidi da li će i kako države ugovornice da sprovode svoje politike vakcinacije u skladu sa smernicama koje je Sud izložio u ovoj presudi i kako će Sud preispitivati njihove odluke o takvoj meri.

Pregled sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Bosnu i Hercegovinu u prvoj polovini 2021. godine

Pripremila: Elma Veledar-Arifagić, advokat i saradnik AIRE Centra

U toku prve polovine 2021. godine Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP ili Sud) je donio 12 presuda i 10 odluka o dopustivosti u odnosu na Bosnu i Hercegovinu (BiH).

Jednu presudu je donio Komitet od sedam sudija, a 11 presuda je donijelo Vijeće sastavljeno od troje sudija. Presuda koju je donio Komitet od sedam sudija pokreće pitanja prava na zaštitu prava na pravično suđenje iz člana 6 stav 1 i prava na djelotvoran pravni lijek iz člana 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (u daljem tekstu: EKLJP ili Konvencija). Jedna presuda je donesena povodom prava iz člana 6 stav 1 i člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju zbog dužine upravnog postupka. Najveći broj presuda donesen je povodom neizvršenja domaćih presuda u vezi sa članom 6 stav 1 i članom 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju, te povrede prava iz člana 6 stav 1 zbog prekomjerne dužine postupka. Jedna presuda se tiče jednakosti strana u postupku kao obilježja prava na pravično suđenje.

Najveći broj odluka u prvoj polovini 2021. godine odnosi se na utvrđenje da je došlo do zloupotrebe prava na pojedinačnu predstavku, kojima se predstavke brišu s liste predmeta Suda. U narednom dijelu ukratko će biti predstavljene presude, kao i spomenute odluke Suda.

Presude

Sud je u prvoj polovini 2021. godine donio 8 presuda u vezi s neizvršenjem domaćih presuda donesenih u korist podnositelja predstavke.^[8] S obzirom na svoju ustanovljenu sudske praksu na tu temu, Sud je u tim presudama ocijenio da u predmetima koja pokreću pitanja neizvršenja sudskih presuda domaće vlasti nisu uložile sve potrebne napore kako bi u potpunosti i na vrijeme izvršile odluke u korist podnositelja predstavke. Iz tih razloga utvrđeno je kršenje člana 6 stav 1. Konvencije i člana 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju, a podnositeljima predstavke je dosuđena naknada na ime nematerijalne štete kao i naknada na ime troškova i izdataka.

Dana 2. marta 2021. godine donesena je presuda u predmetu *Delić protiv BiH*^[9] u kojem se podnositelj predstavke žalio da je dužina parničnog postupka u njegovom slučaju nespojiva sa zahtjevom „razumnog roka“ iz člana 6 stav 1 Konvencije. Analizirajući predmet, Sud je utvrdio da je period koji je potrebno uzeti u obzir počeo dana 23. oktobra 2012. godine, kada je podnositelj predstavke podnio tužbu protiv K.S., R.S. i mikrokreditne organizacije, a završio 27. januara 2020. godine, kada je Kantonalni sud u Tuzli donio presudu. Dakle, postupak je trajao više od sedam godina na dva nivoa

[8] *Duraković i Kreštalica protiv BiH*, presuda od 11. februara 2021. godine, predstavke br. 61555/19 i 61795/19; *Ibrišimović i drugi protiv BiH*, presuda od 11. februara 2021. godine, predstavke br. 15634/20 i tri druge; *Efendić protiv BiH*, presuda od 11. februara 2021. godine, predstavka br. 37130/19; *Bećirbegović protiv BiH*, presuda od 1. aprila 2021. godine, predstavke br. 57137/19 i 11 drugih; *Crnković i drugi protiv BiH*, presuda od 15. aprila 2021. godine, predstavke br. 38070/19 i 8 drugih; *Softić i drugi protiv BiH*, presuda od 20. maja 2021. godine, predstavka br. 48063/20 i 4 druge; *Duvnjak i drugi protiv BiH*, presuda od 20. maja 2021. godine, predstavka br. 25192/20 i 11 drugih.

[9] *Delić protiv BiH*, presuda od 2. marta 2021. godine, predstavka br. 591821/18.

nadležnosti. Podnositelj predstavke se žalio i zbog nepostojanja efikasnog domaćeg pravnog lijeka za njegovu pritužbu u odnosu na dužinu postupka, a u tom se smislu pozvao na član 13 Konvencije. Tvrdio je da ustavna apelacija očito nije efikasan pravni lijek u odnosu na dužinu postupka, te da nikakav drugi pravni lijek nije na raspolaganju.

Sud je ponovio da član 13 garantuje efikasan pravni lijek pred domaćim organima vlasti za navodnu povredu prava iz člana 6 stav 1 na postupak u razumnom roku, naglasivši kako ovaj slučaj ne dovodi u sumnju efikasnost ustavne apelacije u odnosu na pritužbe zbog dužine okončanih postupaka. Jedino pitanje u predmetnom slučaju jeste da li je podnositelj predstavke imao na raspolaganju efikasan domaći pravni lijek u odnosu na njegovu pritužbu zbog dužine postupka koji je bio u toku kada je podnio predstavku Sudu. Sud je primijetio da je predmetna aplikacija podnesena 6. decembra 2018. godine, kada je parnični postupak u njegovom predmetu još uvijek bio u toku u prvom stepenu, te je u vezi s tim istakao da je 6. novembra 2018. godine Ustavni sud odlučio da se više neće baviti pitanjem dužine postupka koji su u toku, te je odbacio apelaciju podnosioca predstavke koja je pokretala to pitanje. Čak i pod pretpostavkom da je ustavna apelacija ipak ubrzala parnični postupak koji je predmet razmatranja, Sud smatra da to samo po sebi ne bi bilo dovoljno da taj pravni lijek učini „efikasnim“ u smislu člana 13 Konvencije. Stav Suda je da ako se pravni lijek koristi za ubrzanje postupka koji je već predugo trajao, on se neće smatrati efikasnim osim ukoliko ga prati pravni lijek koji omogućava odgovarajuću naknadu. S obzirom da nije postojao nikakav pravni lijek koji bi mu omogućio odgovarajuću naknadu, zaključeno je da je došlo do povrede člana 13 Konvencije.

Sud je podnosiocu predstavke dosudio iznos od 1.800 eura na ime nematerijalne štete i 1.346 eura na ime troškova i izdataka.

Presudom od dana 29. aprila 2021. godine Sud je u predmetu *Bošnjak i Dobrić protiv BiH*^[10] utvrdio da je došlo do kršenja prava na pravično suđenje iz člana 6 stav 1 Konvencije zbog prekomjerne dužine postupka, te je dosudio podnosiocima predstavke iznos od 1.800 eura, odnosno 4.200 eura na ime naknade nematerijalne štete i iznos od 250 eura za drugog podnosioca predstavke na ime troškova i izdataka.

U predmetu *Bimal d.d. protiv BiH*^[11] podnositelj predstavke, privredno društvo, se žalio da je postupak sudskog preispitivanja pred Sudom BiH bio nepravičan. On se naročito žalio da mu je Sud BiH propustio dostaviti odgovore koje je Konkurencijsko vijeće BiH podnijelo tokom postupka, usljed čega je lišen mogućnosti da se izjasni na njih, pozivajući se na član 6 stav 1 Konvencije.

Sud je naglasio da se u skladu s načelom jednakosti strana, što je jedno od obilježja pravičnog suđenja, svakoj od strana mora pružiti razumna prilika da iznese svoj slučaj pod uslovima koji je ne stavljaju u nepovoljan položaj u odnosu na suprotnu stranu. U tom kontekstu, važnost se pridaje izgledu, kao i povećanju osjetljivosti na pravično provođenje pravde.

U presudi je naglašeno kako je Sud više puta u takvoj situaciji utvrdio da je učinak koji je izjašnjenje stvarno imalo na presudu od malog značaja. Međutim, ono što je značajno jeste povjerenje parničnih

[10] *Bošnjak i Dobrić protiv BiH*, presuda od 28. aprila 2021. godine, predstavke br. 25103/19 i 61558/19.

[11] *Bimal d.d. protiv BiH*, presuda od 31. avgusta 2021. godine, predstavka br. 27289/17.

stranaka u rad pravosuđa koje se, između ostalog, zasniva na njihovom znanju da su imale priliku izraziti svoje mišljenje o svakom dokumentu u spisu.

Sud nije prihvatio argument tužene države da je podnositelj predstavke mogao zahtijevati uvid u spis i tako se upoznati s argumentima suprotne strane, te je istaknuto da je Sud BiH bio dužan pružiti priliku podnositelju predstavke da se izjasni na podneske Konkurencijskog vijeća, zbog kojeg propusta je u predmetnom slučaju došlo do kršenja člana 6 stav 1 Konvencije zbog povrede načela jednakosti strana u postupku.

Sud je podnositelju predstavke dosudio 900 eura na ime nematerijalne štete i iznos od 1.500 eura na ime troškova i izdataka.

Predstavka u predmetu *Muqishta protiv BiH*^[12] se odnosi na neuspješan pokušaj podnositeljice predstavke da dobije socijalnu pomoć na koju ima pravo prema domaćim propisima. Podnositeljica predstavke se pozvala na članove 6 stav 1 i 14 Konvencije, član 1 Protokola br. 1 i član 1 Protokola br. 12 uz Konvenciju. U pogledu člana 6 podnositeljica se žalila prema članu 6 stav 1 Konvencije na pravičnost i dužinu upravnog postupka.

Iz presude proizlazi da su 2011. godine nadležni zdravstveni organi utvrdili kako podnositeljica predstavke ima invaliditet od 90 %, te da joj je potrebna pomoć u obavljanju aktivnosti u svakodnevnom životu. S obzirom da je imala status izbjeglice, imala je i pravo na stalnu novčanu pomoć i na dodatak za pomoć i njegu od strane druge osobe, u skladu s važećim pravilnikom. Također, istaknuto je da su te naknade dodijeljene najmanje jednoj drugoj osobi sa statusom izbjeglice u sličnoj situaciji. Međutim, zahtjev podnositeljice predstavke kojim je tražila te beneficije konačno je odbijen isključivo iz razloga što je izričito zatražila invalidninu i novčani dodatak za njegu i pomoć druge osobe – prava koja propisuje zakon o socijalnoj zaštiti Federacije BiH i koja su na raspolaganju samo državljanima BiH. Istaknuto je u presudi da su organi uprave u potpunosti zanemarili pravne propise prema kojima podnositeljica predstavke ima pravo na druge, slične beneficije (stalnu novčanu pomoć i novčanu naknadu (dodatak) za pomoć i njegu od strane druge osobe), bez obzira na činjenicu da se ona konkretno pozvala na te odredbe u svojoj žalbi.

Dalje, istaknuto je da su organi uprave također zanemarili svoju zakonsku obavezu da osiguraju da podnositeljica predstavke bude upoznata sa svojim pravima, te da joj se dodijele prava koja joj pripadaju. Iz tih razloga je Sud zaključio da organi uprave i Kantonalni sud u Sarajevu nisu u predmetu podnositeljice predstavke osigurali pravičan postupak, a konačno ni Ustavni sud ovaj propust nije ispravio. Prema tome, zaključeno je da je došlo do povrede člana 6 stav 1 Konvencije.

Što se tiče pritužbe na dužinu, period koji je Sud uzeo u razmatranje počinje od 28. juna 2011. godine, kada je podnositeljica predstavke podnijela žalbu protiv rješenja kojim je odbijen njen zahtjev, s obzirom da je stav Suda da je tada nastao „spor“ u smislu člana 6 stav 1 Konvencije. Period koji je potrebno uzeti u razmatranje okončan je 9. avgusta 2016. godine, te je utvrđeno da je on trajao više od pet godina i mjesec dana, uz naglasak Suda kako je neophodno posebno hitno postupanje u predmetu u kojem pomoć za invaliditet predstavlja glavninu resursa, kao što je to u datom slučaju.

S obzirom na utvrđeno stanje u vezi s pravom na pravično suđenje, te činjenicu da izbjeglice u BiH imaju pravo na beneficije za invalidnost pod istim uslovima kao i državljani BiH, kao i činjenicu

[12] *Muqishta protiv BiH*, presuda od 31. avgusta 2021. godine, predstavka br. 27994/19.

da su iznosi utvrđeni prema propisima koji se primjenjuju na izbjeglice uvijek bili viši od onih koji su utvrđeni prema propisima koji se primjenjuju na državljane, Sud je smatrao da nije potrebno ispitivati da li je u konkretnom slučaju došlo i do povrede člana 14 Konvencije, člana 1 Protokola br. 1 i člana 1 Protokola br. 12 uz Konvenciju. Također, Sud je naložio da se podnositeljici predstavke isplati iznos od 4.700 eura na ime nematerijalne štete.

Odluke

Sud je u prvoj polovini 2021. godine donio 6 odluka o dopustivosti^[13] u predmetima u kojima su se podnositelji predstavke žalili zbog neizvršenja domaćih presuda, pozivajući se na član 6 stav 1 i član 1 Protokola br. 1 uz Konvenciju. Naime, u toku postupka je utvrđeno da su podnositelji predstavke propustili obavijestiti Sud o bitnoj činjenici – da su presude koje su donesene u njihovu korist u međuvremenu izvršene. Sud je ponovio da se predstavka može odbaciti zbog zloupotreba prava na pojedinačnu predstavku u smislu člana 35 stav 3(a) Konvencije ako je, između ostalih razloga, bila svjesno zasnovana na lažnim informacijama ili ako su značajne informacije i dokumenti namjerno izostavljeni, ili tamo gdje su bili poznati od samog početka, ili gdje su se novi značajni događaji zbili tokom postupka. Naglašeno je u odlukama da nepotpune i stoga obmanjujuće informacije mogu predstavljati zloupotrebu prava na prijavu, posebno ako se dotična informacija odnosi na samu suštinu slučaja i nije dato dovoljno objašnjenje za propust da se te informacije dostave. Naglašeno je i kako advokati moraju shvatiti da, uzimajući u obzir dužnost Suda da ispita navode o kršenju ljudskih prava, moraju pokazati visok nivo profesionalnosti u saradnji sa Sudom tako što će Sud poštediti neosnovanih pritužbi, kao i da moraju pažljivo ispitati sve detalje slučaja, te se pažljivo pridržavati svih relevantnih pravila postupka te potaknuti svoje klijente da učine isto. U suprotnom, Sud je istakao, namjerna ili nemarna zloupotreba resursa Suda može potkopati kredibilitet rada advokata u očima Suda, a ako Sud utvrdi da se to dešava sistematski, može dovesti do toga da pojedinim advokatima bude zabranjeno da zastupaju podnositelje predstavki prema Poslovniku Suda. Stoga je Sud odbacio predstavke u skladu sa članom 35 stav 3 Konvencije.

Dalje, s obzirom na zaključene prijateljske nagodbe, Sud je u Vijeću od troje sudija dana 21. januara 2021. godine, odnosno 18. februara 2021. godine i 8. aprila 2021. godine, donio odluke^[14] kojima je utvrdio kako više nije opravdano da ispituje predmetne predstavke, odlučivši da ih briše s liste predmeta u skladu sa članom 39 Konvencije iz razloga što je zaključena sudska nagodba u predstavkama koje su odlukom bile obuhvaćene.

Na kraju, u jednom predmetu^[15] je Sud, nakon što je podnositeljica predstavke odbila da prihvati prijateljsku nagodbu povodom prekomjerne dužine upravnog postupka, ocijenio opravdanim prihvatiti jednostranu deklaraciju države kojom je ista prihvatila da je došlo do povrede prava zbog dugotrajnosti postupka, kao i ponuđeni iznos naknade nematerijalne štete u iznosu od 1.890 eura i 250 eura na ime troškova i izdataka, usljed čega je predstavka brisana s liste predmeta.

[13] *Dževad Imamović protiv BiH i Azra Frašto protiv BiH*, odluka od 21. januara 2021. godine, predstavke br. 15637/20 i 16687/20, *Anđelka Kovačević i Ana-Marija Kovačević protiv BiH i Fata Mehmedagić i drugi protiv BiH*, odluka od 21. januara 2021. godine, predstavke br. 41239/19 i 41280/19; *Azra Begić protiv BiH*, odluka od 21. januara 2021. godine, predstavka br. 63784/19; *Tina Orahovac protiv BiH*, odluka od 11. marta 2021. godine, predstavka br. 57611/19; *Vahudin Hodžić i drugi protiv BiH* i 8 drugih predstavki, odluka od dana 25. marta 2021. godine, predstavka br. 37991/19; *Marija Krišto i drugi protiv BiH*, odluka od 3. juna 2021. godine, predstavka br. 59900/18.

[14] *Digitel Telekom Company d.o.o. protiv BiH i 2 druge predstavke*, odluka od 21. januara 2021. godine, predstavka br. 30183/18; *Ante Čulo protiv BiH*, odluka od 18. februara 2021. godine, predstavka br. 7442/20; *Nerkesa Zijadić protiv BiH*, odluka od 8. aprila 2021. godine, predstavka br. 57625/19.

[15] *Marija Slavnić*, odluka od 17. juna 2021. godine, predstavka br. 54475/19.

Sve presude i odluke Suda su javno objavljene i dostupne u bazi sudskih presuda i odluka Suda - HUDOC baza (<https://hudoc.echr.coe.int>), na engleskom i francuskom jeziku kao službenim jezicima ESLjP-a, a prevodi navedenih presuda i odluka dostupni su i na stranici Ureda zastupnika Vijeća ministara pred ESLjP-om (<https://cutt.ly/iOWJoBp>).

Pregled aktualnih odluka Suda Europske unije za prvu polovicu 2021. godine

Pripremio: AIRE Centar

Uvod

Ovaj članak se bavi prikazom prakse Suda Europske unije (u daljem tekstu: Sud), te u nastavku slijedi pregled pet odabranih odluka koje je Sud donio tijekom prve polovice 2021. Kako bi kvalitetno obavljao svoju zadaću, Sudu su dodijeljene precizno definirane sudske nadležnosti koje on izvršava u okviru prethodnog postupka i različitih vrsta tužbi. Većina presuda je dostupna na hrvatskom jeziku na službenoj stranici Suda.^[16]

Činjenični navodi

Sud Europske unije je u predmetu br. 112/21 22. lipnja 2021. donio presudu u predmetu C-872/19 P u kojoj je utvrdio da Venezuela/Vijeće Venezuela ima aktivnu procesnu legitimaciju protiv uredbe kojom se protiv nje uvode mjere ograničavanja. Sud EU je ukinuo presudu Općeg suda koji je presudio suprotno i vratio mu je predmet na ponovno suđenje kako bi odlučio o meritumu tužbe za poništenje.

Uzimajući u obzir pogoršanje stanja u području ljudskih prava, vladavine prava i demokracije, Vijeće Europske unije donijelo je 2017. mjere ograničavanja protiv Venezuele. Članci 2, 3, 6 i 7 Uredbe 2017/2063^[17] predviđali su, među ostalim, zabranu prodaje ili isporuke bilo kojoj fizičkoj ili pravnoj osobi, subjektu ili tijelu u Venezueli vojne opreme i s njom povezanih tehnologija koje se mogu upotrijebiti u svrhu unutarnje represije kao i zabranu pružanja tim fizičkim ili pravnim osobama, subjektima ili tijelima u Venezueli određenih tehničkih, posredničkih ili financijskih usluga povezanih s isporukom te opreme.

Venezuela je 6. veljače 2018. podnijela tužbu za poništenje Uredbe 2017/2063 u dijelu u kojem se njezine odredbe na nju odnose. Potom je prilagodila svoju tužbu kako bi njome obuhvatila i Odluku 2018/1656 i Provedbenu uredbu 2018/1653^[18], akte kojima je Vijeće produljilo donesene mjere ograničavanja. Presudom od 20. rujna 2019. Opći sud Europske unije odbacio je tu tužbu kao nedopuštenu zbog toga što sporne odredbe nisu izravno utjecale na pravnu situaciju Venezuele.^[19] Povodom žalbe Venezuele Sud EU je odlučivao o primjeni kriterija o dopuštenosti predviđenih u četvrtom stavku članka 263 UFEU-a u odnosu na tužbu treće države za poništenje mjera ograničavanja koje je Vijeće usvojilo obzirom na stanje u toj državi. Ukinuo je presudu Općeg suda u dijelu u kojem je on proglasio nedopuštenom tužbu Venezuele za poništenje članaka 2, 3, 6 i 7 Uredbe 2017/2063 i predmet vratio Općem sudu na ponovno suđenje kako bi odlučio o meritumu te tužbe.

[16] Za ovaj pregled su korišteni službeni prijevodi i saopćenja za javnost sa službene stranice SEU-a https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7052/hr/.

[17] Uredba Vijeća (EU) 2017/2063 od 13. studenoga 2017. o mjerama ograničavanja obzirom na stanje u Venezueli (SL 2017., L 295, str. 21).

[18] Odluka Vijeća (ZVSP) 2018/1656 od 6. studenoga 2018. o izmjeni Odluke (ZVSP) 2017/2074 o mjerama ograničavanja obzirom na stanje u Venezueli (SL 2018., L 276, str. 10) i Provedbena uredba Vijeća (EU) 2018/1653 od 6. studenoga 2018. o provedbi Uredbe (EU) 2017/2063 o mjerama ograničavanja obzirom na stanje u Venezueli (SL 2018., L 276, str. 1).

[19] Presuda od 20. rujna 2019., Venezuela/Vijeće, T-65/18.

Ocjena Suda

Sud je najprije istaknuo da je, obzirom na to da se žalba Venezuele ne odnosi na dio pobijane presude u kojem je tužba te treće države za poništenje Provedbene uredbe 2018/1653 i Odluke 2018/1656 proglašena nedopuštenom, Opći sud u tom pogledu konačno odlučio. Sud je zatim podsjetio na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, on može, prema potrebi po službenoj dužnosti, odlučiti o razlogu koji se odnosi na javni poredak, a koji se temelji na povredi pretpostavki dopuštenosti utvrđenih u članku 263 UFEU-a.

U ovom je slučaju po službenoj dužnosti istaknuo pitanje može li se Venezuela smatrati „pravnom osobom” u smislu četvrtog stavka članka 263 UFEU-a. U tom pogledu istaknuo je da iz te odredbe ne proizlazi da se određene kategorije pravnih osoba ne mogu pozivati na mogućnost podnošenja tužbe za poništenje predviđene tim člankom. Osim toga, iz njegove ranije sudske prakse također ne proizlazi da se pojam „pravna osoba” iz četvrtog stavka članka 263 UFEU-a usko tumači. Sud je potom istaknuo da načelo prema kojem se Unija temelji, među ostalim, na vrijednosti vladavine prava proizlazi kako iz članka 2 UEU-a tako i iz članka 21 UEU-a, na koji upućuje članak 23 UEU-a, koji se odnosi na zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku (ZVSP). U tim je okolnostima presudio da bi, u skladu s četvrtim stavkom članka 263 UFEU-a, obzirom na načela djelotvornog sudskog nadzora i vladavine prava, treća država morala imati aktivnu procesnu legitimaciju kao „pravna osoba” u smislu četvrtog stavka članka 263 UFEU-a ako su ispunjeni ostali uvjeti predviđeni tom odredbom. U tom pogledu pojasnio je da obveze Unije da nadzire poštovanje vladavine prava nisu podređene uvjetu reciprociteta. Prema tome, Venezuelu, kao državu s međunarodnom pravnom osobnošću, treba smatrati „pravnom osobom” u smislu četvrtog stavka članka 263 UFEU-a.

Nadalje, Sud je presudio kako je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da predmetne mjere ograničavanja ne proizvode izravno učinke na pravni položaj Venezuele. U tom je pogledu utvrdio da su predmetne mjere ograničavanja donesene protiv Venezuele. Naime, zabraniti subjektima Unije obavljanje određenih transakcija značilo bi zabraniti Venezueli obavljanje tih transakcija s tim subjektima. Osim toga, budući da je stupanjem na snagu Uredbe 2017/2063 stupila na snagu odmah i automatska primjena zabrana predviđenih njezinim člancima 2, 3, 6 i 7, te zabrane sprječavaju Venezuelu da nabavi mnoge proizvode i usluge. Sud je iz toga zaključio da navedene odredbe proizvode izravne učinke na pravni položaj te države. U tom je pogledu istaknuo da nije potrebno praviti razliku ovisno o tome ulaze li takve poslovne djelatnosti u akte upravljanja (*iure gestionis*) ili u akte javne vlasti (*iure imperii*). Također, Sud je utvrdio da u tu svrhu nije relevantna okolnost da predmetne mjere ograničavanja nisu apsolutna zapreka Venezueli da nabavlja predmetnu robu i usluge.

Slijedom toga, Sud je odlučio o meritumu ostalih razloga nedopuštenosti koje je Vijeće prvotno istaknulo pred Općim sudom. Što se tiče razloga koji se temelji na nepostojanju pravnog interesa Venezuele, Sud je smatrao da, obzirom na to da zabrane predviđene u člancima 2, 3, 6 i 7 Uredbe 2017/2063 negativno utječu na interese Venezuele, osobito gospodarske, njihovo poništenje može joj samo po sebi donijeti korist. Što se tiče razloga koji se temelji na činjenici da se sporne odredbe ne odnose izravno na Venezuelu, Sud je smatrao da se zabrane propisane predmetnim člancima Uredbe 2017/2063 primjenjuju bez ostavljanja adresatima koji su zaduženi za njihovu provedbu ikakve diskrecijske ovlasti i bez potrebe za donošenjem provedbenih mjera. Budući da je već utvrdio da te odredbe proizvode učinke na pravni položaj Venezuele, Sud je odbio taj razlog.

Naposljetku, Sud je istaknuo da je Uredba 2017/2063 „regulatorni akt” u smislu četvrtog stavka članka 263 UFEU-a. Budući da članci te uredbe koje osporava Venezuela ne podrazumijevaju provedbene mjere, Sud je zaključio da ta treća zemlja ima aktivnu procesnu legitimaciju protiv njih na temelju te odredbe a da pritom ne mora dokazati da se ti članci odnose osobno na nju.

Činjenični navodi

Sud Europske unije je u predmetu br. 103/21 15. lipnja 2021. donio presudu u predmetu C-645/19 *Facebook Ireland i dr.* vezanu za primjenu Opće uredbe o zaštiti podataka (GDPR), te pojasnio uvjete izvršavanja ovlasti nacionalnih nadzornih tijela u pogledu prekogranične obrade podataka. Sud je utvrdio kako nacionalno nadzorno tijelo može pod određenim uvjetima izvršavati svoju ovlast obavještanja suda države članice o svakoj navodnoj povredi GDPR-a čak i ako nije vodeće nadzorno tijelo u pogledu te obrade.

Predsjednik belgijske Komisije za zaštitu privatnosti (u daljnjem tekstu: KZP) podnio je protiv društava Facebook Ireland, Facebook Inc. i Facebook Belgium 11. rujna 2015. tužbu za propuštanje pred sudom *Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel* (Prvostupanjski sud na nizozemskom jeziku u Bruxellesu, Belgija), kojom se traži prestanak povreda zakonodavstva u području zaštite podataka koje je navodno počinio Facebook. Te su se povrede sastojale od prikupljanja i uporabe informacija o ponašanju belgijskih korisnika interneta, kako imateljâ računa na Facebooku tako i osobâ koje nisu korisnici Facebook-ovih usluga, putem različitih tehnologija kao što su kolačići, dodaci društvenoj mreži^[20] ili pikseli.

Dana 16. veljače 2018. taj se Sud proglasio nadležnim za odlučivanje o toj tužbi te je u pogledu merituma presudio da društvena mreža Facebook nije dovoljno obavijestila belgijske korisnike interneta o prikupljanju predmetnih informacija i njihovoj uporabi. Osim toga, pristanak korisnika interneta na prikupljanje i obradu navedenih informacija ocijenjen je nevaljanim.

Dana 2. ožujka 2018. Facebook Ireland, Facebook Inc. i Facebook Belgium protiv te presude uložili su žalbu sudu *Hof van beroep te Brussel* (Žalbeni sud u Bruxellesu, Belgija), sudu koji je u ovom predmetu uputio zahtjev za prethodnu odluku. Pred tim Sudom belgijsko Tijelo za zaštitu podataka (u daljnjem tekstu: TZP) djelovalo je kao pravni sljednik predsjednika KZP-a. Sud koji je uputio zahtjev proglasio se nadležnim isključivo za odlučivanje o žalbi koju je podnio Facebook Belgium.

Sud koji je uputio zahtjev iznio je dvojbe u pogledu utjecaja primjene „jedinstvenog mehanizma” predviđenog GDPR-om^[21] na nadležnosti TZP-a te je, konkretnije, postavio pitanje može li TZP pokrenuti postupak protiv Facebooka Belgium u odnosu na činjenice nastale nakon stupanja na snagu GDPR-a, odnosno 25. svibnja 2018., obzirom na to da je kao voditelj obrade predmetnih podataka utvrđen Facebook Ireland. Naime, od tog datuma i osobito na temelju primjene načela „jedinstvenog mehanizma” predviđenog GDPR-om, samo irski povjerenik za zaštitu podataka nadležan je za podnošenje tužbe za propuštanje, pod nadzorom irskih sudova.

U svojoj presudi, o kojoj je odlučivao u Velikom vijeću, Sud precizira ovlasti nacionalnih nadzornih tijela u okviru GDPR-a. On tako, među ostalim, presuđuje da na temelju te uredbe nadzorno tijelo države članice može pod određenim uvjetima izvršavati svoju ovlast obavještanja suda te države

[20] Primjerice gumbi „Svida mi se” ili „Podijeli”.

[21] Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u svezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL 2016., L 119, str. 1, te ispravci SL 2018., L 127, str. 2 i SL 2021., L 74, str. 35; u daljnjem tekstu: GDPR). Na temelju članka 56 stavak 1 GDPR-a: „Ne dovodeći u pitanje članak 55, nadzorno tijelo glavnog poslovnog nastana ili jedinog poslovnog nastana voditelja obrade ili izvršitelja obrade nadležno je djelovati kao vodeće nadzorno tijelo za prekograničnu obradu koju provodi taj voditelj obrade ili izvršitelj obrade u skladu s postupkom utvrđenim u članku 60.“

o svakoj navodnoj povredi GDPR-a i pokrenuti postupak u svezi s prekograničnom obradom podataka^[22], iako nije vodeće nadzorno tijelo u pogledu te obrade.

Ocjena Suda

Na prvom mjestu, Sud pojašnjava uvjete pod kojima nacionalno nadzorno tijelo koje nije vodeće nadzorno tijelo u pogledu prekogranične obrade mora izvršavati svoju ovlast obavještanja suda države članice o svakoj navodnoj povredi GDPR-a i, u slučaju potrebe, pokretanja sudskog postupka kako bi se osigurala primjena te uredbe. Tako, s jedne strane, GDPR mora tom nadzornom tijelu dodijeliti ovlast za donošenje odluke kojom se utvrđuje da se tom obradom krše pravila predviđena tom uredbom i, s druge strane, ta se ovlast mora izvršavati uz poštovanje postupaka suradnje i nadzora konzistentnosti predviđenih tom uredbom^[23].

Naime, GDPR u odnosu na prekogranične obrade predviđa „jedinstveni mehanizam“^[24] koji se temelji na podjeli nadležnosti između „vodećeg nadzornog tijela” i drugih predmetnih nacionalnih nadzornih tijela. Taj mehanizam zahtijeva usku, lojalnu i djelotvornu suradnju između tih tijela, kako bi se osigurala dosljedna i ujednačena primjena pravila o zaštiti osobnih podataka te kako bi se očuvao njihov koristan učinak. GDPR u tom pogledu propisuje načelnu nadležnost vodećeg nadzornog tijela za donošenje odluke kojom se utvrđuje da se prekograničnom obradom krše pravila predviđena tom uredbom^[25], dok je nadležnost drugih nacionalnih nadzornih tijela za donošenje takve odluke, makar i privremeno, iznimka.^[26] Međutim, vodeće nadzorno tijelo prilikom izvršavanja svojih nadležnosti ne može zanemariti potreban dijalog te lojalnu i djelotvornu suradnju s drugim predmetnim nadzornim tijelima. Posljedično tomu, u okviru te suradnje, vodeće nadzorno tijelo ne može zanemariti stajališta drugih predmetnih nadzornih tijela, a svaki relevantan i obrazložen prigovor koji jedno od tih tijela iznese rezultira, barem privremeno, blokiranjem donošenja nacрта odluke vodećeg nadzornog tijela.

Sud nadalje pojašnjava kako je okolnost da nadzorno tijelo države članice koje nije vodeće nadzorno tijelo kad je riječ o prekograničnoj obradi podataka može izvršavati ovlast obavještanja suda te države o svakoj navodnoj povredi GDPR-a i pokretanja sudskog postupka samo uz poštovanje pravila o podjeli nadležnosti za odlučivanje između vodećeg nadzornog tijela i drugih nadzornih tijela^[27] u skladu s člancima 7, 8 i 47 Povelje Europske unije o temeljnim pravima, kojima se dotičnoj osobi jamči pravo na zaštitu njezinih osobnih podataka i pravo na djelotvoran pravni lijek.

Na drugom mjestu, Sud presuđuje da u slučaju prekogranične obrade podataka izvršavanje ovlasti nadzornog tijela države članice koje nije vodeće nadzorno tijelo da pokrene sudski postupak^[28] ne zahtijeva da voditelj ili izvršitelj prekogranične obrade osobnih podataka protiv kojeg je pokrenut taj postupak ima glavni poslovni nastan ili drugi poslovni nastan na području te države članice. Međutim, izvršavanje te ovlasti mora biti obuhvaćeno teritorijalnim područjem primjene GDPR-a^[29], što znači da voditelj ili izvršitelj prekogranične obrade ima poslovni nastan na području Unije.

[22] U smislu točke 23. članka 4 GDPR-a.

[23] Predviđenih člancima 56 i 60 GDPR-a.

[24] Članak 56 stavak 1 GDPR-a.

[25] Članak 60 stavak 7 GDPR-a.

[26] Članak 56 stavak 2 i članak 66 GDPR-a propisuju iznimke od načela nadležnosti za odlučivanje vodećeg nadzornog tijela.

[27] Predviđenih člancima 55 i 56, u svezi s člankom 60 GDPR-a.

[28] Na temelju članka 58 stavak 5 GDPR-a.

[29] Članak 3 stavak 1 GDPR-a predviđa da se ta uredba primjenjuje na obradu osobnih podataka „u okviru aktivnosti poslovnog nastana voditelja obrade ili izvršitelja obrade u Uniji, neovisno o tome obavlja li se obrada u Uniji ili ne.”

Na trećem mjestu, Sud odlučuje da se u slučaju prekogranične obrade podataka ovlast nadzornog tijela države članice koje nije vodeće nadzorno tijelo da o svakoj navodnoj povredi GDPR-a obavijesti sud te države i, u slučaju potrebe, pokrene sudski postupak, može izvršavati kako u odnosu na glavni poslovni nastan voditelja obrade koji se nalazi u državi članici tog tijela tako i u odnosu na drugi poslovni nastan tog voditelja, pod uvjetom da se sudski postupak odnosi na obradu podataka izvršenu u okviru aktivnosti tog poslovnog nastana i da je navedeno tijelo nadležno za izvršavanje te ovlasti. Ipak, Sud ističe da izvršavanje te ovlasti podrazumijeva da je GDPR primjenjiv. U predmetnom slučaju, obzirom na to da su aktivnosti poslovnog nastana grupe Facebook u Belgiji neodvojivo povezane s obradom osobnih podataka o kojoj je riječ u glavnom postupku, za koju je na području Unije odgovoran Facebook Ireland, ta se obrada izvršava „u okviru aktivnosti poslovnog nastana voditelja obrade” i stoga je doista obuhvaćena područjem primjene GDPR-a.

Na četvrtom mjestu, Sud presuđuje da, kad je nadzorno tijelo države članice koje nije „vodeće nadzorno tijelo” pokrenulo sudski postupak u pogledu prekogranične obrade osobnih podataka prije datuma stupanja na snagu GDPR-a, navedeni postupak može se, u skladu s pravom Unije, nastaviti na temelju odredbi Direktive o zaštiti podataka^[30], koja se i dalje primjenjuje u pogledu povreda u njoj predviđenih pravila počinjenih do datuma kad je ta Direktiva stavljena izvan snage.

Nadalje, navedeni postupak to tijelo može pokrenuti za povrede počinjene nakon stupanja na snagu GDPR-a, pod uvjetom da se radi o jednoj od situacija u kojima ta uredba iznimno dodjeljuje tom tijelu nadležnost za donošenje odluke kojom se utvrđuje da se predmetnom obradom podataka povređuju pravila iz te uredbe te uz poštovanje u njoj predviđenih postupaka suradnje i nadzora konzistentnosti.

Na petom mjestu, Sud priznaje izravan učinak odredbe GDPR-a na temelju koje svaka država članica zakonom propisuje da je njezino nadzorno tijelo ovlašteno obavijestiti sudove o svakoj povredi te uredbe i, u slučaju potrebe, pokrenuti sudski postupak. Posljedično tomu, takvo tijelo može se pozvati na tu odredbu kako bi pokrenulo ili nastavilo postupak protiv pojedinaca, čak i ako navedena odredba nije posebno provedena u zakonodavstvu predmetne države članice.

Činjenični navodi

Sud Europske unije je u predmetu br. 29/21 2. ožujka 2021. donio presudu u predmetu C-746/18 *H. K./Prokuratuur*. Ovom presudom Sud je utvrdio da je pristup skupu podataka o elektroničkim komunikacijama koji se odnose na promet ili na lokaciju, na temelju kojih se mogu donijeti precizni zaključci o privatnom životu, u kazneno-pravne svrhe dopušten samo u cilju borbe protiv teških kaznenih djela ili sprječavanja ozbiljnih prijetnji javnoj sigurnosti. Usto, pravu Unije protivi se nacionalni propis kojim se državnom odvjetništvu dodjeljuje nadležnost za odobravanje pristupa državnog tijela tim podacima radi vođenja kaznene istrage.

Protiv osobe H. K. u Estoniji je pokrenut kazneni postupak zbog krađe, korištenja bankovnom karticom treće osobe i nasilja prema osobama koje sudjeluju u sudskom postupku. Osobu H. K. je prvostupanjski sud zbog tih kaznenih djela osudio na kaznu zatvora od dvije godine. Ta je odluka zatim potvrđena u žalbenom postupku.

[30] Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u svezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka (SL 1995., L 281, str. 31) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13, svezak 7, str. 88).

Zapisnici na kojima se temelji utvrđenje počinjenja tih kaznenih djela sastavljeni su, među ostalim, na temelju osobnih podataka dobivenih u okviru pružanja elektroničkih komunikacijskih usluga. Riigikohus (Vrhovni sud, Estonija), kojem je osoba H. K. podnijela žalbu u kasacijskom postupku, iznio je sumnje u pogledu usklađenosti s pravom Unije^[31] uvjeta u kojima su istražne službe imale pristup tim podacima.

Te su se sumnje, kao prvo, odnosile na pitanje je li trajanje razdoblja za koje su istražne službe imale pristup podacima kriterij na temelju kojeg se može ocijeniti ozbiljnost zadiranja u temeljna prava dotičnih osoba koje čini taj pristup. Tako se, kada je to razdoblje vrlo kratko ili je količina prikupljenih podataka vrlo ograničena, sud koji je uputio zahtjev pita može li cilj borbe protiv kriminaliteta općenito, a ne samo protiv teških kaznenih djela, opravdati takvo zadiranje. Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev ima sumnje u svezi s mogućnosti da se estonsko državno odvjetništvo, imajući u vidu različite zadaće koje su mu dodijeljene nacionalnim pravom, smatra „neovisnim” upravnim tijelom u smislu presude *Tele2 Sverige i Watson i dr.*^[32], koje tijelu nadležnom za provedbu istrage može odobriti pristup dotičnim podacima.

Svojom presudom, donesenom u Velikom vijeću, Sud presuđuje da se Direktivi o privatnosti i elektroničkim komunikacijama u svezi s Poveljom protivi nacionalni propis koji omogućuje pristup državnih tijela podacima o prometu ili podacima o lokaciji, koji mogu pružiti informacije o komunikacijama koje izvršava korisnik sredstva elektroničke komunikacije ili o lokaciji terminalne opreme kojom se koristi i omogućiti izvođenje preciznih zaključaka o njegovu privatnom životu, u svrhu sprječavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela, a da taj pristup nije ograničen na postupke kojima je cilj borba protiv teških kaznenih djela ili sprječavanje ozbiljniji javnoj sigurnosti. Prema mišljenju Suda, trajanje razdoblja za koje se traži pristup tim podacima i količina ili priroda podataka dostupnih u odnosu na takvo razdoblje nema utjecaja u tom pogledu. Usto, Sud smatra da se toj istoj Direktivi, u svezi s Poveljom, protivi nacionalni propis kojim se državnom odvjetništvu dodjeljuje nadležnost za odobravanje pristupa državnog tijela podacima o prometu i podacima o lokaciji radi vođenja kaznene istrage.

Ocjena Suda

Kad je riječ o uvjetima u kojima se pristup podacima o prometu i podacima o lokaciji koje su zadržali pružatelji elektroničkih komunikacijskih usluga može u svrhu sprječavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela odobriti državnim tijelima primjenom mjere na temelju Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama^[33], Sud podsjeća na to kako je presudio u svojoj presudi *La Quadrature du Net i dr.*^[34]. Tako ta Direktiva dopušta državama članicama da, među ostalim, u te svrhe donesu zakonske mjere kojima će ograničiti opseg prava i obveza predviđenih tom Direktivom, osobito obvezu jamčenja povjerljivosti komunikacija i podataka o prometu^[35], samo uz poštovanje

[31] Preciznije, s člankom 15 stavkom 1 Direktive 2002/58/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 12. srpnja 2002. o obradi osobnih podataka i zaštiti privatnosti u području elektroničkih komunikacija (Direktiva o privatnosti i elektroničkim komunikacijama) (SL 2002., L 201, str. 37) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13, svezak 52, str. 111), kako je izmijenjena Direktivom 2009/136/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. (SL 2009., L 337, str. 11) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13, svezak 52, str. 224 i ispravci SL 2017., L 162, str. 56 i SL 2018., L 74, str. 1.; u daljnjem tekstu: Direktiva o privatnosti i elektroničkim komunikacijama), u svezi s člancima 7, 8 i 11 kao i člankom 52 stavkom 1 Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

[32] Presuda od 21. prosinca 2016., *Tele2 Sverige i Watson i dr.*, C-203/15 i C-698/15, t. 120.; vidjeti također priopćenje za medije br. 145/16.

[33] Članak 15 stavak 1 Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama.

[34] Presuda od 6. listopada 2020., *La Quadrature du Net i dr.*, C-511/18, C-512/18 et C-520/18, t. 166. do 169.; vidjeti također priopćenje za medije br. 123/20.

[35] Članak 5 stavak 1 Direktive o privatnosti i elektroničkim komunikacijama.

općih načela prava Unije, među kojima se nalazi načelo proporcionalnosti, i temeljnih prava zajamčenih Poveljom^[36]. U tom kontekstu Direktivi se protive zakonske mjere kojima se pružateljima elektroničkih komunikacijskih usluga preventivno nalaže opće i neselektivno zadržavanje podataka o prometu i podataka o lokaciji.

Što se tiče cilja sprječavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela, koji slijedi propis o kojem je riječ u glavnom postupku, u skladu s načelom proporcionalnosti, Sud smatra da samo ciljevi borbe protiv teških kaznenih djela ili sprječavanje ozbiljnih prijetnji javnoj sigurnosti mogu opravdati pristup državnih tijela skupu podataka o prometu ili podataka o lokaciji, koji mogu omogućiti izvođenje preciznih zaključaka o privatnom životu dotičnih osoba, a drugi čimbenici, koji se odnose na proporcionalnost zahtjeva za pristup, poput trajanja razdoblja za koje se pristup takvim podacima traži, ne mogu imati za posljedicu to da cilj sprječavanja, istrage, otkrivanja i progona kaznenih djela općenito može opravdati takav pristup.

Kad je riječ o nadležnosti dodijeljenoj državnom odvjetništvu za odobravanje pristupa državnog tijela podacima o prometu i podacima o lokaciji radi vođenja kaznene istrage, Sud podsjeća na to da je na nacionalnom pravu utvrđivanje uvjeta u kojima pružatelji elektroničkih komunikacijskih usluga moraju odobriti nadležnim nacionalnim tijelima pristup podacima kojima raspolažu. Međutim, da bi ispunio zahtjev proporcionalnosti, takav propis mora sadržavati jasna i precizna pravila o doseg i primjeni dotične mjere te propisivati minimalne uvjete, na način da osobe o čijim je osobnim podacima riječ raspolažu dostatnim jamstvima koja omogućuju učinkovitu zaštitu tih podataka od rizika zlouporabe. Taj propis mora biti zakonski obvezujuć u unutarnjem pravu i navoditi u kojim se okolnostima i pod kojim uvjetima mjera kojom se predviđa obrada takvih podataka može donijeti, jamčeći time da će zadiranje biti ograničeno na ono što je strogo nužno.

Prema mišljenju Suda, u svrhu osiguranja punog poštovanja tih uvjeta u praksi, bitno je da se prije pristupa nadležnih nacionalnih tijela zadržanim podacima provede nadzor suda ili neovisnog upravnog tijela i da odluka tog suda ili tijela bude donesena nakon obrazloženog zahtjeva tih tijela podnesenog osobito u okviru postupaka sprječavanja, otkrivanja ili progona kaznenih djela. U slučaju opravdane hitnosti, nadzor mora uslijediti u kratkim rokovima.

U tom pogledu Sud pojašnjava da taj prethodni nadzor među ostalim zahtijeva da sud ili tijelo zaduženo za izvršavanje tog nadzora raspolaže svim ovlastima i pruža sva potrebna jamstva za usklađivanje različitih interesa i prava o kojima je riječ. Konkretnije, kad je riječ o kaznenoj istrazi, takav nadzor zahtijeva da taj sud ili to tijelo može osigurati pravednu ravnotežu između, s jedne strane, interesa povezanih s potrebama istrage u okviru borbe protiv kriminaliteta i, s druge strane, temeljnih prava na poštovanje privatnog života i zaštite osobnih podataka osoba čiji su podaci obuhvaćeni pristupom. Kada taj nadzor ne izvršava sud, nego neovisno upravno tijelo, ono mora uživati položaj koji mu omogućava da prilikom obavljanja svojih zadaća postupa objektivno i nepristrano i u tu svrhu mora biti zaštićeno od svakog vanjskog utjecaja.

Činjenični navodi

Sud Europske unije je u predmetu br. 4/21 14. siječnja 2021. donio presudu u predmetu C-393/19 *Okražna prokuratura - Haskovo i Apelativna prokuratura - Plovdiv/OM*. Predmet se odnosio na nacionalni propis koji omogućuje oduzimanje sredstva upotrijebljenog za počinjenje teškog

[36] Konkretno, članci 7, 8 i 11, te članak 52 stavak 1 Povelje.

kaznenog djela krijumčarenja, ali koje pripada trećoj strani u dobroj vjeri, i utvrdio da nije u skladu s pravom Unije, te da vlasnik oduzete imovine treba raspolagati djelotvornim pravnim lijekom protiv te mjere.

OM je bio zaposlen kao vozač kamiona za međunarodni prijevoz u prijevozničkom društvu za obavljanje prijevoza iz Turske u Njemačku sa sjedištem u Turskoj.

Dana 11. lipnja 2018. prihvatio je prijedlog da u tegljaču korištenom za svoje prijevoze nezakonito preveze, uz naknadu, gotovo 3.000 antičkih novčića u Njemačku. Nakon prelaska granice između Turske i Bugarske nad OM-om provedena je carinska kontrola, prilikom koje su otkriveni novčići koji su bili skriveni u tegljaču.

Tijekom istrage tursko društvo zatražilo je povrat tegljača i prikolice, ističući da ono nije ni na koji način povezano s kaznenim djelom i da povrat navedene imovine ne bi ometao istragu. Taj zahtjev bio je odbijen.

Okražen sad Haskovo (Okružni sud u Haskovu, Bugarska) osudio je 22. ožujka 2019. OM-a za teško kazneno djelo krijumčarenja. Na temelju te osude, novčići i tegljač oduzeti su u korist Bugarske Države. Prikolica, koja nije bila u izravnoj vezi s počinjenjem kaznenog djela, vraćena je turskom društvu.

Apelativen sad - Plovdiv (Žalbeni sud u Plovdivu, Bugarska), koji je odlučivao o žalbi u ovom sporu, postavlja Sudu pitanje protivi li se člancima 17 i 47 Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) bugarski propis koji se primjenjuje u ovom predmetu i koji predviđa oduzimanje prijevoznih sredstava korištenih za počinjenje krijumčarenja, čak i ako ona pripadaju trećoj strani u dobroj vjeri – u ovom slučaju poslodavcu vozača koji je počinio povredu – i koji toj trećoj strani ne daje mogućnost da iznese svoje stajalište.

Svojom današnjom presudom Sud najprije ističe da je oduzimanje predmeta korištenih za počinjenje kaznenog djela kažnjivog kaznom zatvora u trajanju duljem od jedne godine uređeno pravom Unije, odnosno Okvirnom odlukom 2005/212^[37]. Ona se također primjenjuje na oduzimanje imovine koja pripada trećim stranama i zahtijeva, među ostalim, da su njihova prava zaštićena ako su one u dobroj vjeri. Sud ističe da u tom kontekstu valja uzeti u obzir pravo vlasništva, zajamčeno člankom 17 Povelje. To pravo može se podvrgnuti ograničenjima koja trebaju stvarno odgovarati ciljevima u općem interesu koje Unija slijedi i ne smiju predstavljati prekomjerno i neprihvatljivo uplitanje kojim se nanosi šteta samoj biti tako zajamčeno prava.

Sud ističe da je cilj koji se želi postići nacionalnim propisom spriječiti nezakonit uvoz robe u zemlju. Međutim, kako se oduzimanje tiče treće strane u dobroj vjeri, koja nije znala i nije mogla znati da je njezina imovina korištena za počinjenje kaznenog djela, takvo oduzimanje, obzirom na cilj koji se želi postići, predstavlja prekomjerno i neprihvatljivo uplitanje kojim se nanosi šteta samoj biti njezina prava vlasništva. Stoga nacionalni propis ne poštuje pravo vlasništva, zajamčeno člankom 17 Povelje.

Sud stoga ocjenjuje da je nacionalni propis koji dopušta oduzimanje predmeta korištenog za počinjenje teškog kaznenog djela krijumčarenja kada on pripada trećoj strani u dobroj vjeri protivan pravu Unije.

[37] Članak 4 Okvirne odluke 2005/212/PUP od 24. veljače 2005. o oduzimanju imovinske koristi, sredstava i imovine pribavljene kaznenim djelom (SL 2005., L 68, str. 49) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19, svezak 16, str. 87).

Kada je riječ o pravu na pravni lijek vlasnika oduzete imovine, Sud podsjeća na to da Okvirna odluka 2005/212 predviđa obvezu svake države članice da poduzima potrebne mjere kako bi osigurala da osobe na koje utječe oduzimanje predmeta i sredstava kojima su počinjena kaznena djela imaju djelotvorna pravna sredstva kako bi štatile svoja prava. Osim toga, članak 47 Povelje predviđa da svatko čija su prava i slobode zajamčeni pravom Unije povrijeđeni ima pravo na djelotvoran pravni lijek pred sudom. Iz toga slijedi da treća strana čija je imovina predmet mjere oduzimanja mora moći osporavati zakonitost te mjere kako bi ostvarila povrat te imovine kada oduzimanje nije opravdano.

Prema navodima *Apelativenog sada - Plovdiv*, bugarskim pravom takvo pravno sredstvo nije predviđeno.

Stoga Sud ocjenjuje da je nacionalni propis koji omogućuje oduzimanje, u okviru kaznenog postupka, imovine koja pripada osobi različitoj od one koja je počinila kazneno djelo a da ta prva osoba ne raspolaže djelotvornim pravnim lijekom protivan pravu Unije.

Novine u praksi Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Pripremile: Ermina Dumanjić i Sevima Sali-Terzić, Ustavni sud BiH

Uvod

Za period januar – juni 2021. godine Ustavni sud je izdvojio 5 odluka koje je ocijenio naročito zanimljivim.

U prve dvije izabrane odluke Ustavni sud je ocjenjivao da li osporene odluke redovnih sudova zadovoljavaju „pravo na obrazloženu odluku“ koje je dio prava na pravično suđenje iz člana 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Evropska konvencija). U odluci AP-94/21 Ustavni sud je utvrdio kršenje navedenog prava u situaciji kada sudovi u osporenim odlukama nisu dali obrazloženje o tome zbog čega nisu koristili zakonske ovlasti da tužitelja, kojeg su apelantice tužile radi utvrđivanja očitstva i koji nije želio doći na zakazano medicinsko vještačenje DNK metodom, privedu putem sudske policije.

U drugoj odluci, AP-3634/19, koja se ticala uračunavanja dijela izdržane kazne zatvora u jedinstvenu kaznu, Ustavni sud je zaključio da to što je sud u jedinstvenu kaznu uračunao vrijeme koje je apelant proveo u pritvoru i dio izdržane kazne zatvora u predmetu MKSJ (ali ne i period koji apelant nije odslužio jer je pušten prije vremena), ne predstavlja kršenje prava na obrazloženu odluku zato što su sudovi o ovom pitanju dali relevantno i jasno obrazloženje.

U odluci broj AP-4703/19 Ustavni sud je ispitao navode o kršenju člana 6, ali i člana 11 Evropske konvencije po pitanju obaveznog članstva u Privrednoj komori i plaćanja članarine. Ustavni sud je zaključio da obavezno članstvo u Privrednoj komori ne sprječava apelanta da bude član i drugih, dobrovoljnih udruženja, pa da su navodi o povredi člana 11 Evropske konvencije *ratione materiae* nedopustivi. Što se tiče člana 6 Evropske konvencije, Ustavni sud je te navode odbio kao neosnovane zato što je utvrdio da su sudovi dali zadovoljavajuća obrazloženja o tome kako su primijenili relevantni zakon.

Četvrta odluka, broj AP-532/21, pokrenula je zanimljivo pitanje navodnog kršenja prava na privatni i porodični život kada su nadležne zdravstvene i institucije, a zatim i sudovi, odbili apelantičin zahtjev da se porodi kod kuće uz asistenciju primalje i hitne medicinske pomoći. Ustavni sud je utvrdio da nema kršenja prava iz člana 8 Evropske konvencije istakavši, između ostalog, da se ne može od države zahtijevati da takvu mogućnost obezbijedi u zakonu korištenjem Evropske konvencije. Ova odluka je zanimljiva i zato što je u njoj detaljno prikazana praksa Evropskog suda po ovom pitanju.

Posljednja izabrana odluka za ovaj period je AP-2872/19, u kojoj je Ustavni sud usvojio apelaciju zato što je utvrdio kršenje prava na slobodu izražavanja iz člana 10 Evropske konvencije, zaključivši da sudovi nisu kritički analizirali sporne izjave kada su apelanticu obavezali da tužiteljima naknadi štetu zbog klevete.

Član 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima

AP 94/21 – medicinsko vještačenje DNK metodom, obrazložena odluka; kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Presudama osporenim u ovom predmetu odbijen je tužbeni zahtjev apelantice da se utvrdi da je tuženi prirodni otac mlđb. drugoapelantice. U obrazloženju je, između ostalog, navedeno da je bilo odobreno i zakazano medicinsko vještačenje metodom DNK, ali da se tuženi nije odazvao na ovo vještačenje. S obzirom da predloženo vještačenje nije provedeno, prvostepeni sud je odbio tužbeni zahtjev zaključivši da činjenice koje su utvrđene na osnovu izvedenih dokaza nisu bile dovoljne da bi se izveo zaključak da je tuženi biološki otac drugoapelantice. Drugostepeni sud je prihvatio činjenično utvrđenje i pravni stav prvostepenog suda, dodatno navodeći da su apelantice imale mogućnost da predlažu izvođenje dokaza primjenom drugih naučnih metoda radi utvrđivanja očinstva, što su one propustile. U apelaciji podnesenoj Ustavnom sudu apelantice su problematizirale stavove redovnih sudova da nisu dali razloge o odlučnoj činjenici od kakvog je značaja to što tuženi nije pristupio vještačenju metodom DNK, koje je odobrio i zakazao prvostepeni sud.

Odluka

Ustavni sud je, između ostalog, istakao da je, u smislu člana 302 stav (5) Porodičnog zakona (PZ), obaveza suda bila da postupi po službenoj dužnosti i da izda nalog sudskoj policiji za privođenje tuženog zakazanom vještačenju, što sud nije primijenio, niti je u odlukama dato obrazloženje zašto navedena odredba, i pored njenog eksplicitnog i jasnog sadržaja, nije bila primjenljiva u konkretnoj pravnoj stvari iako se radi o „posebnom parničnom postupku“ u smislu odredaba PZ-a. Pri tome, kako je istakao Ustavni sud, sudovi nisu dali razloge za to iako su apelantice ukazivale na to od kakvog je značaja neodazivanje tuženog, odnosno uskraćivanje izvođenja ovog dokaza, na ishod predmetnog postupka, što korespondira kako sa odredbama člana 302 stav (6) PZ-a, tako i s praksom Evropskog suda. Ustavni sud je naglasio da je Porodičnim zakonom predviđena obaveza provođenja analize DNK radi utvrđivanja očinstva, kao i obaveza suda, u slučaju da lice ne pristupi vještačenju, da izda nalog sudskoj policiji da se to lice privede radi provođenja vještačenja. U takvim okolnostima, obrazloženjem redovnih sudova kako je apelantica imala mogućnost da na okolnost utvrđivanja da je tuženi biološki otac drugoapelantice provede druge naučne metode, na apelanticu je, prema ocjeni Ustavnog suda, stavljen pretjeran teret pri čemu je u potpunosti zanemareno pravilo „najboljeg interesa djeteta“, odnosno prava mlđb. drugoapelantice da zna za svoje porijeklo i identitet.

Praksa Evropskog suda na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Mikulić protiv Hrvatske* (07.02.2002.).

AP 3634/19 – uračunavanje dijela izdržane kazne zatvora u jedinstvenu kaznu; nema kršenja

Činjenice i apelacioni navodi

Presudom Suda BiH apelantu je za krivično djelo zločin protiv čovječnosti utvrđena kazna zatvora od 15 godina. Uzimajući kao utvrđenu kaznu zatvora od 17 godina izrečenu presudom Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (MKSJ), Sud BiH je apelanta osudio na jedinstvenu kaznu zatvora od 20 godina. U ovu kaznu Sud je, na osnovu člana 56 KZBiH, uračunao vrijeme koje je apelant proveo u pritvoru i dio izdržane kazne zatvora u predmetu MKSJ-a (do momenta puštanja na prijevremenu slobodu), kao i pritvor određen u ovom predmetu (ukupno

period od 13.06.2002. do 10.10.2013.). U apelaciji podnesenoj Ustavnom sudu apelant je naveo da je Sud BiH prilikom odmjerenja jedinstvene kazne zatvora prekršio član 57 KZBiH, te da je propust Suda BiH da pri odmjerenju jedinstvene kazne kao vrijeme provedeno na izdržavanju kazne po presudi MKSJ-a računa i period od 17 godina, a ne samo period kada je bio pritvoren, rezultirao kršenjem njegovog prava na pravično suđenje.

Odluka

Ustavni sud je utvrdio, između ostalog, da se pri računanju u izrečenu kaznu zatvora u smislu članova 56 i 57 KZBiH uzima vrijeme koje je za osuđenog imalo učinak lišavanja slobode. Odredbom člana 56 KZBiH regulirano je da se vrijeme provedeno u pritvoru, kao i svako lišenje slobode u vezi s krivičnim djelom, računa u izrečenu kaznu zatvora, kaznu dugotrajnog zatvora, kaznu maloljetničkog zatvora ili novčanu kaznu, dok član 57 KZBiH regulira da će se pritvor, lišenje slobode u toku ekstradicijskog postupka, kao i kazna koju je učinilac izdržao po presudi inostranog suda računati u kaznu koju izrekne domaći sud za isto krivično djelo, a ako kazne nisu iste vrste, računanje će se izvršiti po ocjeni suda. Ustavni sud je istakao da u konkretnom slučaju nije sporno da je apelantu presudom MKSJ-a izrečena kazna zatvora i da je na njeno izdržavanje upućen u Španiju. U tom smislu, primjereno je bilo da se pri računanju izdržane kazne Sud BiH pozove na član 57, a ne na član 56 KZBiH. Međutim, propust da to i učini u apelantovom slučaju očigledno ne predstavlja proizvoljnost koja bi dovela u pitanje pravičnost postupka protiv njega. Ustavni sud je zaključio da u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da je prilikom računanja izdržane kazne zatvora u jedinstvenu kaznu prekršeno materijalno pravo na način koji bi doveo u pitanje pravičnost postupka protiv apelanta.

Članovi 6 i 11 Evropske konvencije o ljudskim pravima

AP 4703/19 – obavezno članstvo u Privrednoj komori; nema kršenja

Činjenice i apelacioni navodi

Apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu protiv odluka redovnih sudova kojima je obavezan da područnoj privrednoj komori isplati određeni iznos na ime dugovanja za članstvo u Privrednoj komori. Apelant je u apelaciji, između ostalog, naveo da je nezakonito primoravanje privrednih subjekata da budu članovi Privredne komore i da se na taj način, između ostalih, krše pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja, te pravo na pravično suđenje i pravo na imovinu.

Odluka

U pogledu apelantovih navoda u odnosu na član 11 Evropske konvencije (sloboda udruživanja) Ustavni sud je, između ostalog, istakao da je u konkretnom slučaju Privredna komora osnovana zakonom, da ima javne funkcije, odnosno da ne predstavlja udruženje u smislu člana 11 Evropske konvencije, što je vidljivo iz relevantnih odredbi Zakona o Privrednoj komori RS-a. Također, nesporno je bilo i da obaveznim članstvom u toj komori apelant nije bio spriječen da se, u smislu odredbi člana 11 Evropske konvencije, učlani i u druge organizacije i udruženja. Stoga su navodi apelanta u vezi s povredom ovog člana odbačeni kao *ratione materiae* inkompatibilni s Ustavom BiH.

U odnosu na navode o povredi prava na pravično suđenje Ustavni sud je, između ostalog, istakao da su redovni sudovi donijeli osporene odluke na osnovu relevantnih odredbi Zakona o Privrednoj komori RS-a i ZOO-a i da su pritom dali jasna i argumentirana obrazloženja za koja Ustavni sud smatra da su u skladu sa standardima prava na pravično suđenje. Ustavni sud je istakao da je

odredbama članova 3, 37 i 40 Zakona o Privrednoj komori RS-a propisano obavezno članstvo u Komori i obavezno plaćanje članarine koja se obračunava na način predviđen članom 40 Zakona o Privrednoj komori RS-a, na osnovu kojeg su redovni sudovi i utvrdili iznos članarine koju je apelant dugovao i shodno odredbama člana 262 ZOO-a obavezali apelanta da tužiocu isplati navedeni iznos za potraživanje koje nije zastarjelo. U vezi s tim, Ustavni sud je zaključio da iz činjenica predmeta ne proizlazi išta što bi ukazivalo da su redovni sudovi donoseći svoje odluke proizvoljno primijenili navedene zakonske odredbe.

Praksa Evropskog suda na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Weiss protiv Austrije* (10.07.1991.), *Erwin Koll protiv Austrije* (04.07.2002.).

Član 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima

AP-532/21 – asistirani porod kod kuće, privatni život; nema kršenja

Činjenice i apelacioni navodi

Apelantica je smatrala da joj je osporenim odlukama povrijeđeno pravo na privatni i porodični život zbog toga što joj Klinički centar, Opća bolnica, Zavod i dom zdravlja nisu omogućili da se porodi u kući uz asistenciju primalje i osiguranu hitnu medicinsku pomoć. Naime, pravni sistem u Kantonu Sarajevu ne omogućava angažiranje zdravstvenih radnika iz javnog zdravstvenog sistema, uključujući primalje, ginekologe i pedijatre, za pružanje stručne pomoći pri porođajima u kući.

Odluka

Ustavni sud je utvrdio da je odbijanje da se apelantici omogući pomoć zdravstvenih radnika iz javnog zdravstvenog sistema predstavljalo miješanje u njeno pravo na privatni život, te da je ono bilo i zakonito i da je imalo legitiman cilj – zaštitu zdravlja i prava drugih. Ocjenjujući je li takvo miješanje bilo proporcionalno cilju, Ustavni sud je istakao da nedonošenjem zakonodavstva koje bi u praksi omogućilo da ženama pri porodu u kući asistiraju zdravstveni radnici iz zdravstvenog sistema javne vlasti nisu prekoračile široku slobodu procjene koju imaju u tom pitanju. Ustavni sud je naglasio da, iako bi navedeni planirani porodi u kući mogli biti dopušteni, javna vlast, odnosno zakonodavni organi nisu obavezni to dozvoliti na osnovu Evropske konvencije, kako to neosnovano smatra apelantica. Ovo naročito zbog toga, kako u svojoj praksi ističe i Evropski sud, što i dalje postoji velika nejednakost između pravnih sistema država ugovornica po tom pitanju i što je neophodno poštovati postepeni razvoj zakonodavstva u tom području. Uzimajući u obzir posebne okolnosti ovog predmeta, Ustavni sud je zaključio da je miješanje u apelanticino pravo na poštovanje njezinog privatnog života bilo proporcionalno legitimnom cilju koji se želio postići.

Praksa Evropskog suda na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Ternovszky protiv Mađarske* (14.12.2010.), *Dubská i Krejzová protiv Češke* (15.11.2016.), *Kosaitė-Čypienė i drugi protiv Litve* (04.06.2019.), *Pojatina protiv Hrvatske* (04.10.2018.).

Član 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima

AP 2872/19 – izricanje novčane kazne za izražavanje izneseno u prijavi podnesenoj prema disciplinskom pravilniku protiv advokata; pitanje pravične ravnoteže između prava na slobodu izražavanja i prava na ugled; kršenje

Činjenice i apelacioni navodi

Apelantica je direktorica Doma zdravlja Orašje, a osporenim odlukama joj je izrečena novčana sankcija zbog klevete, po tužbi koju su protiv nje podnijeli advokati koji su zastupali radnike tog DZ-a u postupcima za zaštitu od mobinga. Naime, apelantica je, nezadovoljna načinom na koji su advokati u tim postupcima govorili o njoj i DZ-u Orašje, podnijela prijavu Advokatskoj komori FBiH zbog „zlomamjernog postupanja“ advokata, a oni su je tužili za naknadu štete zbog klevete jer je, kako su tvrdili, iznijela „niz neistinitih činjenica, čime je nanijela štetu tužiocima“. U prijavi koju je podnijela, apelantica se osvrnula na podneske tužilaca u kojima su, prema njenom mišljenju, iznesene neistine i laži o njoj i DZ-u Orašje, zatim je opisala kako su podnesci tužilaca utjecali na nju i njenu porodicu, opisala je ponašanje jedne zaposlenice koja je apelanticu „ucjenjivala“, te spomenula da misli da se mobing dovodi u vezu s nacionalnom mržnjom apelantice prema zaposlenicima i da sumnja da je sve to „odvjetnička igra“ kako bi se pokrenuo sudski postupak. Apelacijom je pokrenuto pitanje zaštite apelantičinog prava na slobodu izražavanja iz člana 10 Evropske konvencije u vezi sa zaštitom prava tužilaca-advokata, na zaštitu njihovog ugleda, u smislu člana 8 Evropske konvencije, kao lica koja obavljaju javnu djelatnost.

Odluka

Ustavni sud je, između ostalog, istakao da redovni sudovi prilikom odlučanja nisu dali nikakav značaj činjenici da je prijava podnesena interno, u upravnom postupku, da se prijava odnosila na rad advokata čija je profesija javna i podložna kritici javnosti i da, stoga, prag prihvatljive kritike tužilaca mora biti viši. Prema ocjeni Ustavnog suda, ovo su bili vrlo važni elementi u kontekstu postizanja proporcionalnosti koje su redovni sudovi zanemarili. Ustavni sud je također istakao da je drugostepeni sud, ocjenjujući u cijelosti izneseno apelantičino sporno izražavanje, naveo da je prvostepeni sud pravilno utvrdio da navodi predstavljaju iznošenje činjenica, a ne vrijednosnog suda.

Međutim, iz obrazloženja prvostepenog suda, prema mišljenju Ustavnog suda, nije se moglo zaključiti da su sudovi, prije zaključka da sporno izražavanje predstavlja klevetu, kritički analizirali sporno izražavanje, kako to zahtijeva član 10 Evropske konvencije. Redovni sudovi su nakon prezentiranja spornog izražavanja lakonski, bez ikakve analize, zaključili da se radi o kleveti, odnosno činjeničnim tvrdnjama koje apelantica ničim nije dokazala, te da je izražavanje poprimilo „formu klevetničke upornosti protiv tužitelja“. Ustavni sud je također istakao da je apelantica obavezana da tužiocima isplati po 2.000,00 KM što, s obzirom na ukazane propuste redovnih sudova, nije proporcionalno, budući da su redovni sudovi nekritički prihvatili sve navode tužilaca, uključujući i visinu novčane naknade koju su tražili, ne vodeći računa o kriterijima za postizanje proporcionalnosti, te zanemarujući u potpunosti apelantičino pravo iz člana 10 Evropske konvencije. Kako je zaključio Ustavni sud, redovni sudovi u konkretnom slučaju nisu ni pokušali uspostaviti pravičnu ravnotežu između dva prava jednake važnosti: apelantičinog prava na slobodu izražavanja i prava tužilaca na ugled, dajući nekritično i bez relevantne argumentacije prednost pravu na ugled tužilaca.

Praksa Evropskog suda na koju se u ovoj odluci pozvao Ustavni sud: *Medžlis Islamske zajednice Brčko i drugi protiv BiH* (27.06.2017.), *Sokolowski protiv Poljske* (29.03.2005.), *Von Hannover protiv Njemačke* (07.02.2012.), *Ärztchamber für Wien i Dorner protiv Austrije* (16.02.2016.).

Novine u jurisprudenciji Suda Bosne i Hercegovine u prvoj polovini 2021. godine

Pripremila: Emira Hodžić, Sud Bosne i Hercegovine

Uvod

Za period januar – juni 2021. godine izdvojena su četiri sažetka odluka iz krivične oblasti. Jedna odluka se odnosi na materijalno-pravnu oblast, a tri se odnose na procesno-pravnu oblast.

Predmet broj S13K03188021Kž od 04.06.2021. godine – Utvrđivanje statusa lica kod krivičnog djela iz člana 189 stav 2 KZ-a BiH

Činjenice i žalbeni navodi

Prvostepenom presudom Suda Bosne i Hercegovine optuženi je oslobođen od optužbe da je počinio krivično djelo Krijumčarenje ljudi iz člana 189 stav 2 u vezi sa članom 54 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine. Protiv navedene presude žalbu je blagovremeno izjavilo Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, i to zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz člana 297 stav 1 tačka k) i stav 2 ZKP-a BiH, te pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja iz člana 299 stav 1 ZKP-a BiH.

Odluka

Odlučujući o žalbenim navodima Tužilaštva, Apelaciono vijeće je iste odbilo i potvrdilo prvostepenu presudu. U konkretnom slučaju optuženom se stavljalo na teret da je počinio krivično djelo Krijumčarenje ljudi. S tim u vezi, kao jedan od relevantnih elemenata koje je bilo potrebno utvrditi jeste status lica u odnosu na koje se krivično djelo čini, odnosno bilo je potrebno utvrditi da li se radi o krijumčarenim licima. Naime, analizirajući žalbene navode Tužilaštva, Apelaciono vijeće je kao početnu premisu uzelo činjenicu da se krivično djelo iz člana 189 stav 2 KZ-a BiH može počiniti samo u odnosu na krijumčareno lice. Iz navedenog razloga je, prema stavu Apelacionog vijeća, bilo potrebno dokazati da su lica koje je optuženi prevezio, odnosno obezbjedio im smještaj, kako se to navodi u optužnici, krijumčarena lica.

Kako bi se utvrdio potrebnii status lica Sud je pošao od definicije krijumčarene osobe iz odredbe člana 3 tačka a) Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, kojim se dopunjava Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminaliteta. Prema definiciji iz pomenutog člana, Tužilaštvo je trebalo dokazati da su u konkretnom slučaju strani državljani/migranti koji su pronađeni kod optuženog, odnosno u njegovom automobilu i objektu porodične kuće, nezakonito prokrijumčareni od strane trećih lica, koja su u radnjama njihovog nezakonitog ulaska imala za cilj ostvarivanje koristi, a kako se to zahtijeva pomenutim Protokolom.

Prema stavu Suda zauzetom u ovom predmetu, pogrešna je percepcija Tužilaštva u vezi pojma krijumčarene osobe da je to osoba čiji je ulaz nezakonit, odnosno osoba koja nema validne dokumente za boravak na teritoriji BiH. Suprotno tome, stav je Vijeća da činjenica nezakonitog boravka sama po sebi ne predstavlja činjenicu da se radi o krijumčarenom licu. Dakle, da bi se stekli elementi bića krivičnog djela iz člana 189 stav 2 KZ-a BiH potrebno je utvrditi činjenicu da je nezakonit ulazak i boravak lica omogućila neka treća osoba u cilju ostvarivanja neke koristi za sebe ili drugoga.

Predmet broj S1 2 K 031124 20 KŽ od 22.02.2021. godine – Korištenje iskaza optuženog koji je u toku istrage dao u svojstvu osumnjičenog

Činjenice i žalbeni navodi

Prvostepenom presudom optuženi je oglašen krivim za izvršenje krivičnog djela Primanje dara i drugih oblika koristi iz člana 217 stav 1 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), a u vezi sa članom 29 KZ-a BiH, izrečena mu je kazna zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine, te je istovremeno obavezan da plati troškove krivičnog postupka.

Protiv prvostepene presude žalbu su izjavili Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, branilac optuženog, kao i sam optuženi.

Odluka

Ispitujući žalbene navode, Apelaciono vijeće je iste odbilo, te potvrdilo prvostepenu presudu.

U konkretnom predmetu interesanto pravno pitanje koje je razmatrano jeste korištenje iskaza koji je optuženi dao u istrazi u svojstvu osumnjičenog, kao i iskaza koji je dao suosumnjičeni u istom predmetu. Naime, optuženi je u istražnoj fazi dva puta ispitan u prisustvu branioca. U toku glavnog pretresa optuženi je iskoristio pravo da iznese svoju odbranu, te je saslušan u svojstvu svjedoka. Tokom saslušanja na glavnom pretresu u svojstvu svjedoka optuženi je negirao zakonitost i valjanost svojih iskaza iz istrage, protiveći se njihovom korištenju, ističući da isti sadrže procesne nedostatke. Prvostepeno vijeće je odbilo prigovore odbrane i prihvatilo da se kao dokaz koristi iskaz osumnjičenog iz istrage. U žalbi na prvostepenu presudu odbrana je osporavala takav iskaz, kao i iskaz suosumnjičenog. Analizirajući žalbene navode odbrane, Apelaciono vijeće je izvršilo uvid u sadržaj zapisnika iz istrage, te je njihovom analizom utvrđeno da su iskazi pravilni i zakoniti, pa su kao takvi prihvaćeni kao dokaz.

Glavni argument koji je odbrana koristila u žalbi je tvrdnja da zapisnici o ispitivanju iz istrage ne sadrže osnov sumnje, odnosno činjenice i dokaze na kojima se ista zasniva, kao i da su sačinjeni protivno odredbama zakona o krivičnom postupku, usljed čega se ne mogu koristiti kao dokaz. Suprotno navodima odbrane, Apelaciono vijeće je prihvatilo zaključke prvostepenog vijeća, ali istovremeno poštujući pravo na odbranu optuženog sa aspekta prava na obrazloženu sudsku odluku, Vijeće je ispitalo sadržaj osporavanih zapisnika, te dalo dodatno pojašnjenje. Prilikom donošenja odluke Vijeće je zaključilo da su osumnjičeni upoznati sa svim procesnim pravima propisanim odredbama Zakona o krivičnom postupku, te da iz istih nesporno proizlazi da je zadovoljen standard obavještanja osumnjičenog o optužbi. Vijeće je posebno apostrofiralo da se na jednom zapisniku nalazi čak i popis dokaza. Sve to u konačnici dovodi do zaključka o pravilnosti prvostepene presude.

Kada je u pitanju korištenje iskaza suosumnjičenog iz istrage kao dokaza, Vijeće je konstatovalo da je u toku istrage vođen jedan postupak protiv dvojice osumnjičenih, pri čemu je jedan od osumnjičenih sklopio sporazum, usljed čega je došlo do razdvajanja postupka. Slijedom navedenog, ne može se, suprotno prigovorima odbrane, ova procesna situacija posmatrati kao da se radi o dva odvojena postupka, jer je u konkretnom slučaju došlo do tehničkog razdvajanja postupka, usljed zaključenja sporazuma jednog od osumnjičenih iz iste istrage. Sud se pozvao i na praksu Ustavnog suda BiH, odnosno na odluku koju je donio u predmetu broj AP-539/18 od 18.01.2020. godine, povodom presude Suda BiH. Apelaciono vijeće je posebno cijenilo činjenicu da je odbrana imala priliku suočavanja svjedoka s njegovom ranijom izjavom, jer je on kao suosumnjičeni koji je sklopio sporazum o priznanju krivnje saslušan kao svjedok na glavnom pretresu i u ovoj krivičnoj stvari.

Predmet broj S1 1 K 033539 21 Krž od 06.06.2021. godine – Jednakost strana u postupku**Činjenice i žalbeni navodi**

Prvostepenom presudom optuženi su oglašeni krivim da su na području Opštine Foča počinili krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172 stav 1 tačka g) (silovanje), a sve u vezi sa članom 180 Stav 1 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, te im je izrečena kazna zatvora u trajanju od po 8 (osam) godina. Istom presudom optuženi su obavezani da oštećenju na ime duševnog bola zbog povrede slobode i prava ličnosti, kao i bola zbog umanjene životne aktivnosti isplate ukupan novčani iznos od 37.000,00 KM. Protiv prvostepene presude žalbu su podnijeli branioci optuženih, Tužilaštvo, kao i oštećena i to zbog povreda krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona, odluke o troškovima postupka i o imovinskopravnom zahtjevu.

Odluka

Apelaciono vijeće je ispitujući žalbene navode odbilo žalbe Tužilaštva i oštećene, djelimično prihvatilo žalbu odbrane i preinačilo prvostepenu presudu u pogledu odluke o kazni, te istu smanjilo na po 7 (sedam) godina. Branioci optuženih su u žalbenom postupku isticali da je njihovim branjenicima povrijeđeno pravo na odbranu usljed odbijanja dokaznih prijedloga odbrane od prvostepenog vijeća.

Naime, u toku glavnog pretresa odbrana prvooptuženog je isticala da je prvostepeni sud neosnovano uskratio saslušanje jednog svjedoka odbrane. Konkretno, u toku glavnog pretresa postavilo se pitanje da li je jedan od svjedoka koji je odbrana predložila imao mjere zaštite pred MKSJ-om. U tom slučaju odbrana je bila u obavezi pribaviti pomenuti podatak. Budući da je postupak dobijanja informacije o mjerama zaštite trajao dugo, uz saglasnost tužioca prihvaćena je kao nesporna činjenica da je prvooptuženi u toku 1992. godine pomagao jednoj ženskoj osobi, na koju okolnost je odbrana i predlagala saslušati svjedoka.

Drugooptuženi je u istom predmetu isticao da mu je u toku prvostepenog postupka uskraćeno da dobije uvid u podatke Saveza logoraša BiH, čime je povrijeđeno pravo uvida u dokaze. Naime, u toku prvostepenog postupka sudeće vijeće je na molbu odbrane drugooptuženog pribavilo od nadležnih organa sve podatke kojim bi se utvrdilo da li oštećena ima status civilne žrtve rata, te da li ista ima primanja po osnovu pomenutog statusa. U postupku ispitivanja potrebe za dodatnim dokazima sudeće vijeće je odbilo prijedlog odbrane da se pribave dodatni podaci o oštećenju iz Saveza logoraša, jer je bio upravljen na isti zahtjev o kojem je odbrana već dobila podatke. Prvostepeno vijeće je odbilo prijedlog odbrane ističući da je isti usmjeren na odugovlačenje postupka. Branioci oba optužena su u žalbenom postupku isticali da je ovim odlukama prvostepenog vijeća učinjena bitna povreda krivičnog postupka.

Ispitujući žalbene navode, Vijeće je konstatovalo da su stranke u toku postupka uživale jednaka prava. Također je istaknuta obaveza predsjednika vijeća iz člana 239 stav 2 ZKP-a BiH da se stara za svestrano pretresanje predmeta i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne doprinosi razrješenju stvari. Isto tako, Vijeće je imalo u vidu i član 263 stav 3 ZKP-a BiH koji propisuje da ako predsjednik vijeća zaključi da dokaz koji želi predložiti stranka ili branitelj nije od značaja za predmet ili je dokaz nepotreban, odbit će izvođenje takvog dokaza. Imajući u vidu navedeno, Apeaciono vijeće je zaključilo da je obaveza suda da razmotri svaki dokazni prijedlog, kao i da se stara o efiksnom vođenju postupka. U konkretnom slučaju je umjesto svjedočenja prihvaćena nesporna činjenica koja ide u korist optuženom. U pogledu principa jednakosti stranaka Sud je istakao: „*Za ostvarenje pomenutog principa nije odlučujući kvantitet izvedenih dokaza već okolnosti na koje se isti izvode, pa je prvostepeno vijeće pravilno postupilo kada je odlučilo da se ne sasluša*

predložena svjedokinja, već da se okolnosti na koje je trebala svjedočiti uzmu kao nesporne i kao takve cijene u presudi, a da se time ne povrijedi pravo na odbranu optuženog.“^[38]

Istog mišljenja je Apelaciono vijeće bilo kada je odlučivalo o istoj vrsti prigovora drugooptuženog. Vijeće je cijeno da je u toku postupka pribavljeno sasvim dovoljno drugih dokaza na osnovu kojih je utvrđen status oštećene kao civilne žrtve rata. Nadalje je istaknuto: „*Ravnopravnost stranaka u korištenju procesnih sredstava znači da je sud dužan svakoj od stranaka u postupku omogućiti da se koriste svojim procesnim sredstvima na način koji ih ne dovodi u nepovoljniji položaj u odnosu na suprotnu stranku, ali to ne podrazumijeva da se strankama treba osigurati kvantitativno izvođenje istog broja dokaza.“^[39]* Pored navedenog, Sud je naglasio kako procesna ravnopravnost znači da je potrebno dati svakoj strani u postupku razumnu mogućnost da se izjasni, uključujući i pravo da predloži dokaze, pod uslovom da ih to ne stavlja u znatno podređeniji položaj u odnosu na protivnika. Pri izvođenju svog stava Apelaciono vijeće se pozvalo na praksu ESLJP-a u predmetu *Kaufman protiv Belgije* br. 10938/84.

Rješenje broj S1 2 K 035986 20 Kž 3 od 14.04.2021. godine – Opravdanost pritvora zbog opasnosti od ponavljanja krivičnog djela

Činjenice i žalbeni navodi

Prilikom redovne dvomjesečne kontrole pritvora vijeće je utvrdilo da i dalje postoje okolnosti koje ukazuju na opravdanost trajanja mjere pritvora prema optuženom iz člana 132 stav 1 tačke b) i c), odnosno opasnost od utjecaja na svjedoka i opasnost od ponavljanja krivičnog djela. Na navedeno rješenje žalbu je izjavila odbrana optuženog zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka kao i pogrešno i nepotpuno izloženog činjeničnog stanja.

Odluka

Apelaciono vijeće je odbilo žalbe odbrane i potvrdilo prvostepeno rješenje.

Kada je u pitanju pritvorski razlog iz tačke c) člana 132 ZKP-a BiH koji se odnosi na postojanje opasnosti od ponavljanja krivičnog djela, Apelaciono vijeće je prije svega imalo u vidu da se radi o neovlaštenom prometu opojnim drogama iz člana 195 stav 2 KZ-a BiH. Time je utvrđeno postojanje objektivnog uslova za određivanje pritvora po pomenutom osnovu, budući da se radi o krivičnom djelu za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od najmanje 5 godina.

Kada su u pitanju naročite okolnosti koje opravdavaju bojazan da će optuženi nastaviti s vršenjem krivičnih djela, Vijeće je analiziralo konkretno činjenično stanje u predmetu. Prije svega, Vijeće je konstatovalo da ozbiljnost optužbi može razumno opravdati odluku da se optuženi zadrži u pritvoru kako ne bi pokušao ili učinio krivično djelo. Kriteriji koje je Vijeće navelo kao relevantne su: vrsta krivičnog djela, prijašnja osuđivanost, pripadnost organizovanoj grupi, sklonost zloupotrebi droga, itd. Prilikom utvrđivanja navedenih faktora sud je imao u vidu i stavove izražene u teoriji. Nadalje, Vijeće je istaklo da sklonost ponavljanju krivičnog djela mora biti konkretna i takva da se razumno može očekivati i opravdati.^[40] Dakle, okolnosti o kojima sud treba da vodi računa jesu okolnosti koje se tiču krivičnog djela zbog kojeg se vodi krivični postupak. S tim u vezi Vijeće je navelo: „*Razlog tome jeste što je utvrđivanje opasnosti od ponavljanja krivičnog postupka samo prognoza,*

[38] S1 1 K 033539 21 Krž 2 od 08.06.2021. godine.

[39] *Ibid*, strana 8.

[40] Rješenje vijeća Apelacionog odjeljenja S1 2 K 035986 20 Kž 3 od 14.04.2021. godine, strana 4.

što ukazuje da sud može utvrditi da postoji vjerovatnost, a ne i izvjesnost da će osumnjičeni počiniti krivično djelo.“^[41]

U konkretnom slučaju optuženi se tereti da je počinio krivično djelo u okviru višečlane dobro organizovane grupe koja ima međunarodni karakter, s jasno podijeljenim ulogama, i to duži kontinuirani vremenski period. Vijeće je imalo u vidu da, na osnovu dokaza koji su izvedeni do momenta odlučivanja o pritvoru, postoji osnovana sumnja da je optuženi pokazao upornost u činjenju krivičnog djela koje u prirodi predstavlja krivično djelo Neovlašteni promet opojnim drogama. Apelaciono vijeće je uporište za svoj stav našlo u praksi ESLjP-a u predmetu *Branningan i McBride protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (26.05.1993.). U navedenom predmetu ESLjP je utvrdio da umiješanost osumnjičenog/optuženog u organizovani kriminal može dovesti do toga da bi on mogao zloupotrebjavati svoju slobodu održavajući postojeću mrežu kontakata.

Pored navedenog predmeta, Vijeće se pozvalo na odluke ESLjP-a u predmetima *Ilikov protiv Bugarske* (2001.), *Clooth protiv Belgije* (1991.) i *Assenov i drugi protiv Bugarske* (1998.).

[41] Ibid.

Novine u jurisprudenciji Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

Pripremio: Edin Čengiđ, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine

Uvod

Za ovaj broj časopisa izabrano je šest odluka Vrhovnog suda Federacije BiH. Radi se o odlukama u kojima su izraženi pravni stavovi o aktuelnim pitanjima iz krivične, građanske i upravne oblasti. Izdvojene su sljedeće odluke: 07 o K 017415 21 Kž 7, 09 o K 038619 21 Kž, 09 o K 031067 19 Kž 4, 42 o Rs 042867 19 Rev, 17 o P 099379 21 Rev i 04 o U 009303 18 Uvp.

Predmet broj 07 o K 017415 21 Kž 7 – U slučaju proširenja istrage, osumnjičenom se mora omogućiti da se izjasni o novim činjenicama koje mu se stavljaju na teret

Činjenice i žalbeni navodi

Rješenjem Kantonalnog suda u Mostaru broj 07 o K 017415 21 Kv 30 od 21.01.2021. godine, prema optuženima A.D., A.D.2, S.D., D.G., G.O. i G.M. produžen je pritvor koji može trajati do izricanja presude ili nove odluke Suda, a najduže dvije godine računajući od 11.01.2021. godine, kao dana potvrđivanja optužnice, s tim da se kontrola pritvora obavlja svaka 2 (dva) mjeseca od posljednjeg rješenja o pritvoru. Optuženima je pritvor produžen po osnovu propisanom u članu 146 stav 1 tačka c) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZKP FBiH).

Protiv navedenog rješenja žalbe su izjavili branitelji svih optuženih. U žalbi braniteljice optuženog A.D. se ukazuje da se optuženom A.D. u činjenični opis djela na teret stavlja dio opisa iz Izvještaja MUP-a ... o počinjenom krivičnom djelu i počiniocu, kodnog naziva „T“, a da Tužilaštvo nije ispitalo A.D. na takav činjenični opis, pa u smislu odredbe člana 240 ZKP-a FBiH u odnosu na taj činjenični opis nije ni moglo podići optužnicu, a time ni na osnovu takve optužnice u kojoj je sadržan prijedlog za produženje pritvora, pritvor produžiti. Također, i optuženi A.D. je u ličnoj žalbi ukazao da se u smislu odredbe člana 240 stav 3 ZKP-a FBiH nije mogla podići optužnica, ukazujući da je dana 17.11.2020. godine pozvan u Tužilaštvo da se izjasni na navode koji mu se stavljaju na teret i da je zahtijevao da mu se ostavi rok za pripremu odbrane, jer su mu predočene neke nove činjenice pa da se radilo o proširenju na novi činjenični opis. Dalje navodi da ga je braniteljica obavijestila da bi se trebao saslušati 11.01.2021. godine i da će nakon toga biti podignuta optužnica, ali je ista podignuta 08.01.2021. godine, a da prethodno nije ispitan.

Odluka

Ispitujući ove žalbene navode, Vrhovni sud Federacije BiH je utvrdio da iz zapisnika Kantonalnog tužilaštva HNK/HNŽ broj T07 o KTO 0027302 20 od 17.11.2020. godine o ispitivanju osumnjičenog A.D. proizilazi da je isti doveden iz pritvora na ispitivanje u svojstvu osumnjičenog (prije toga, ovaj osumnjičeni je u dva navrata tokom istraga doveden na ispitivanja, kojom prilikom je izjavio da će se braniti šutnjom), da mu je potom predočeno **za koje se krivično djelo tereti i koja mu se djela stavljaju na teret**, te da je tom prilikom ovaj osumnjičeni izjavio da mu je potreban rok za pripremu odbrane „obzirom da su u činjenični opis navedene neke nove činjenice koje nisu bile predmet dosadašnje istrage i radi se o proširenju na potpuno novi činjenični opis.“ Nakon toga, završeno je

ispitivanje ovog osumnjičenog bez bilo kakve naznake na zapisniku u vezi s navedenom izjavom osumnjičenog.

Pored navedenog, iz podataka spisa predmeta ne proizilazi da je osumnjičenom A.D. poslije 17.11.2020. godine bila data mogućnost da se u pogledu tih, kako navodi, novih činjenica izjasni, a prvostepeni sud nije utvrdio da li su mu zaista na zapisniku o ispitivanju od 17.11.2020. godine predočene neke nove činjenice koje, kako to on navodi, „nisu bile predmet dosadašnje istrage i radi se o proširenju na potpuno novi činjenični opis“.

Dakle, kako je 08.01.2021. godine podignuta optužnica koja je sadržavala prijedlog za produženje pritvora na osnovu kojeg je, nakon potvrđivanja optužnice, doneseno pobijano rješenje o produženju pritvora, te kako iz pobijanog rješenja ne proizilazi da je sud provjerio navode optuženog A.D. istaknute na ročištu povodom prijedloga za produženje pritvora, a koja optuženi sada ponavlja u žalbi, ovaj Sud je zaključio da je usljed navedenih propusta povrijeđeno jedno od osnovnih prava optuženog A.D., na odbranu, odnosno da je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312 stav 1 tačka d) ZKP-a FBiH.

Predmet broj 09 o K 038619 21 Kž – Okolnost da je prilikom ispitivanja u istrazi osumnjičeni iskoristio svoje zakonsko pravo da ne iznosi odbranu i da ne odgovara na postavljena pitanja prvostepeni sud ocijenio kao naročitu okolnost koja ukazuje da će osumnjičeni ometati krivični postupak uticajem na saučesnike

Činjenice i žalbeni navodi

Rješenjem Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 o K 038619 21 Kv od 23.04.2021. godine prema osumnjičenom B.A., protiv koga se vodi istraga zbog krivičnog djela Ubistvo iz člana 166 stav 2 tačka b) Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH), produžen je pritvor za 2 (dva) mjeseca, iz razloga predviđenih u članu 146 stav 1 tačke b) i d) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (ZKP FBiH). U dijelu obrazloženja pobijanog rješenja kojim se obrazlaže postojanje posebnog pritvorskog razloga iz člana 146 stav 1 tačka b) ZKP-a FBiH prvostepeni sud je naveo da je osumnjičeni B.A. prilikom ispitivanja u istrazi iskoristio svoje zakonsko pravo da ne iznosi odbranu i da ne odgovara na postavljena pitanja, što je po ocjeni tog suda predstavljalo naročitu okolnost koja ukazuje da će osumnjičeni ometati krivični postupak međusobnim dogovaranjem odbrane s mlđb. H.S., s kojim je u saizvršilaštvu počinio krivično djelo za koje je osnovano sumnjiv.

Osporavajući postojanje posebnog pritvorskog razloga iz člana 146 stav 1 tačka b) ZKP-a FBiH, branitelj osumnjičenog O.M. je u žalbi posebno istakao da prvostepeni sud u pobijanom rješenju nije naveo razloge koji ukazuju na postojanje opasnosti da će osumnjičeni uticati na svjedoke ili saučesnike, odnosno sakriti ili uništiti dokaze, nego da se navode isključivo pretpostavke i daju paušalni razlozi.

Odluka

Ispitujući pobijano rješenje u granicama žalbenih navoda branitelja osumnjičenog i po službenoj dužnosti, u smislu člana 321 u vezi sa članom 338 ZKP-a FBiH, Vijeće Vrhovnog suda Federacije BiH je našlo da je ovaj prigovor osnovan. Naime, ovaj Sud je u svojoj odluci ukazao na činjenicu da je zakonsko pravo osumnjičenog (u smislu člana 92 stav 2 ZKP-a FBiH) da prilikom ispitivanja u istrazi ne iznosi odbranu i da ne odgovara na postavljena pitanja. To je ujedno i konvencijsko pravo, jer je pravo osobe da sama sebe ne inkriminira sastavni dio prava na pravično suđenje u smislu člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Dakle, korištenje tim

pravom ne može imati štetne posljedice po osumnjičenog jer je u pitanju njegovo pravo, zbog čega se ta okolnost nije mogla uzeti od strane prvostepenog suda kao razlog koji opravdava produženje pritvora po bilo kom pritvorskom osnovu. Kako prvostepeni sud za svoj zaključak o postojanju opasnosti od ometanja krivičnog postupka uticajem na saučesnika mlđb. Harisa Skoku ne navodi niti jedan drugi razlog, time su u pogledu ove odlučne činjenice izostali razlozi u obrazloženju pobijanog rješenja, na što je opravdano ukazano u žalbi branitelja osumnjičenog.

Slijedom navedenog, opisanim propustima prvostepenog suda da navede konkretne razloge za zaključak o postojanju odlučne činjenice učinjena je bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312 stav 1 tačka k) ZKP-a FBiH, zbog čega je uvažena žalba branitelja osumnjičenog B.A. te na osnovu člana 337 stav 3. ZKP-a FBiH prvostepeno rješenje ukinuto i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno odlučivanje.

Predmet broj 09 O K 031067 19 Kž 4 – Utvrđivanje porijekla i zakonitosti sticanja imovine koja se osigurava privremenom mjerom

Činjenice i žalbeni navodi

Rješenjem Kantonalnog suda u Sarajevu broj 09 O K 031067 19 Kpp 10 od 11.10.2019. godine u toku istrage koja se vodi protivosumnjiceni H.D., M.A., H.E., M.E., P.-invest d.o.o. S., KS I. d.o.o. S., D.E., B.Z., J.J., J.I., D.N. i dr., zbog krivičnog djela Organizirani kriminal iz člana 342 stavke 2 i 3 Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: KZ FBiH), u vezi s krivičnim djelima Prijevara u privrednom poslovanju iz člana 251 stavke 1 i 3, Prijevara iz člana 294 stavke 1 i 2, Pranje novca iz člana 272 stav 2 u vezi sa stavom 1 u vezi sa članom 128 KZ-a FBiH, u cilju osiguranja imovinske koristi za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom u iznosu od preko 30.000.000 KM, radi postizanja svrhe osiguranja određene su privremene mjere osiguranja imovinske koristi. Određena je mjera zabrane isplate i svakog raspolaganja novčanim sredstvima na računima osumnjičenih i povezanih osoba, po njihovom nalogu ili nalogu trećih lica koje oni ovlaste, u vrijednosti za koju je određena privremena mjera, i to u bankama detaljno navedenim u dispozitivu rješenja.

Protiv navedenog rješenja žalbe su izjavili branitelji svih osumnjičenih. Oспорavajući zakonitost pobijanog rješenja, branitelj osumnjičenog D.N. u žalbi prigovara da nisu bili ispunjeni osnovni uvjeti za određivanje privremene mjere osiguranja imovinske koristi, te da novčani iznos od 49.979,79 KM na računu njegovog branjenika, za koji je pobijanim rješenjem određena zabrana isplate i raspolaganja, ne predstavlja imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom. U tom smislu, branitelj ovog osumnjičenog tvrdi i prilaže dokaze da je taj novčani iznos osumnjičeni stekao po osnovu nasljeđivanja, tj. od prodaje nasljeđenih nekretnina. Osim toga, posebno ističe da iz obrazloženja pobijanog rješenja slijedi da je vrijeme učinjenja krivičnih djela koja se osumnjičenima stavljaju na teret period od 19.06.2007. do 14.07.2014. godine, a da je njegov branjenik zaplijenjena novčana sredstva stekao u periodu od 04.12.2015. do 30.12.2016. godine, pa da se njihovo sticanje ni u kom slučaju ne može dovesti u vezu s učinjenjem krivičnih djela. Stoga ističe da nijedan vještak nije mogao utvrditi, niti to proizilazi iz bilo kojeg dokaza, da postoji vjerovatnoća da se radi o novčanim sredstvima pribavljenim krivičnim djelom, te da se određivanjem privremene mjere osiguranja ugrožava pravo na imovinu osumnjičenog jer se nezakonito plijene njegova novčana sredstva. Smatra neosnovanim i navode iz pobijanog rješenja da osnovi sumnje da pronađena imovina, odnosno novčana sredstva pronađena na računima kod banaka/fondova osumnjičenih i povezanih lica, predstavljaju imovinsku korist pribavljenu učinjenjem krivičnog djela i da to proizilazi iz dotad prikupljenih dokaza.

Odluka

U vezi istaknutih prigovora branitelja navedenog osumnjičenog ovaj Sud iste nalazi neosnovanim. Naime, Vrhovni sud Federacije BiH u svom rješenju ukazuje na to da su u postupku osiguranja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom irelevantni način i vrijeme sticanja imovine koja se osigurava privremenom mjerom, obzirom da je odredbom člana 17 prethodno navedenog Zakona (na temelju koje odredbe je i donesena privremena mjera) propisano da se privremene mjere određuju u cilju osiguranja oduzimanja imovinske koristi za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom.

Imajući u vidu da i odredba člana 115 stav 1 KZ-a FBiH propisuje da će se učinitelju krivičnog djela oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom, a ako lišenje nije moguće, učinitelj će se obavezati na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi, te kako je prvostepeni sud analizom dokaza na koje se pozvao u pobijanom rješenju naveo razloge na kojima je zasnovao svoj zaključak o postojanju sumnje da je učinjenjem krivičnog djela od strane osumnjičenih pribavljena imovinska korist u iznosu od preko 30.000.000 KM, stoga pogrešni navodi na koje branitelji u žalbi ukazuje ne dovode u pitanje pravilnost pobijanog rješenja, jer nije u pitanju odlučna činjenica. Ovo stoga, što u postupku osiguranja privremenom mjerom nije ni potrebno utvrđivati da li je imovina koja je predmet osiguranja stečena krivičnim djelom, nego je potrebno obezbijediti, u smislu člana 115 stav 1 KZ-a FBiH, namirenje imovinske koristi iz imovine koja se osigurava privremenom mjerom, za slučaj nemogućnosti oduzimanja novca, predmeta od vrijednosti i svake druge imovinske koristi koja jeste pribavljena krivičnim djelom. Dakle, kako branitelj u žalbi uopće ne osporava postojanje sumnje da je osumnjičeni D.N. učinio krivična djela za koja se tereti, to se ne može prihvatiti žalbeni navod da nisu bili ispunjeni osnovni uvjeti za određivanje privremene mjere osiguranja, iz razloga koje u žalbi navodi.

Predmet broj 42 O Rs 042867 19 Rev – Kumulacija zahtjeva za naknadu nematerijalne štete i isplatu osigurane sume

Činjenice i revizioni navodi

Predmet spora je bio zahtjev tužitelja da mu tuženi isplati iznos od 54.218,57 KM na ime pravične naknade nematerijalne štete koju je tužitelj, kao zaposlenik tuženog, pretrpio zbog povrede na radu za vrijeme izvođenja građevinskih radova na visini (opasna djelatnost).

Iz činjeničnog stanja koje su utvrdili nižestepeni sudovi proizlazi da je tužitelj bio zaposlenik tuženog na radnom mjestu monter, da je dana 17.9.02017. godine, prilikom izvođenja radova ugradnje termoizolacionih obloga na krovnoj konstrukciji proizvodne hale u mjestu Ruma, Srbija, pao s visine i pretrpio teške tjelesne povrede opasne po život. Dalje je utvrđeno da je tuženi, u svojstvu ugovarača, s V. osiguranjem zaključio ugovor o kolektivnom osiguranju svih uposlenika, uključujući i tužitelja, od posljedica nesretnog slučaja, te da je pravni sljednik V. osiguranje isplatio tužitelju na ime osigurane sume za slučaj invaliditeta iznos od 77.743,04 KM.

Na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja nižestepeni sudovi su zaključili da se radi o šteti nastaloj u vezi s obavljanjem opasne djelatnosti, pa kako su utvrdili stepen umanjenja životne aktivnosti tužitelja od 70%, te intenzitet pretrpljenih fizičkih bolova i straha, kao i stepen naruženosti, te da tužitelj nije doprinio nastanku štetnog događaja, usvojili su tužbeni zahtjev za naknadu nematerijalne štete u ukupnom iznosu od 54.218,57 KM.

Pravno pitanje koje je bilo sporno među parničnim strankama, i koje su rješavali nižestepeni sudovi, a koje se ponavlja i u reviziji jeste da li se ugovor o kolektivnom osiguranju koji je zaključio tuženi

može smatrati ugovorom o osiguranju tuženog od odgovornosti, odnosno da li tužitelj ima pravo na kumulaciju osigurane svote i iznosa naknade nematerijalne štete zbog istog štetnog događaja, u smislu člana 948 stav 2 Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85 i 57/89, „Službeni list R BiH“, br. 2/92 i 13/93 i „Službene novine Federacije BiH“, br. 29/03 i 42/11; u daljem tekstu: ZOO).

U vezi s tim pitanjem, nižestepeni sudovi su zaključili da tuženi u ovom slučaju nije dokazao da je s osiguravačem V. osiguranje zaključio ugovor o osiguranju od odgovornosti. Naime, iako je tuženi izvršio uplatu premije na osnovu zaključenog ugovora, sudovi su ocijenili da se radi o kolektivnom osiguranju zaposlenika za slučaj nesreće, kojim je osiguranje ugovoreno u korist trećih lica, u čiju korist je i uplaćena ugovorena premija, a ne u korist tuženog, zbog čega sudovi nisu primijenili odredbu člana 948 stav 3 ZOO-a koja se odnosi na nemogućnost kumuliranja naknade i osigurane svote, prema kojoj se iznos koji je isplaćen na ime osigurane sume ima uračunati u utvrđeni iznos naknade.

Sudovi su ocijenili da u konkretnom slučaju kumulacija nije isključena, iz razloga što nije utvrđeno da je tuženi osigurao sebe od odgovornosti, nego je osigurao tužitelja, zajedno s ostalim radnicima, od posljedica nesretnog slučaja (nezgode). Zbog toga tužitelj, kao oštećeno lice, nezavisno od prava na isplatu osigurane svote ima pravo i na naknadu štete od tuženog, kao osobe koja je odgovorna za nastupanje osiguranog slučaja (član 948 stav 2 ZOO-a).

Odluka

I prema ocjeni Vrhovnog suda Federacije BiH, ni iz naziva, ali ni iz sadržaja sporne police osiguranja se ne može zaključiti da je tuženi, kao pravno lice koje se bavi opasnom djelatnošću, s osiguravačem V. osiguranje d.d. zaključio ugovor o osiguranju od odgovornosti iz člana 940 ZOO-a.

Naime, u ovom slučaju se radi o ugovoru o (kolektivnom) osiguranju zaposlenika od posljedica nesretnog slučaja (osiguranje od nezgode), bez obzira gdje i kada se nesretni slučaj desio, iz kojeg se ne vidi da ugovorena premija, koju je tuženi platio u korist tužitelja, pokriva i osiguranje tuženog od njegove odgovornosti prema vlastitim zaposlenicima za štetu uslijed smrti, tjelesne povrede ili povrede zdravlja. Zbog toga je pravilan pravni zaključak nižestepenih sudova da je sporni ugovor zaključen kao ugovor o osiguranju u korist tužitelja kao trećeg lica, a ne u korist tuženog, kao ugovarača osiguranja, tj. da se ne radi o osiguranju od odgovornosti.

Odgovornost tuženog kao poslodavca proizlazi iz odredbe člana 93 stav 1 Zakona o radu („Službene novine FBiH“, br. 26/16 i 89/18) kojom je propisano da je poslodavac dužan radniku nadoknaditi štetu koju pretrpi na radu ili u vezi s radom po opštim propisima obligacionog prava. Kako u ovom postupku nije utvrđeno da je tuženi ugovorio osiguranje od odgovornosti za tu štetu, u smislu člana 940 ZOO-a, proizlazi da tužitelj ima pravo da mu se šteta naknadi iz oba pravna osnova, prema članu 948 stav 2 ZOO-a, pa je odluka nižestepenih sudova kojom je tuženi obavezan na isplatu utvrđene naknade zasnovana na pravilnoj primjeni materijalnog prava.

Predmet broj 17 O P 099379 21 Rev – Zahtjev za utvrđenje ništavosti ugovora zasnovan na činjenicama koje po materijalnom pravu odgovaraju institutu pobijanja dužnikovih pravnih radnji

Činjenice i revizioni navodi

Predmet spora je zahtjev tužitelja za utvrđenje ništavosti ugovora o prenosu nekretnina, koji je između tuženih zaključen dana 15.10.2018. godine.

Navedeni zahtjev tužitelji su, u bitnom, zasnovali na činjeničnim tvrdnjama da oni na osnovu nepravosnažne presude imaju prema prvotuženom novčano potraživanje dospjelo za isplatu (naknada štete), da je pravnu radnju-ugovor o prenosu nekretnina prvotuženi, kao njihov dužnik, preduzeo na njihovu štetu, kao povjerilaca, s ciljem da osujeti naplatu njihovog potraživanja te da prvotuženi nema dovoljno sredstava za ispunjenje njihovog dospjelog novčanog potraživanja.

Prvostepeni i drugostepeni sud su odbili tužbeni zahtjev tužitelja temeljem tri pravna zaključka: da tužitelji nisu tokom postupka dokazali da je sporni ugovor protivan prinudnim propisima ili moralu, temeljeći svoj zahtjev samo na pretpostavci da je stvarna namjera tuženih bila da zaključenjem ugovora prvotuženi izbjegne obavezu plaćanja eventualne štete po presudi općinskog suda; da potraživanje tužitelja po osnovu naknade štete nije dospjelo niti je pravomoćnom presudom utvrđen obim i visina štete; da tužitelji nisu dokazali insolventnost prvotuženog.

Odluka

U konkretnom slučaju, tužitelji su odabrali pogrešan put pravne zaštite, jer isti ne mogu uspjeti u parnici s tužbenim zahtjevom za utvrđenje ništavosti ugovora ukoliko su taj zahtjev zasnovali na činjenicama koje po materijalnom pravu odgovaraju institutu pobijanja dužnikovih pravnih radnji. Pobijanje dužnikovih pravnih radnji je institut obligacionog prava koji pruža povjeriocu iz obligacionog odnosa pravo da u svrhu namirenja svog potraživanja pobija pravovaljana imovinska raspolaganja insolventnog dužnika, namirujući se iz imovine koja više nije vlasništvo dužnika.

Kod poboynih pravnih poslova radi se o ništavim ili rušljivim pravnim poslovima, a kod pobijanja pravnih radnji dužnika objekt pobijanja ne mora uopšte biti pravni posao. U situaciji kada se pobija pravni posao, kao što je to slučaj u predmetnoj parnici, taj je posao punovažan te se pobijanje provodi radi nemogućnosti namirenja povjeriočevog potraživanja. Kako predmetni tužbeni zahtjev, imajući u vidu činjenični supstrat tužbe, ima svoj osnov u odredbama članova 280 do 285 ZOO-a, on ne može glasiti na utvrđenje ništavosti ugovora odnosno pravnog posla, već pobijanje može ići samo za tim da se ograniči djelovanje pravnog posla i time otklone njegovi štetni učinci u odnosu na tužioce, kao povjerioce.

Predmetni ugovor jeste zaključen na štetu tužitelja kao povjerilaca, jer ovaj revizijski sud, suprotno zaključku nižestepenih sudova, ocjenjuje da su tužitelji dokazali insolventnost prvotuženog, ali nije ništav u smislu odredbe člana 103 ZOO-a jer zaključenje pravnog posla da bi se izbjegla prinudna naplata dugovanja prema svojim povjeriocima nije razlog ništavosti. U skladu s odredbom člana 284 ZOO-a pobijani pravni posao dužnika i treće osobe nije pravno nevaljan. Prema odredbi člana 284 ZOO-a, ukoliko sud usvoji tužbeni zahtjev, pravne radnje gube učinak prema tužitelju i to samo koliko je potrebno za ispunjenje njegovog potraživanja, pri čemu treće lice, kao sticatelj, ne gubi pravo vlasništva niti su ugovarači takvog pravnog posla dužni uspostaviti ranije pravo vlasništva, kako je to zahtijevano predmetnim tužbenim zahtjevom.

Dakle, okolnost da je ugovor o prenosu nekretnina zaključen s trećim licem na štetu revidenata, kao povjerilaca, nema, sama po sebi, za posljedicu ništavost ugovora, kako to u svojoj reviziji pogrešno navode tužitelji. Takav ugovor može se samo pobijati pod pretpostavkama iz članova 280 do 285 ZOO-a. To istovremeno ne znači da je isključeno pravo tužitelja da zahtijevaju utvrđenje ništavosti predmetnog pravnog posla na osnovu odredbe člana 103 ZOO-a, ali to ne mogu s uspjehom učiniti na osnovu činjeničnog supstrata koji je utvrđen u predmetnoj parnici, koji predstavlja sadržaj zahtjeva iz odredbe člana 280 u vezi sa članom 284 ZOO-a.

Predmet broj 04 0 U 009303 18 Uvp – Kada je prvostepeni sud po podnesenim tužbama protiv istog osporenog rješenja pogrešno donio dvije pobijane presude, Vrhovni sud će izvršiti spajanje postupaka po zahtjevima za vanredno preispitivanje pobijanih presuda, radi zajedničkog raspravljanja i donošenja zajedničke presude

Činjenice i navodi zahtjeva za vanredno preispitivanje sudske odluke

Tužitelji D.I. i T.S. su podnijeli tužbe protiv istog osporenog rješenja tuženog Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona, Zenica, broj 12-23-189/11 od 20.07.2017. godine, a Kantonalni sud u Zenici je u posebnim postupcima upravnog spora donio dvije presude, i to presudu broj 04 0 U 009303 17 U od 20.12.2017. godine i presudu 4 0 U 009331 17 U od 16.01.2018. godine.

Protiv navedenih presuda oba tužitelja su Vrhovnom sudu Federacije BiH podnijeli zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke.

Odluka

Vrhovni sud Federacije BiH je ispitao zakonitost pobijanih presuda u granicama zahtjeva i povreda propisa iz člana 41 stav 2 Zakona o upravnim sporovima („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 9/05), te zaključio da je prvostepeni sud trebao izvršiti spajanje oba postupka upravnog spora koji su pokrenuti po tužbama tužitelja D.I. i T.S., u smislu člana 83 stav 1 Zakona o parničnom postupku, a u vezi sa članom 55 Zakona o upravnim sporovima, s obzirom da je u konkretnom upravnom postupku, pokrenutom i vođenom po prijedlogu Službe za zajedničke poslove organa i tijela Vlade Federacije BiH (za obnovu postupka okončanog rješenjem broj 03-23-12-1537/98 od 04.10.2007. godine), rješavano kako o pravu tužitelja T.S. na vraćanje u posjed predmetnog stana, tako i o pravu tužitelja D.I. da nastavi koristiti taj isti stan. Dakle, dispozitivom prvostepenog rješenja u cijelosti je odlučeno o predmetu postupka, koji se zasniva na istom činjeničnom i pravnom osnovu (tuženi organ je, u smislu članova 135 i 242 Zakona o upravnom postupku, uvijek dužan provesti jedan postupak i donijeti samo jedno drugostepeno rješenje po izjavljenim žalbama stranaka o čijim pravima i obavezama je rješavano prvostepenim rješenjem).

Kako je prvostepeni sud propustio da o navedenim tužbama, podnesenim protiv istog upravnog akta tuženog od 20.07.2017. godine, odluči zajedničkom presudom, te s obzirom da se i po navedenim zahtjevima za vanredno preispitivanje sudske odluke ustvari cijeni kako pravilnost pobijanih presuda tako i zakonitost osporenog akta tuženog organa, ovaj Sud je izvršio spajanje postupka po zahtjevu za vanredno preispitivanje sudske odluke, pod brojem 04 0 U 009331 18 Uvp, podnesenom od strane tužitelja T.S. protiv presude Kantonalnog suda u Zenici, broj 04 0 U 009331 17 U od 16.01.2018. godine, i postupka po zahtjevu za vanredno preispitivanje sudske odluke pod brojem 04 0 U 009303 18 Uvp, podnesenom od strane tužitelja D. I. protiv presude Kantonalnog suda u Zenici, broj 04 0 U 009303 17 U od 20.12.2017. godine, radi zajedničkog raspravljanja i donošenja zajedničke presude pod brojem 04 0 U 009303 18 Uvp.

Новине у Јуриспруденцији Врховног суда Републике Српске

Припремила: Тања Милетић, Врховни суд Републике Српске

Увод

За овај број часописа изабрано је шест одлука Врховног суда Републике Српске. Издвојене су по двије одлуке из кривичне, грађанске и управне области у којима је овај Суд у протеклом периоду разматрао актуелна питања, те изразио правне ставове о одређеним правним питањима.

Предмет 87 0 К 027752 20 Кжж – Давање лажног исказа, члан 365 став 3 у вези са ставом 1 Кривичног закона Републике Српске

Чињенице и наводи из жалбе

Првостепеном пресудом оглашен је кривим оптужени због кривичног дјела Давања лажног исказа из члана 365 став 3 Кривичног закона Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 01/12 и 67/13 – у даљем тексту: КЗ РС-а), за које му је изречена условна осуда којом је утврђена казна затвора у трајању од 6 (шест) мјесеци и одређено да се иста неће извршити уколико оптужени у року од једне године по правоснажности пресуде не учини ново кривично дјело. У поступку по жалби браниоца оптуженог на наведену пресуду другостепени суд је, поводом те жалбе, а по службеној дужности, преиначио првостепену пресуду тако што је оптуженог на основу члана 298 тачка а) Закона о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр. 51/12, 91/17 и 66/18 – у даљем тексту: ЗКП РС-а) ослободио оптужбе да је починио кривично дјело давање лажног исказа из члана 365 став 3 у вези са ставом 1 КЗ-а РС-а.

Против те пресуде жалбу је благовремено изјавио окружни јавни тужилац због повреде Кривичног закона и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, с приједлогом да Врховни суд Републике Српске жалбу уважи, побијану пресуду укине и предмет врати на поновни поступак и одлучивање или преиначи побијану пресуду, те оптуженог огласи кривим.

Одлука

Одредбом члана 365 став 3 у вези са ставом 1 КЗ-а РС-а прописано је да ће се казном затвора од 6 мјесеци до 5 година казнити свједок, вјештак, преводилац или тумач који да лажан исказ у кривичном поступку. Дакле, радња извршења овог, квалификованог облика предметног кривичног дјела је одређена као давање лажног исказа у кривичном поступку, при чему лажни исказ представља изјаву која садржи потврђивање неистинитих чињеница или негирање истинитих. При томе за постојање овог кривичног дјела није од значаја то да ли је на лажном исказу заснована донесена судска одлука, а субјективну страну дјела чини умишљај који се манифестује у свјести извршиоца да оно што исказује не одговара стварности и да такав исказ даје у кривичном поступку.

У конкретном случају из чињеничног описа дјела у диспозитиву оптужнице и изреци побијане пресуде произлази да је оптужени Б.Ј., у својству свједока у кривичном поступку који је вођен против оптуженог Р.Н. по оптужници ОЈТ Добој број Т15 0 КТ 0022300 17 од 28.02.2021. године, на главном претресу пред Основним судом у Теслићу лажно свједочио наводећи да дана 15.06.2016. године није видио Р.Н. да ломи засађене стабљике лијеске, власништво Ц.Н., иако је знао да га је видио, какву изјаву је првобитно дао на записник о саслушању свједока дана 10.07.2016. године у Полицијској станици у Теслићу. Овако конципиран чињенични опис дјела, супротно правном становишту побијане другостепене пресуде, одражава све елементе бића предметног кривичног дјела у радњама оптуженог, када се сасвим одређено прецизира да је спорни исказ дат на главном претресу у кривичном поступку који је вођен против оптуженог Р.Н. по оптужници окружног јавног тужиоца означеног броја и датума, да је овим исказом суштински негирао чињенице које је дао у својству свједока на записник у Полицијској станици у Теслићу дана 10.07.2016. године у погледу идентитета извршиоца дјела и радњи које је предузео извршилац приликом оштећења туђе ствари. Када се има у виду карактер чињеница о којима је оптужени свједочио у том поступку, изјављујући на записник пред полицијом сасвим одређено да је видио Р.Н. наведеног дана када је ломио засађене стабљике лијеске власништво Ц.Н., онда је сасвим евидентно да су у питању чињенице од значаја за судску одлуку. Када након тога оптужени на главном претресу у својству свједока негира тај свој исказ у односу на битне чињенице за доношење судске одлуке (у погледу идентитета извршиоца дјела и радње извршења) у његовим радњама се стичу сва битна обиљежја кривичног дјела Давање лажног исказа из члана 365 став 3 у вези са ставом 1 КЗ-а РС-а.

Слиједом наведеног овај Суд налази да је другостепени суд у корист оптуженог повриједио Кривични закон у одредбама члана 312 став 1 тачка а) ЗКП-а РС-а, на што се жалбом јавног тужиоца основано указује, када је заузео правно становиште да лажно исказивање описано у диспозитиву оптужнице не представља предметно кривично дјело за које се оптужени терети, па на тој повреди закона засновао побијану пресуду којом је, поступајући по службеној дужности, преиначио првостепену осуђујућу пресуду тако што је на темељу одредби члана 298 тачка а) ЗКП-а РС-а оптуженог ослободио оптужбе да је починио кривично дјело давања лажног исказа из члана 365 став 3 КЗ-а РС-а. Како је пресуда другостепеног суда посљедица погрешне примјене кривичног закона у правној оцјени дјела садржаног у оптужници, усљед које није одлучено о жалби браниоца оптуженог изјављеној на првостепену пресуду, то је овај Суд из изнијетих разлога, сходном примјеном одредби члана 329 став 1 ЗКП-а РС-а, у вези с одредбама члана 31 став 2 тачка а) Закона о судовима Републике Српске, укинуо побијану пресуду и предмет вратио другостепеном суду на поновно одлучивање.

Предмет 11 0 К 021103 21 Кж 3 – Понављање поступка у корист осуђеног – члан 345 став 1, члан 307 став 2 и члан 334 став 1 Закона о кривичном поступку Републике Српске

Чињенице и наводи из жалбе

Рјешењем Окружног суда у Бањој Луци одбијен је захтјев осуђеног за неправо понављање кривичног поступка правноснажно окончаног пресудом тог Суда. Против овог рјешења мајка осуђеног је, путем пуномоћника, изјавила жалбу због битне повреде одредаба кривичног поступка и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, с приједлогом да се жалба уважи и дозволи понављање поступка или рјешење укине и предмет врати на поновно одлучивање.

Одлука

Сходно одредби члана 345 став 1 Закона о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр.ј 51/12, 91/17 и 66/18; у даљем тексту: ЗКП РС-а), захтјев за понављање кривичног поступка могу поднијети странке и бранилац, а после смрти осуђеног захтјев у његову корист могу поднијети и лица наведена у члану 307 став 2.ЗКП-а РС-а, међу којима и мајка осуђеног. Овим је одређен и круг лица која, сходно одредби члана 334 став 1 ЗКП-а РС-а, против рјешења којим је захтјев обијен могу изјавити жалбу. Мајка осуђеног не спада у круг лица која су за живота осуђеног овлаштена да у његову корист поднесеу захтјев за понављање поступка, па слиједом тога јој не припада ни право на жалбу против рјешења којим је одбијен захтјев осуђеног за понављање кривичног поступка. С обзиром на изнесено, овај Суд је на основу члана 337 став 3 ЗКП-а РС-а жалбу мајке осуђеног одбацио као недозвољену.

Предмет 85 0 I 053087 21 Сп 2 – Извршење на непокретностима – члан 70 став 1 Закона о извршном поступку, у вези са чланом 324 став 1 Закона о стварним правима, те Оквирним законом о задругама и Законом о пољопривредним задругама

Чињенице и наводи из захтјева за рјешавање спорног правног питања

Првостепени суд је, на приједлог тражилаца извршења, поднио Врховном суду Републике Српске захтјев за рјешавање спорног правног питања које гласи: „Да ли је непокретност на којој извршеник има уписано право располагања, односно на којој у земљишној књизи није уписано нити једно друго лице као носилац другог стварноправног овлашћења, те на којој нема уписа друштвене односно државне својине, подобна да буде предмет извршења, у смислу члана 70 Закона о извршном поступку, у извршном поступку ради остварења извршног новчаног потраживања које тражилац извршења има према извршенику – титулару предметног права располагања?“

Према релевантном чињеничном стању у конкретном извршном предмету тражиоци извршења су првостепеном суду поднијели приједлог за извршење против извршеника Земљорадничке задруге „Б.“ из Д., те након што није извршено рјешење којим је одређено да се наплата потраживања тражилаца извршења проведе пљенидбом новчаних средства извршеника с његових трансакционих рачуна, тражиоци извршења су поднијели приједлог за промјену предмета и средства извршења, тражећи да се извршење проведе пописом, процјеном и продајом непокретности извршеника уписаних у зк. ул. број 114 к.о. М., 91 к.о. С.Р. и 230 к.о. П., у којим је извршеник уписан као носилац права располагања са дијелом 1/1.

Извршни суд је био става да ове непокретности не могу бити предмет извршења зато што Закон о стварним правима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 124/08, исправке 3/09, 58/09, 95/11, 60/15 и 107/19 – у даљем тексту: ЗСП) не познаје као облик стварног права право располагања.

Одлука

Врховни суд Републике Српске је закључио да су у конкретном предмету испуњени процесни услови прописани одредбама члана 61а став 1 и 61б став 1 Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске“, бр. 58/03 до 61/13; у даљем тексту: ЗПП) да се заузме правно схватање о спорном правном питању. Приликом одлучивања о предметном захтјеву, овај Суд је имао у виду одредбе члана 2 став 2, члана 3 ставке 1 и 2, члана 6 став 1, члана 52 и 55 ЗСП-а, те одредбе члана 6 став 2, члана 69 став 1 и члана 70 став 1 Закона о извршном

поступку („Службени гласник РС“, бр. 59/03, 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13, 98/14 и 66/18; у даљем тексту: ЗИП). Даље, цијенио је да је Уставни суд Босне и Херцеговине у одлуци број АП-2113/11 од 07.10.2014. године и у одлуци број АП-1528/15 од 15.11.2015. године изнио схватање да се у погледу стварних права право располагања изједначава с правом својине, ако су та права уписана у земљишне књиге или у други јавни регистар непокретности, као и да је Уставни суд Републике Српске у одлуци број У-27/14 од 24.02.2016. године, одлучујући о уставности члана 2 Закона о измјенама и допунама Закона о стварним правима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 95/11) у дијелу који се односи на измјену члана 324 став 1 ЗСП-а, навео у образложењу, између осталог, да с обзиром на чињеницу да су објекти права располагања биле ствари, односно средства у друштвеној својини, право располагања је имало карактеристике стварног права, те се може рећи да је то било најшира непосредна правна власт на одређеним стварима и њени титулари су имали право да ствар употребљавају и да њоме располажу, а да обим овлашћења које садржи право располагања упућује на закључак да се ради о институту који у претежном дијелу има карактер права својине, односно представља супститут права својине на средствима у друштвеној својини.

Цијенећи наведене одлуке Уставног суда, као и да Оквирни закон о задругама („Службени гласник БиХ“, бр. 18/03) и Закон о пољопривредним задругама („Службени гласник Републике Српске“, бр. 73/08, 106/09 и 78/11) немају посебних одредби којима се ограничава или забрањује извршење на непокретностима задруге, Грађанско одјељење Врховног суда Републике Српске је донијело одлуку поводом предметног захтјева у којој је заузело следеће правно схватање: „Када је на непокретности, уписаној у јавној евиденцији стварних права на непокретностима, извршеник уписан као носилац права располагања, може се спровести извршење пописом, процјеном и продајом те непокретности ради намирења потраживања тражиоца извршења“.

Предмет 118 0 Спр 002387 21 Спр – Услов за дозвољеност тужбе за утврђивање повреде права на суђење у разумном року – члан 24 став 2 у вези са чланом 21 став 1 Закона о заштити права на суђење у разумном року

Чињенице и наводи из тужбе

Тужилац је Врховном суду Републике Српске поднио тужбу ради заштите права на суђење у разумном року и новчано обештећење исплатом новчане накнаде због повреде права на суђење у разумном року, у којој је навео да је због недоношења одлуке Врховног суда у вези с избором и именовањем директора школе „П.К.“ К.Б., изгубио сва права јер је тај мандат одавно истекао.

Поред тога, тужилац је навео да је поднио Врховном суду Републике Српске захтјев за заштиту права 25.08.2020. године, по коме Врховни суд није донио никакво рјешење, те да се поново обратио 10.02.2021. године да му се достави рјешење по његовом захтјеву, али да је добио одговор да нема услова за поступање јер је предмет број 11 0 У 019078 18 Увп ријешен доношењем пресуде 30.09.2020. године (коју је тужилац примио 23.10.2020. године), прије ступања на снагу Закона о заштити права на суђење у разумном року („Службени гласник Републике Српске“, бр. 99/20), који је ступио на снагу 01.01.2021. године.

Одлука

Према одредби члана 21 став 1 Закона о заштити права на суђење у разумном року, услов дозвољености тужбе за утврђивање повреде права на суђење у разумном року и правично

задовољење због повреде права на суђење у разумном року (даље: тужба) јесте да тужилац претходно надлежном суду (пред којим се води поступак) поднесе захтјев за убрзање поступка о коме је правоснажно одлучено (о чему ће уз тужбу доставити примјерак правоснажног рјешења којим је одлучено о захтјеву за убрзање поступка), те након тога има могућност да поднесе тужбу Врховном суду Републике Српске најкасније у року од шест мјесеци од дана пријема правоснажне одлуке донесене по захтјеву за убрзање поступка (члан 21 став 2). У конкретном случају захтјев за заштиту права тужилац је поднио Врховном суду Републике Српске прије него што је усвојен и ступио на снагу 01.01.2021. године Закон о заштити права на суђење у разумном року, тако да исти нема значај захтјева за убрзање поступка према одредбама наведеног Закона.

Како тужилац прије подношења тужбе није поднио надлежном суду захтјев за убрзање поступка о коме је правоснажно одлучено, па тако ни доставио то рјешење, тужба је недозвољена, ради чега је овај Суд исту одбацио позивом на одредбе члана 24 став 2 у вези са чланом 21 став 1 Закона о заштити права на суђење у разумном року.

Предмет 11 0 У 021621 18 Увп – Деекспропријација – чланови 4 и 7 Закона о аграрној реформи и колонизацији у Народној Републици БиХ

Чињенице и наводи из захтјева за ванредно преиспитивање

Побијаном пресудом одбијена је тужба против оспореног акта донесеног по жалбама заинтересованих лица Града Б., заступаног по Правобранилаштву Републике Српске, Сједиште замјеника Б. и ЗЗ „А.“ Б., којим је поништено рјешење првостепеног органа и предмет враћен на поновни поступак и одлучивање. Првостепеним рјешењем поништена је дјелимично Одлука о експропријацији Окружне аграрне комисије у Б. од 15.05.1946. године и то тачка 4. алинеја 2., која се односи на некретнине уписане у зк. ул. број 703 и 728 к.о. Б., а означене као к.ч. број 864/1 и 864/8, сада уписане у зк. ул. број 12085 к.о. Б., а које су предмет захтјева тужилаца, те је на тим некретнинама утврђено право својине и одређена укњижба у корист предника тужилаца Л.Ј. с 2/3 дијела и М.Ј. с 1/3 дијела.

Образложењем побиијане пресуде су прихваћени као правилни разлози дати у оспореном акту, а којим је наведено да је наконведеног поступка аграрне реформе предницима тужилаца Л.Ј. и М.Ј. остављено земљиште у површини од 243,021 дунума које се налази у к.о. Б. и к.о. П., и да то земљиште никад није експроприсано, али да је остало нејасно и недовољно образложено како и на основу чега је првостепени орган ипак закључио да су наведеном Одлуком о експропријацији од 15.05.1946. године експроприсане и некретнине које су предмет овог спора, и да стога нису испуњени услови за деекспропријацију истих, односно за поништење Одлуке од 15.05.1946. године. Такође је закључено да је остало нејасно по ком основу је у односу на наведено земљиште утврђено право својине на тим некретнинама, те да је образложење првостепеног рјешења у противрјечности са његовим диспозитивом.

Захтјевом за ванредно преиспитивање те пресуде тужиоци оспоравају њену законитост истичући да је погрешан став тужене да у конкретном случају нису испуњени услови за деекспропријацију, те да је правилно првостепени орган закључио да се не ради о реституцији.

Одлука

Врховни суд Републике Српске налази да је правилно оспореним актом поништено првостепено рјешење из разлога што је образложење нејасно и контрадикторно, те да је у

оспореном акту и побијаној пресуди о свему дато ваљано образложење које као такво прихвата и овај Суд. Уз наведено, овај Суд налази да у конкретном случају нема основа за примјену института деекспропријације. Одлука од 15.05.1946. године донесена је у поступку аграрне реформе и колонизације сходно одредбама Закона о аграрној реформи и колонизацији у Народној Републици БиХ („Службени лист НРБиХ“, бр. 24/46 до 41/67; у даљем тексту: Закон). У том поступку експропријација је вршена у сврху стварања земљишног фонда у који је улазило обрадиво земљиште и које се, као вишак (изнад прописаног максимума) земљорадничких посједа, одузимало од власника и с којим је располагала држава и то земљиште додјеливала другим физичким лицима или остављала у државном земљишном фонду, док се земљорадницима остављала земља односно посјед који су обрађивали својим радом или радом своје породице. Експропријација непокретности, према одредбама Закона о експропријацији, проводила се на основу утврђеног општег интереса за извођење корисних радова за сврхе друштвено економског и културног подизања, нарочито: грађење жељезница, тунела, мостова, подизање војних грађевина и др.; дакле, ради изградње објеката, а не ради додјеле другим земљорадницима за обрађивање и ради стварања земљишног фонда. Тај поступак је првобитно регулисан Основним законом о експропријацији („Службени лист ФНРЈ“, бр. 28/47), а поступак деекспропријације Законом о експропријацији из 1957. године („Службени лист ФНРЈ“, бр. 12/57), али с обзиром на све наведено очигледно је да се ова два поступка не могу поистовјетити, због чега нема основа за деекспропријацију односно за поништење наведене Одлуке од 15.05.1946. године, како погрешно закључује првостепени орган. Земљиште одузето по Закону може се вратити само у поступку реституције, а тај закон још није донесен, па се у том правцу још увијек не може одлучивати. Ради свега наведеног, предметни захтјев је ваљало одбити.

Предмет 15 0 У 004173 19 Увп – Промјена културе – члан 48 став 1 Правилника о катастарском класирању и бонитирању земљишта

Чињенице и наводи из захтјева за ванредно преиспитивање

Побијаном пресудом је одбијена тужба против оспореног акта којим је одбијена жалба тужиоца изјављена против рјешења првостепеног органа којим је одбијен захтјев тужиоца за промјену катастарске културе и класе земљишта на катастарској честици број 4243 званој „С.“ по култури пашњак 3. класе у површини 5.668 м², уписана у пл. бр. 125/2 к.о. О. Тужилац је одбијен с наведеним захтјевом уз образложење да је чланом 26 Закона о експропријацији („Службени гласник Републике Српске“, бр. 112/06 до 79/15; у даљем тексту: ЗЕ) прописано да било каква промјена на парцели нема правно дејство након „проглашења забиљежбе“ за корисника експропријације, те да би евентуална промјена катастарске културе и класе на предметној парцели била у коначници стављена ван снаге.

Захтјевом за ванредно преиспитивање тужилац оспорава законитост пресуде нижестепеног суда истичући да је у фунтовници уписано тачно стање културе које одговара стварном стању, што се тужена увјерила увиђајем на лицу мјеста, а чињеница да предметна парцела у пописном катастру има други број и да се не може идентификовати на старим катастарским плановима није одлучујућа, па предлаже да се побијана пресуда укине или преиначи.

Одлука

Поступак промјене катастарске културе регулисан је одредбама Закона о премјеру и катастру Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр. 6/12 до 62/18; у даљем тексту: Закон о премјеру и катастру), те Правилником о катастарском класирању и

бонитирању земљишта („Сл. гласник РС“, бр. 74/14; у даљем тексту: Правилник). Из одредаба члана 48 став 1, те чланова 51 до 53 Правилника произлази да је корисник земљишта обавезан да поднесе захтјев да се изврши промјена културе и бонитета земљишта ако не одговара стварном стању на терену, а у овом конкретном случају увиђајем на лицу мјеста утврђено је да се ради о ораници, а не о пашњаку, како је то, по општим принципима класификовања земљишта, предметна парцела означена, па је постојао основ да се изврши промјена културе предметне парцеле у односу на ону која је уписана у пописном катастру. Посебно има основа да се изврши промјена културе јер је наведена парцела и у земљишној књизи означена као ораница, а што је на лицу мјеста и потврђено.

Овај суд налази да је позивање тужене и нижестепеног суда на одредбу члана 26 став 3 ЗЕ-а потпуно неосновано, јер је том одредбом прописано да отуђење непокретности у погледу које је извршена забиљежба експропријације, као и промјена других односа на непокретности (промјена власништва и др.), нема правно дејство у односу на корисника експропријације. Ово из разлога што је за корисника експропријације без значаја чињеница коме ће бити исплаћена накнада, да ли једном или другом лицу. Зато је и речено да та промјена нема никакво правно дејство за корисника експропријације, будући да је одређивање стварног власника претходно питање у поступку експропријације у смислу одредбе члана 28 став 3 ЗЕ-а.

Даље, забиљежба експропријације у земљишним књигама и другим јавним евиденцијама, у смислу одредбе члана 26 став 2 ЗЕ-а, има смисла у односу на посљедице проистекле из понашања власника непокретности супротно члану 56 ЗЕ-а. Но, овдје то није случај, јер је култура земљишта тужиоца знатно раније успостављена, а што је утврђено увиђајем на лицу мјеста, па је неосновано позивање тужене на одредбе члана 26 став 2 и члана 56 ЗЕ-а.

Цијенећи да се у поступку експропријације обезбјеђују докази о непокретностима које су предмет експропријације, што подразумијева увиђај на лицу мјеста уз учешће вјештака различитих специјалности, при чему се врши и утврђивање културе земљишта, овај Суд закључује да није јасно одбијање Министарства пољопривреде, шумарстава и водопривреде Републике Српске (које према члану 28 став 1 Закона о пољопривременом земљишту даје или одбија дати сагласност за промјену културе, с тим да о захтјеву странке одлучује тужена цијенећи све околности) да изда сагласност за промјену културе када се врши усаглашавање културе земљишта са стварним стањем, те да је неосновано одбијен предметни захтјев тужиоца за промјену културе. Осим тога, овај Суд је нашао да је рјешење донесено у скраћеном поступку без могућности тужиоца да заштити и брани своја права и правни интерес заснован на закону, па је ради свега наведеног предметни захтјев уважио, побијану пресуду преиначио на начин да је тужбу уважио и оспорени акт поништио.

Novine u jurisprudenciji Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Pripremila: Mirela Adžajlić Hodžić, Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Uvod

Za ovaj broj časopisa *Pravna hronika* Apelacioni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine izdvojio je tri presude iz prve polovine 2021. godine, i to dvije presude iz oblasti krivičnog prava i jednu presudu iz oblasti građanskog prava.

Presuda broj 96 o K 126389 21 Kž – krivično djelo – Zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnikom iz člana 206 Krivičnog zakona Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 19/20, prečišćeni tekst – u daljem tekstu: KZ BD BiH)

Činjenice i žalbeni navodi

Presudom Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine broj 96 o K 126389 20 K od 29.10.2020. godine optuženi I.D. oglašen je krivim da je, radnjama opisanim pod tačkama 1., 2. i 3. izreke te presude, počinio tri krivična djela Zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnikom iz člana 206 KZ-a BD- BiH, pa mu je Sud, primjenom navedenog zakonskog propisa, te članova 7, 42, 43 i 49 KZ-a BD BiH, za svako od tih djela utvrdio kaznu zatvora u trajanju od po 3 (tri) mjeseca, te na osnovu člana 54 istog Zakona, izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 8 mjeseci.

Branilac optuženog u žalbi, između ostalog, navodi da je prvostepeni sud na štetu optuženog povrijedio Krivični zakon, tako što je utvrdio da je optuženi počinio u sticaju tri krivična djela Zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnikom iz člana 206 KZ-a BD BiH, a u vezi sa članom 54 istog Zakona, umjesto jedno produženo krivično djelo, u smislu člana 55 KZ-a BD BiH.

Odluka

Apelacioni sud Brčko distrikta BiH nije našao osnovanim žalbene navode branioca da je prvostepeni sud na štetu optuženog povrijedio Krivični zakon tako što je utvrdio da je optuženi počinio u sticaju tri krivična djela Zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnikom iz člana 206 KZ-a BD BiH, a u vezi sa članom 54 istog Zakona, umjesto jedno produženo krivično djelo, u smislu člana 55 KZ-a BD BiH. Vezano za te žalbene navode ovaj Sud ukazuje da je prema stavu sudske prakse konstrukcija produženog krivičnog djela neprimjenjiva kada se radi o krivičnim djelima kod kojih je zbog njihove prirode ova konstrukcija isključena, naročito kod krivičnih djela protiv života i tjelesnog integriteta, polne i druge slobode čovjeka i morala, ukoliko su ta krivična djela učinjena prema različitim licima. U konkretnom slučaju radi se o krivičnom djelu koje spada u grupu krivičnih djela protiv polne slobode i morala (glava XIX KZ-a BD BiH), izvršeno je prema tri različite oštećene osobe, pa je prvostepeni sud radnje koje su optuženom stavljene na teret pravilno pravno kvalifikovao kao tri krivična djela Zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnikom iz člana 206 KZ-a BD BiH, počinjena u sticaju, a ne jedno produženo krivično djelo, kako to branilac u žalbi smatra, te stoga ovaj Sud nije prihvatio žalbene navode da je na štetu optuženog povrijeđen Krivični zakon.

Presuda broj 96 O K 128795 21 Kž – krivično djelo – Nasilje u porodici iz člana 318 stav 3 u vezi sa stavom 2 i stavom 1 KZ-a BD BiH i Nedoizvoljeno držanje oružja i eksplozivnih stvari iz člana 365 stav 1 KZ-a BD BiH

Činjenice i žalbeni navodi

Presudom Osnovnog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, broj 96 O K 128795 20 K od 10.12.2020. godine optuženi E.J. iz B. oglašen je krivim da je radnjama opisanim pod tačkom 1. izreke presude počinio krivično djelo Nasilje u porodici iz člana 218 stav 3 u svezi sa stavom 2 i stavom 1 KZ-a BD BiH, za koje krivično djelo mu je primjenom članova 7, 42, 43, 49, 50 tačka b) i 51 stav 1 tačka e) KZ-a BD BiH utvrđena kazna zatvora u trajanju od 30 (trideset) dana, a radnjom opisanom pod tačkom 2. izreke presude, krivično djelo Nedoizvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih stvari iz člana 365 stav 1 KZ-a BD BiH, za koje krivično djelo mu je primjenom članova 7, 42, 43 i 49 KZ-a BD BiH, utvrđena kazna zatvora u trajanju od 30 (trideset) dana, pa ga je Sud za navedena krivična djela, primjenom člana 54 KZ-a BD BiH, osudio na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedan) mjesec i 15 (petnaest) dana. Na osnovu člana 78 KZ-a BD BiH optuženom je izrečena mjera sigurnosti – oduzimanje predmeta ručne bombe s oznakom „MDN-11”, ručne bombe s oznakom „RG-42” i trotilskog metka s oznakom „TM-200” (eksploziv 200 grama), kao predmeta koji su upotrijebljeni za izvršenje krivičnog djela i predmeta koji su nastali izvršenjem krivičnog djela te usljed opasnosti da mogu biti ponovo upotrijebljeni za izvršenje krivičnog djela.

Branilac optuženog u žalbi, između ostalog, prigovara da oduzeti predmeti (ručne bombe i eksploziv) nisu pribavljeni u skladu sa članom 64 stav 3, odnosno 65 stav 2 Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 34/13 – prečišćeni tekst i 27/14, 3/19 i 16/20 – u daljem tekstu ZKP BD BiH), jer za privremeno izuzimanje taksativno pobrojanih predmeta ovlaštene službene osobe Policije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nisu prethodno ishodile naredbu sudije za prethodni postupak, odnosno nakon izuzimanja tih predmeta ovlaštene službene osobe nisu podnijele izvještaj Tužilaštvu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, a niti je o izuzimanju tih predmeta obavješten sudija za prethodni postupak. Stoga se, po mišljenju branioca, tako prikupljeni dokazi imaju smatrati nezakonitim dokazima, u smislu člana 10 stav 2 ZKP-a BD BiH, pogotovo u situaciji kada nakon njihovog privremenog oduzimanja s njima nije postupano u skladu sa članom 68 i članom 71 stav 2 ZKP-a BD BiH.

Odluka

Suprotno naprijed iznesenim tvrdnjama branioca optuženog, Apelacioni sud Brčko distrikta BiH smatra da se dvije ručne bombe (MDN-11 i RG-42) i 200 grama eksploziva (trotilski metak) ne mogu smatrati nezakonitim dokazima, u smislu člana 10 stav 2 ZKP-a BD BiH, jer nisu pribavljeni suprotno članu 64 stav 3 i članu 65 stav 2 ZKP-a BD BiH. Naime, na osnovu zapisnika Policije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nedvojbeno se može zaključiti da je navedene predmete optuženi lično dobrovoljno predao djelatnicima Policije, što je potvrdio svojeručnim potpisom i o čemu mu je izdata Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, koju je optuženi takođe svojeručno potpisao, prihvatajući na taj način da navedena minsko-eksplozivna sredstva pripadaju njemu i da ih kao vlasnik dobrovoljno predaje ovlaštenim službenim osobama. U takvim okolnostima nije nužno ishoditi izdavanje naredbe za privremeno oduzimanje predmeta koju propisuju odredbe člana 65 ZKP-a BD BiH.

Kada je u pitanju obaveza ovlaštenih službenih osoba da o pretrazi bez naredbe i svjedoka odmah izvjestite tužioca, koji je u obavezi da u tomu dalje izvjesti sudiju za prethodni postupak, valja istaknuti da u konkretnom slučaju nije rađena pretraga porodične kuće optuženog, nego da su

ovlaštene službene osobe postupale na osnovu prijave nasilja u porodici od strane oštećene E.J.2, a tokom provjere istinitosti takve prijave je optuženi dobrovoljno ovlaštenim službenim osobama predao predmetna eksplozivna sredstva, tako da se u tom slučaju nije radilo o pretrazi bilo čijeg stana bez naredbe i svjedoka, u kom slučaju nije bilo nužno postupanje ovlaštenih organa gonjenja u skladu sa članom 64 stav 3 ZKP-a BD BiH.

Jednako tako se neosnovano u žalbi branioca prigovara da se predmetna eksplozivna sredstva imaju smarati nezakonitim dokazima, jer u postupku njihovog oduzimanja i identifikiranja nije postupano u skladu sa članom 68 stav 2 i članom 71 stav 2 ZKP-a BD BiH. Naime, naprijed navedene zakonske odredbe se ne odnose na konkretnu situaciju iz razloga što su minsko-eksplozivna sredstva, koja je dobrovoljno predao optuženi, po serijskom broju, nazivu i količini pobrojana u Zapisniku o dobrovoljnoj predaji predmeta i tim povodom je optuženom izdata Potvrda o privremenom oduzimanju predmeta, koju je optuženi svojeručno potpisao, nakon čega su sva tri pomenuta minsko-eksplozivna sredstva, po naredbi sudije za prethodni postupak, pohranjeni u depozit Policije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Navedene zakonske odredbe se u pravilu primjenjuju u situaciji kada popis privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije nije moguć zbog njihove obimnosti ili drugih opravdanih razloga, pri čemu se tako oduzeti predmeti stavljaju u omote i pečate, u kom slučaju je njihovom pregledu i otvaranju od strane tužioca obavezno prisustvo osobe od koje su oduzeti, u smislu člana 71 stav 2 ZKP-a BD BiH.

Neosnovano se u žalbi branioca tvrdi da, kada bi se i prihvatilo da se u slučaju oduzetih minsko-eksplozivnih sredstava od optuženog radilo o zakonitom dokazu, jer su ti predmeti dobrovoljno predati, u tom slučaju ne bi bilo krivičnog djela, odnosno, protiv optuženog ne bi mogao biti vođen krivični postupak zbog krivičnopravnih radnji iz tačke 2. izreke prvostepene presude, kako je to propisano članom 72 stav 6 Zakona o oružju i streljivu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, br. 39/11). Naime, članom 72 stav 6 Zakona o oružju i streljivu BD BiH je propisano da „ako protiv osobe iz stava 1 ovog člana prije dobrovoljne predaje nije pokrenut krivični postupak, odnosno prekršajni postupak zbog nedozvoljenog držanja minsko eksplozivnih sredstava i oružja, postupak se neće pokrenuti“. Međutim, u konkretnom slučaju navedena odredba nije primjenjiva iz razloga što je postupanje ovlaštenih službenih organa pokrenuto na bazi prijave oštećene E.J.2, iz koje se nesumnjivo može zaključiti da je oštećena svog supruga E.J. prijavila da je psihički maltretira u posljednjih godinu dana, te da joj je prijetio ako napusti bračnu zajednicu da će ubiti nju i njihovo zajedničko dijete, kao i roditelje od E.J.2, napominjući da njen suprug u kući ima 2 ručne bombe i plastični eksploziv koje drži u sobi. Dakle, sasvim je izvjesno da su u fazi prijavljivanja krivičnog djela od strane oštećene ovlaštene organi gonjenja bili upoznati s time da optuženi posjeduje nedozvoljena minsko-eksplozivna sredstva čijom upotrebom prijeti oštećenju i njenoj porodici u slučaju da napusti bračnu zajednicu s optuženim, tako da su i prije dobrovoljne predaje protiv optuženog već u toj fazi poduzimane odgovarajuće istražne radnje, kako u pogledu sumnje na počinjenje krivičnog djela Nasilje u porodici iz člana 218 KZ-a BD BiH, tako i u pogledu krivičnog djela Nedozvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih tvari iz člana 365 stav 1 KZ-a BD BiH. U takvim okolnostima je dobrovoljna predaja uslijedila nakon pokretanja krivičnog postupka protiv optuženog, zbog čega nije bilo zakonskog osnova za primjenu člana 72 stav 6 Zakona o oružju i streljivu BD BiH.

Postupajući u skladu sa članom 306 ZKP-a BD BiH, ovaj Sud je našao da je pravnim kvalificiranjem krivičnopravnih radnji opisanih u tački 1. izreke prvostepene presude kao krivičnog djela Nasilje u porodici iz člana 218 stavke 3 i 2, a u vezi sa članom 1 KZ-a BD BiH, kako je te radnje pravno označio tužilac u potvrđenoj optužnici i prihvatio sud u izreci prvostepene presude, povrijeđen krivični zakon na štetu optuženog, u smislu člana 298 stav 1 tačka d) ZKP-a BD BiH. Naime, članom 218 stav 3 KZ-a BD BiH je propisan kvalificirani oblik krivičnog djela iz stavki 1 i 2 člana 218 KZ-a

BD BiH, kojim je propisano strožije kažnjavanje (kazna zatvora od 3 mjeseca do 3 godine), „ako je pri počinjenju krivičnog djela iz stavki 1 i 2 ovog člana upotrijebljeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo prikladno teško ozlijediti tijelo ili narušiti zdravlje“. Kako u konkretnom slučaju pri počinjenju krivičnopravnih radnji, zbog kojih je u tački 1. izreke prvostepene presude oglašen krivim, optuženi nije upotrijebio minsko-eksplozivna sredstva koja su predmetom inkriminacije u tački 2. izreke prvostepene presude, nego je samo verbalno prijetio upotrebom tih sredstava u slučaju da ga oštećena s djetetom napusti, onda takve krivičnopravne radnje optuženog nemaju obilježja kvalificiranog oblika krivičnog djela Nasilje u porodici iz člana 218 stavke 3 i 2, u vezi sa stavom 1, nego obilježja tog istog krivičnog djela iz člana 218 stav 2, u vezi sa stavom 1 KZ-a BD BiH, zbog čega je ovaj Sud, povodom žalbi tužioca i branioca optuženog, po službenoj dužnosti, preinačio prvostepenu presudu u tom dijelu.

Presuda broj 96 O Rs 128286 21 Rsž – Zakon o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, br. 59/09 i 66/16 – u daljem tekstu: Zakon o zabrani diskriminacije)

Činjenice i žalbeni navodi

Presudom Osnovnog suda Brčko distrikta BiH broj 96 O Rs 128286 20 Rs od 19.10.2020. godine naloženo je tuženom Brčko distriktu BiH, Pravosudnoj komisiji Brčko distrikta BiH, da s tužiteljicom M.B.L. zaključi ugovor o obavljenju volonterskog rada u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti presude.

U prvostepenom postupku u bitnom je utvrđeno: da je tužiteljica završila Pravni fakultet u T. ... godine i da se prijavila na javni poziv za prijem volontera u Pravosudne institucije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, između ostalog i za prijem četiri volontera u Osnovni sud Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, koji je Pravosudna komisija raspisala dana ... godine; da je nakon što je s prijavljenim kandidatima obavljen usmeni intervju Stručna služba Pravosudne komisije obaviještena o izabranim volonterima u Osnovni sud i da je tužiteljica bila među tim kandidatima; da je Stručnoj službi Pravosudne komisije, nakon održane 209. redovne sjednice Pravosudne komisije dana ... godine, naloženo da s tužiteljicom, kao izabranim kandidatom za volontera u Osnovnom sudu prilikom potpisivanja ugovora o volonterskom radu, obavi razgovor i upozna je s pravilima odijevanja u pravosudnim institucijama, propisanim Pravilnikom o odijevanju, s posebnim akcentom na zabranu nošenja vjerskih obilježja (hidžaba) u toku radnog vremena; da je Stručna služba postupila po tom nalogu i da je dana ... godine tužiteljica pristupila u prostorije Pravosudne komisije, kojom prilikom su je sekretar Pravosudne komisije V.L. i stručni saradnik S.I. upoznali s pravilima odijevanja u Pravosudnim institucijama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i predali joj primjerak Pravilnika o odijevanju, kao i da je tom prilikom tužiteljica izjavila da ne prihvata sadržaj prezentovane joj izjave „da je upoznata sa pravilima odijevanja u Pravosudnim institucijama Distrikta i da će iste poštovati prilikom obavljanja volonterskog rada u Osnovnom sudu Brčko distrikta BiH“; da je nakon toga tužiteljica dana ... godine uputila molbu Pravosudnoj komisiji sa zahtjevom da ponovno razmotri njen izbor za volontera u Osnovnom sudu i u njoj je navela da pokrivanje kose predstavlja strogu vjersku dužnost i da se ne radi o pokazivanju vjerske pripadnosti, već o njenom vjerskom uvjerenju kojeg se ona ne smije odreći jer bi time svjesno i namjerno prekršila strogu vjersku obavezu radi materijalne koristi; da tužiteljica „nije vidjela ugovor o volontiranju, jer su joj rekli da ga može potpisati samo ako skine hidžab“ (prema iskazu tužiteljice); da „pokrivanje muslimanke spada u prvostepenu dužnost koju označavaju kao strogu vjersku dužnost“ i da se „ne radi ni o kakvom vjerskom smislu niti obilježju“ (prema iskazu svjedoka M.G.); da je na 210. sjednici Pravosudna komisija ostala pri stavu da sa tužiteljicom ne može biti zaključen ugovor o radu, imajući u vidu da ona ne pristaje na uslove propisane Pravilnikom o odijevanju.

Odluka

Suprotno žalbenim navodima, u postupku pred prvostepenim sudom nije učinjena povreda postupka, jer je prvostepeni sud pravilno zaključio da se radi o prejudicijelnoj antidiskriminacijskoj tužbi, zbog čega nije potrebno da se vodi posebna parnica kako bi se izrekom presude utvrdilo postojanje diskriminacije, shodno odredbi člana 12 stav 1 i stav 2 Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, br. 28/18 – u daljem tekstu: ZPP BD BiH) u vezi sa članom 12 stav 2 Zakona o zabrani diskriminacije, kojom je propisano da se zahtjevi iz stava 1 tog člana (između ostalih, tužba za utvrđivanje diskriminacije ili tužba za zabranu ili otklanjanje diskriminacije) mogu istaknuti zajedno sa zahtjevima za zaštitu drugih prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku ako su svi zahtjevi u međusobnoj vezi, bez obzira na to je li za te zahtjeve propisano rješavanje u redovnom ili posebnom parničnom postupku.

Isto tako, iako se žalbom ukazuje na to da tužiteljici nisu povrijeđena prava iz radnog odnosa, jer se ugovorom o volontiranju ne zasniva radni odnos, zabrana diskriminacije se, između ostalog, primjenjuje na sve javne organe u svim oblastima, a naročito u oblasti zaposlenja i obuke (član 2 stav 2 Zakona o zabrani diskriminacije), zbog čega se u ovoj parnici treba primijeniti Zakon o zabrani diskriminacije.

Međutim, žalbom se osnovano ukazuje na to da „nošenje marame za pokrivanje kose (hidžaba) jeste vjersko obilježje i da se na volontere primjenjuje Pravilnik o odijevanju nosilaca pravosudnih funkcija, službenika i namještenika u Pravosudnim institucijama Brčko distrikta BiH, koji zabranjuje nošenje svih vjerskih obilježja u toku rada“, te da tom zabranom nije došlo do povrede odredbe člana 9 Evropske konvencije jer se takvo ograničenje može propisati „kada je takvo ograničenje neophodno u demokratskom društvu, u interesu bezbjednosti, radi zaštite javnog reda, zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih“, a sve u „kontekstu sekularne države i multikulturalnog društva“. Naime, u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu je u više odluka konstatovano da je nošenje odjevnog predmeta za pokrivanje kose – hidžaba – karakteristično za žene pripadnice islamske religije i kao takav predstavlja „manifestaciju religije“ (stav 47 presude *Ebrahimian protiv Francuske*, apelacija broj 64846/11), i upravo je nošenje tog obilježja bio povod da se prema tužiteljici različito postupi.

Kako je u prvostepenom postupku utvrđeno da je samo tužiteljici postavljen dodatni uslov u vidu potpisivanja izjave da će poštovati pravila odijevanja u Pravosudnim institucijama prilikom obavljanja volonterskog staža, što je uslov koji nije tražen javnim pozivom za prijem volontera, niti kandidatima koji su bili uspješni na intervjuu i za koje je donesena odluka da se prime kao volonteri, onda je, i prema stavu ovog Suda, tužiteljica navodima tužbe učinila vjerovatnim da je došlo do diskriminacije, odnosno teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije prebacila na tuženog (član 15 stav 1 Zakona o zabrani diskriminacije). To znači da se u ovoj parnici radi o eventualnoj neposrednoj diskriminaciji, koja predstavlja prethodno pitanje za usvajanje tužbenog zahtjeva od kog se tuženi može s uspjehom odbraniti, shodno odredbama Zakona o zaštiti od diskriminacije, ako sa stepenom sigurnosti dokaže da neposredne diskriminacije nije bilo, a to može učiniti ako dokaže da nema jednog od elemenata diskriminacije. Međutim, žalbenim navodima se osnovano ukazuje da postoji razumno opravdanje za postupanje tuženog, odnosno da je pogrešan zaključak prvostepenog suda da tuženi nije dokazao da postoje okolnosti propisane odredbom člana 5 tačka b) Zakona o zabrani diskriminacije koji bi opravdali njegovo postupanje i nezaključivanje ugovora o volontiranju s tužiteljicom. U konkretnom slučaju, razumna opravdanost različitog postupanja u odnosu na tužiteljicu, u smislu odredbe člana 5 tačka b) Zakona o zabrani diskriminacije, zasniva se na tome da postoji legitiman cilj da pravosudne institucije budu potpuno nepristrasne i neutralne, a to se postiže, između ostalog, na način da nosioci pravosudnih funkcija i druga lica radno angažovana

u pravosudnim institucijama za vrijeme radnog vremena ne nose vjerska obilježja, jer ukoliko bi ta obilježja nosili onda bi treći objektivni posmatrač mogao steći utisak da su pravosudne institucije više naklonjene jednoj od stranaka u postupku. Sredstva koja se koriste prilikom ograničavanja ispoljavanja vjere su u potpunosti proporcionalna postavljenom cilju – zahtjevu za neutralnosti pravosuđa, jer se ograničenje nošenja vjerskih obilježja uvodi samo u toku radnog vremena, što znači da lica koja su radno angažovana u pravosuđu mogu nakon radnog vremena da poštuju pravila svoje religije koja se odnose na nošenje vjerskih obilježja. Princip neutralnosti pravosudnih institucija u Bosni i Hercegovini, a time i u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine, je prijeko potreban u cilju izgradnje povjerenja javnosti u pravosudne institucije u multikulturalnom društvu. Dakle, stvarni i odlučujući uslov prilikom izbora nekog lica da bude radno angažovano u pravosudnim institucijama jeste njegova neutralnost (obaveza da tokom rada ne ispoljava znakove pripadnosti nekoj od religijskih zajednica), što je princip koji se ne može postići kada lice koje treba da radi u tim institucijama insistira na nošenju religijskih obilježja za vrijeme obavljanja poslova u istima.

Takođe, nasuprot zaključku prvostepenog suda, potrebno je istaći da ovakvo ograničenje ispoljavanja vjere nije u suprotnosti sa odredbom člana 9 stav 2 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, kojom je propisano da se sloboda ispoljavanja vjere ili ubjeđenja podvrgava samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su neophodna u demokratskom društvu u interesu javne bezbjednosti, radi zaštite javnog reda, zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Evropski sud za ljudska prava u Strazburu je u više navrata razmatrao predstavke koje su se odnosile na ograničavanje nošenja vjerske odjeće (hidžaba) prilikom obavljanja javnih dužnosti, te je zaključio da je uvođenje takvog ograničenja u skladu s odredbom člana 9 stav 2 Konvencije, kada se uvodi radi potrebe obezbjeđenja neutralnosti države i njenog javnog obrazovnog sistema (predmet *Dahlab protiv Švicarske*, aplikacija broj 42393/98), odnosno kada se ograničenje uvodi radi poštovanja principa neutralnosti javnih službi (prethodno pomenuta odluka u predmetu *Ebrahimian protiv Francuske*). Kada se odredba člana 9 stav 2 Evropske konvencije primijeni na ovaj slučaj, da se zaključiti da je zabrana nošenja vjerskih obilježja u Pravosuđu propisana zakonom, odnosno u ovom slučaju Pravilnikom o odijevanju, jer se formulacija „u skladu sa zakonom“ i „propisano zakonom“, koja se pojavljuje u članovima 8 do 11 Konvencije, tumači na način da se pojam „zakon“ shvata u svom „materijalnom“ smislu, a ne u svom „formalnom“ smislu, te da je to i „pisani zakon“, koji obuhvata donošenje propisa nižeg ranga (odluka *De Wilde, Ooms i Versyp protiv Belgije*, presuda od 18. juna 1971., serija A broj 12, strana 45-46, stav 93). Predmetna zabrana nošenja vjerskih obilježja ima legitiman cilj u vidu zaštite prava i sloboda drugih, koja se štiti obezbjeđivanjem neutralnosti javne službe – pravosuđa – kako bi se obezbjedio jednak tretman svim strankama koje se pojave pred pravosuđem. Na kraju, postoji i proporcionalnost propisane zabrane u odnosu na postignuti cilj, jer svi zaposleni u Pravosuđu uživaju slobodu svijesti i ispoljavanja religijske pripadnosti van radnog vremena, ali im je zabranjeno da prilikom obavljanja službenih dužnosti ističu svoja religijska obilježja, dakle u sekularnoj državi veću vrijednost ima princip neutralnosti pravosuđa u odnosu na interes pojedinca da ističe svoja religijska obilježja u toku radnog vremena.

Na osnovu naprijed iznesenog ostvaren je žalbeni prigovor pogrešne primjene materijalnog prava. Obzirom na sve navedeno, valjalo je žalbu tuženog usvojiti i prvostepenu presudu u skladu sa članom 343 stav 1 tačka e) u vezi sa članom 350 stav 1 tačka d) Zakona o parničnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine preinačiti i odbiti tužbeni zahtjev tužiteljice.

Novosti iz Odjela za sudsku dokumentaciju i edukaciju Sekretarijata VSTV-a BiH

Pripremile: Vera Bjelogrić i Šeila Imamović-Brković, Odjel za sudsku dokumentaciju i edukaciju Sekretarijata VSTV-a BiH

U ovom broju *Pravne hronike* predstavimo i aktivnosti koje VSTV poduzima u sklopu projekta „Izgradnja efikasnog pravosuđa u službi građana“, i to komponente pod nazivom „Jačanje odjeljenja za sudsku praksu pri sudovima najviše instance u BiH“.

U cilju bolje implementacije projekta, VSTV je s partnerskim sudovima potpisao Sporazum o saradnji 24.04.2019. godine. Tako je pokrenut proces prikupljanja i analize najčešćih grešaka u radu nižestepenih sudova, koje su pravljene u okviru odjeljenja sudske prakse, ali i redovnih odjeljenja partnerskih sudova. Aktivnost je rezultirala predstavljanjem nadležnoj Stalnoj komisiji, nakon čega su dostavljene entitetskim centrima za edukaciju i Pravosudnoj komisiji Brčko distrikta, kako bi se uvele u program edukacije sudija i tužilaca u 2022. godini.

Dalje, inicirana je izrada publikacija s novijom sudskom praksom na aktuelne teme. Autori publikacija su sudije navedenih sudova, koji su i otpočeli analizu sudske prakse, te izradu publikacija. Ovo je jedna od aktivnosti kojoj se pristupilo u drugoj godini implementacije. Naime, aktivnost je započeta sredinom 2020. godine i sada se nalazi u završnoj fazi. Teme su definisane u saradnji s partnerskim sudovima, s tim da se tri odnose na krivičnu oblast, jedna na građansku, dok je jedna publikacija obradila sva tri aspekta prava, i to publikacija na temu javnih nabavki. Publikacija iz građanske oblasti obrađuje sudsku praksu iz domena antidiskriminacijskog prava, dok publikacije iz krivične oblasti obrađuju sudsku praksu iz domena korupcije i organizovanog kriminala, radnji dokazivanja i njihovog izvođenja na glavnom pretresu, te ostvarivanja imovinsko-pravnog zahtjeva i utvrđivanja visine nematerijalne štete u krivičnom postupku.

Cilj i namjera ovih publikacija jeste približiti aktuelnu sudsku praksu ne samo sudijama u Bosni i Hercegovini, nego i široj pravnoj zajednici, kako bi se upoznali sa stavovima sudova iz aktuelnih oblasti u predmetima koji se nalaze pred sudovima BiH. Publikacije će se po njihovoj finalizaciji objaviti i promovisati, kako na stručnim skupovima, tako i putem edukacija koje provode entitetski centri za edukaciju sudija i tužilaca i Pravosudna komisija Brčko distrikta.

U nastavku je bitno spomenuti i aktivnosti VSTV-a u okviru gore navedene komponente projekta, gdje se odvijaju brojni poslovi koji za cilj imaju pokretanje, odnosno nastavak procesa ujednačavanja sudske prakse, kako u okviru sudova najviše instance putem redovnih sastanaka odjeljenja, proširenih sjednica najviših sudova sa nižestepenim sudovima, tako i putem panela za ujednačavanje sudske prakse koji u Bosni i Hercegovini funkcionišu od 2014. godine. Važno je napomenuti da sudsku praksu ujednačavaju sudovi, dok VSTV pruža tehničku i svu drugu pomoć u ovom procesu, tačnije omogućava redovne sastanke panela za ujednačavanje sudske prakse.

Dodatno, projektne aktivnosti su rezultirale sortiranjem i pripremom stavova iz sudskih odluka, tj. sentenci koje se redovno izdvajaju u okviru sudova najviše instance. VSTV je omogućio da se ovi poslovi provode intenzivnije kroz angažman stručne podrške u vidu savjetnika koji su u protekle dvije godine pomagali sudijama u izradi biltena sudske prakse, unosu sentenci u elektronsku bazu, te vršenju povremenih istraživanja stavova iz odluka sudova u okruženju, kao i prakse

međunarodnih sudova, prvenstveno Evropskog suda za ljudska prava. Sve navedene aktivnosti za cilj imaju podizanje kvaliteta pravosuđa na kojem VSTV radi već duži niz godina, a provode se putem nadležne Komisije za edukaciju i sudsku dokumentaciju i Odjela za sudsku dokumentaciju i edukaciju, kao specijaliziranog odjela Sekretarijata VSTV-a.

U nastavku Vam želimo predstaviti novi izgled i funkcionalnosti *internet* stranice na čijim smo doradama i unapređenjima radili na osnovu mišljenja i sugestija korisnika prikupljenih kroz anketiranje njihovog zadovoljstva i potreba.

Izmjene su bile kako u dizajnerskim, tako i u tehničkim rješenjima, a nadamo se da će vam se novi izgled i mogućnosti pretrage svidjeti. Ono što možemo reći jeste da podaci o posjetama koje dobivamo kroz *Google Analytics* govore da se korisnici sada zadržavaju mnogo duže nego prije, te da tokom jedne sesije preuzimaju u prosjeku i do tri puta više sadržaja. Na nekoliko promocija za studente pravnih fakulteta i obuka sudija i tužilaca za njeno korištenje mogli smo čuti komentare da je stranica sada modernija i praktičnija za korištenje te da, iako su i ranije bili njeni korisnici, nisu znali za neke korisne sadržaje koji se na njoj mogu naći.

The screenshot shows the website interface for the Department for Judicial Documentation and Education. At the top, there is a navigation bar with language options (Bosanski, Hrvatski, Srpski, Српски, English) and a login button. Below the navigation bar is a search bar and a list of menu items: Baza sudskih odluka, Sudska praksa, Zakoni, Paneli, Mapa ratnih zločina, Vijesti, Biblioteka, Vaša pitanja, and Kontakt. The main content area is divided into several sections: 'Sudska praksa' with four featured items (Odabrana sudska praksa Bosne i Hercegovine, Presude Evropskog suda za ljudska prava od 26.10.2021. godine, Predmeti Evropskog suda za ljudska prava od 19.10.2021. godine, and Presude Evropskog suda za ljudska prava od 12. i 14.10.2021. godine), 'Brzi linkovi' (Quick links) with a list of resources, 'Aktuelnosti' (News) with a featured article titled 'POJEDINAČNA PREDSTAVKA NA OSNOVU EVROPSKE KONVENCIJE O LJUDSKIM PRAVIMA', and two smaller sections for 'Baza sudskih odluka' and 'Zakoni'.

A sadržaj je sada u prvom planu. Razvrstan je logički u devet grupa koje se prikazuju u jednom redu na vrhu stranice, počevši od 1) baze sudskih odluka, 2) sudske prakse, 3) zakona, 4) panela, 5) mape ratnih zločina, 6) vijesti, 7) biblioteke 8) vaših pitanja i 9) kontakt informacija. Dakle, neki sadržaji koji su prije bili „nevidljivi“ sada su zbog svoje važnosti za rad pravosuđa i opštu javnost stavljeni u prvi plan. Da biste vidjeli šta je sve sadržano u nekoj od nabrojanih grupa dovoljno je da preko nje samo pređete strelicom miša (kursorom) i sve podkategorije će vam se prikazati ispod.

The screenshot shows the top part of the website. On the left is the logo of the Department for Judicial Documentation and Education. In the center is the name of the department. On the right, there are language options (Bosanski, Hrvatski, Srpski, Crпски, English) and a login button. Below the header is a search bar and a navigation menu with items like 'Baza sudskih odluka', 'Sudska praksa', 'Zakoni', 'Panell', 'Mapa ratnih zločina', 'Vijesti', 'Biblioteka', 'Vaša pitanja', and 'Kontakt'.

Brzi linkovi

Baza sudskih odluka

Sedmični pregled sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava

Panell za ujednačavanje sudske prakse

Pravna hronika

Smjernice za sudije o korištenju društvenih mreža u kontekstu srednje i istočne Evrope

Bilteni sudske prakse Vrhovnog suda FBiH

Mapa ratnih zločina u BiH

Izuzev pretrage odluka po sadržaju, gdje možete ukucavati bilo koji termin koji Vas interesuje, slobodno kao što pretražujete općenito *internet* sadržaj preko Google-a ili drugog sličnog pretraživača, te pretrage putem broja predmeta gdje možete slobodno ukucati cijeli broj predmeta ili njegov jedan dio koji ga određuje, ostali parametri za pretragu su već predefinisani za Vas.

Ovo znači da parametar za pretragu birate s liste ponuđenih vrijednosti, kao što je ovdje prikazana pretraga po pravnom institutu, tj. pretraga prema „širim“ i „užim“ pravnim pojmovima.

Baza sudskih odluka je takođe dobila novi izgled. Zadržane su ranije funkcionalnosti, poput one da sadržaje u bazi pretražujete uz pomoć tzv. „jednostavne“ ili „napredne“ pretrage, ali je odziv na Vaše upite sada brži nego ranije, jer Baza puno brže obrađuje Vaš zahtjev, odnosno odabrane parametre za pretragu.

The screenshot shows the 'Napredna pretraga sudskih odluka' (Advanced search of judicial decisions) form. It includes a sidebar with navigation options: 'Jednostavna pretraga', 'Napredna pretraga', 'Nove odluke', and 'Priručnik za korisnike Baze sudskih odluka'. The main form has several input fields and dropdown menus: 'Naziv suda / institucije', 'Pravna oblast', 'Broj predmeta', 'Vrsta predmeta', 'Datum odluke' (with 'Od' and 'Do' fields), 'Vrsta odluke', 'Pismo odluke', and 'Pretraga odluka po sadržaju' with radio buttons for 'Sa određenom frazom', 'Sa svim riječima', and 'Sa barem jednom od riječi'.

Na raspolaganju su Vam tako i dalje svi parametri za pretragu koje ste imali i ranije, i to pretraga po: 1) nazivu institucije, 2) pravnoj oblasti, 3) broju predmeta, 4) vrsti predmeta, 5) datumu odluke, 6) vrsti odluke, 7) pismu odluke, 8) sadržaju odluke, 9) nazivu primjenjenog propisa, 10) pravnom shvatanju panela, te 11) pravnom institutu.

Pravni institut

- ▼ Dionice
- ▼ Diskriminacija
 - ▼ Diskriminacije pri zapošljavanju
 - ▼ Otklanjanje diskriminacije
 - ▼ Utvrđivanje diskriminacije
 - ▼ Zabrana diskriminacije

Izuzev pretrage odluka po sadržaju, gdje možete ukucavati bilo koji termin koji Vas interesuje, slobodno kao što pretražujete općenito *internet* sadržaj preko Google-a ili drugog sličnog pretraživača, te pretrage putem broja predmeta gdje možete slobodno ukucati cijeli broj predmeta ili njegov jedan dio koji ga određuje, ostali parametri za pretragu su već predefinisani za Vas.

Ovo znači da parametar za pretragu birate s liste ponuđenih vrijednosti, kao što je ovdje prikazana pretraga po pravnom institutu, tj. pretraga prema „širim“ i „užim“ pravnim pojmovima.

Vaši rezultati prikazuju se ispod dugmeta „TRAŽI“, na način prikazan na slici. Ono što nas posebno raduje jeste što se kroz Bazu možete informisati o oko 200 najnovijih presuda ili rješenja sudova iz različitih oblasti prava donesenih u periodu od 1. januara 2020. do početka novembra 2021. godine.

Rezultati pretrage

Podaci o odluci	Sažetak/Sentenca	Primjenjeni propisi	Vezane odluke	Indeksni pojmovi	Preuzimanje
46 0 P 077695 20 Rev					HTML
Podaci o odluci: Broj predmeta: 46 0 P 077695 20 Rev Sud / Institucija: Vrhovni sud Federacije BiH Sudija: KUBAT JASMINKA Vrsta predmeta: Parnični predmeti Vrsta odluke: Presuda Stadij postupka: Revizija					
46 0 Rs 077157 19 Rev					HTML
Podaci o odluci: Broj predmeta: 46 0 Rs 077157 19 Rev Sud / Institucija: Vrhovni sud Federacije BiH Sudija: MILIŠIĆ-VELIČKOVSKI SVJETLANA Vrsta predmeta: Parnični predmeti Vrsta odluke: Presuda Stadij postupka: Revizija					
65 0 Rs 222746 20 Rev					HTML

Tekstu odluke pristupate klikom na broj predmeta, kada Vam se prikazuju svi osnovni i dodatni podaci o odluci. Za predmete ratnih zločina sada se prikazuju i sažeci iz Mape ratnih zločina, a uz odluke u kojima je zauzet određen pravni stav prikazuje se i tzv. sentenca. Sve „vezane“ odluke takođe se prikazuju u istom „prozoru“.

Odjel za sudsku dokumentaciju i edukaciju

Bosanski Hrvatski Srpski Српски English
Prijava
🌙

Q

Napredna pretraga

Baza sudskih odluka
Sudska praksa
Zakoni
Paneli
Mapa ratnih zločina
Vijesti
Biblioteka
Vaša pitanja
Kontakt

Jednostavna pretraga >

Napredna pretraga >

Nove odluke >

Priručnik za korisnike Baze sudskih odluka >

Odluka: AP 2511/19

Podaci o odluci

Cijeli dokument ▾

Sažetak <

Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada je Sud BiH za svoje odluke dao detaljno, jasno i argumentovano obrazloženje u pogledu izvedenih dokaza i njihove pravne valjanosti, te kada nema elementa koji bi ukazivali na to da je dokazni postupak zloupotrijebljen na apellantovu štetu.

Sentenca ▾

Primjenjeni propisi (2) ▾

Vezane odluke (4) <

Prethodna odluka:

[S 1 1 K 016447 14 Kri](#)

[S 1 1 K 016447 17 Krž 2](#)

[S 1 1 K 016447 17 Kžk](#)

[S1 1 K 016447 18 Kžž](#)

U posljednja tri mjeseca intenzivno je vršen unos odluka iz pravosnažno okončanih predmeta ratnih zločina, organizovanog kriminala i korupcije, trgovine ljudima i diskriminacije. Određeni se predmeti sada u Bazi označavaju kao odluke od posebnog javnog interesa i u njima se daje veći nivo podataka o osuđenim licima u skladu s novim Uputstvom o anonimizaciji sudskih odluka, usvojenim od strane Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH u aprilu 2021. godine.

Odjel za sudsku dokumentaciju i edukaciju

Bosanski Hrvatski Srpski Српски English
Prijava
🌙

Q

Napredna pretraga

Baza sudskih odluka
Sudska praksa
Zakoni
Paneli
Mapa ratnih zločina
Vijesti
Biblioteka
Vaša pitanja
Kontakt

Broj: S1 1 K 016447 18 Kžž
Sarajevo, 21.02.2019. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u trećestepenom vijeću Apelacionog odjeljenja Odjela I za ratne zločine, sastavljenom od sudije Tihomira Lukesa, kao predsjednika vijeća, te sudija dr Dragomira Vukoja i Senadina Begtaševića, kao članova vijeća, uz sudjelovanje stručne saradnice Ene Granić Čizmo u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Muhameda Šišića i dr., zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, u vezi sa članom 22. istog Zakona, odlučujući o žalbi Tužilaštva Bosne i Hercegovine, kao i žalbama branilaca optuženih Muhameda Šišića, Aziza Šuše i Tarika Šišića, advokata Muhidina Kape, Senada Dupovca i Senada Krehe, izjavljenim protiv presude Suda Bosne i Hercegovine, broj S1 1 K 016447 17 Kžk od 17.10.2018. godine, nakon održane javne sjednice trećestepenog vijeća, dana 21.02.2019. godine, u prisustvu tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Mirze Hukeljića, kao i optuženih Muhameda Šišića, Aziza Šuše i Tarika Šišića, sa njihovim braniocima, donio je sljedeću

PRESUDU

Uvažava se žalba Tužilaštva Bosne i Hercegovine, pa se presuda Suda Bosne i Hercegovine, broj S1 1 K 016447 17 Kžk od 17.10.2018. godine, **p r e i n a č a v a** u dijelu odluke koji se odnosi na krivičnopravnu sankciju, na način da se optuženi Muhamed Šišić, Aziz Šuša i Tarik Šišić za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. Krivičnog zakona SFRJ, koji je preuzet na osnovu Zakona o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona SFRJ, u vezi sa članom 22. istog Zakona, za koje su oglašeni krivim, osuđuju na kaznu zatvora i to: optuženi Muhamed Šišić na kaznu zatvora u trajanju od **10 godina**, a optuženi Aziz Šuša i Tarik Šišić na kazne zatvora u trajanju od po **8 godina**, dok se žalbe branilaca

Sve najnovije unesene odluke možete pregledati kroz poseban dio Baze, koji se aktivira klikom na tekst „Nove odluke“.

I ostali sadržaji na *internet* stranici se redovno ažuriraju novim informacijama. Kao posebno interesantne izdvajamo sadržaje o najnovijim odlukama Evropskog suda za ljudska prava koji se ažuriraju na sedmičnoj osnovi u saradnji s Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine. Veoma posjećene su i informacije o panelima za ujednačavanje sudske prakse u kojima su objavljena sva do sada usvojena pravna shvatanja, kao i pravila o radu ovih panela. Mapa ratnih zločina je takođe u potpunosti ažurirana novim pravosnažnim predmetima okončanim u 2021. godini.

Određeni sadržaji su i dalje dostupni samo sudijama i tužiocima, tj. licima zaposlenim u pravosudnim institucijama, te je pristup njima moguć tek nakon prijave, odnosno unošenja korisničkog imena i lozinke. Da bi aktivirali prozor za prijavu, kliknite na riječ „prijava“ u gornjem desnom uglu, pored izbornika jezika. Zbog činjenice da je pristup veoma važnim sadržajima stranice, poput zakona, te dodatnim funkcionalnostima Baze poput „moje odluke“ ili „snimanja pretraga“ moguć tek nakon prijave, preporučujemo nosiocima pravosudnih funkcija da se uvijek prijave i iskoriste mogućnost da se na jednom mjestu informišu o svim novousvojenim zakonima na nivou Bosne i Hercegovine, entiteta i Brčko distrikta BiH.

Baza sudskih odluka Sudska praksa Zakoni Paneli Mapa ratnih zločina Vijesti Biblioteka Vaša pitanja Kontakt

Zakoni > Objave 2021. > Zakoni FBiH 2021.

Zakoni BiH 2021. >

Zakoni FBiH 2021. >

Zakoni RS 2021. >

Zakoni BD BiH 2021. >

Zakoni FBiH 2021.

Datum od

Datum do

Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji Bosne i Hercegovine

25.10.2021.

Zakon o poljoprivredi

25.10.2021.

Zakon o sudovima u Federaciji Bosne i Hercegovine

25.10.2021.

Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine

25.10.2021.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici

06.10.2021.

Baza sudske prakse u Bosni i Hercegovini

Pripremili: Ahmed Ahmetović i Džejlan Šehović, Odjel za informaciono-komunikacijsku tehnologiju Sekretarijata VSTV-a BiH

U ovom izdanju *Pravne hronike* čitaoci će imati priliku da se upoznaju s novom bazom sudske prakse u Bosni i Hercegovini.

U okviru aktivnosti projekta „Izgradnja efikasnog pravosuđa u službi građana“ – IPA 2017 a u saradnji s projektima „Povećanje pravosudnih kapaciteta u Bosni i Hercegovini radi harmonizacije domaće sudske prakse i usklađivanje s evropskim pravnim standardima“ koji provodi AIRE Centar uz podršku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva i „Inicijativa za pravnu sigurnost i efikasno pravosuđe u Bosni i Hercegovini“ koji realizuje Savjet Evrope uz novčanu pomoć Vlade Kraljevine Norveške, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: VSTV BiH) razvilo je prvu Bazu sudske prakse u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: Baza sudske prakse/Baza).

Baza ima za cilj poboljšanje transparentnosti, efikasnosti i efektivnosti procesa upravljanja predmetima koji su značajni za sudsku praksu u Bosni i Hercegovini. Značajan izazov u realizaciji jednog ovakvog rješenja svakako je predstavljao i složeni pravni sistem Bosne i Hercegovine u kojem ne egzistira vrhovni sud na državnom nivou koji bi, između ostalog, bio zadužen i za harmonizaciju sudske prakse. U tom kontekstu, Baza predstavlja i pokušaj nadomještanja i prevazilaženja ovih problema te stvaranje pravne sigurnosti za građane i omogućavanje jednakog pristupa pravdi.

Inicijativa za uspostavljanje Baze potekla je od entitetskih vrhovnih sudova, Apelacionog suda Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i Suda Bosne i Hercegovine koji su iskazali potrebu za postojanjem posebnog softvera koji će pomoći proces evidentiranja sudske prakse. Pomoću ovog jednostavnog softverskog rješenja entitetski vrhovni sudovi, Apelacioni sud Brčko distrikta i Sud Bosne i Hercegovine na jednom mjestu će objavljivati zauzete stavove sudske prakse, odluke i zauzeta pravna shvatanja.

VSTV BiH se i u periodu prije iniciranja ideje o uspostavi baze aktivno uključio u proces harmonizacije sudske prakse i putem Odjela za sudsku dokumentaciju i edukaciju VSTV-a BiH uspostavio elektronsku bazu odabranih sudskih odluka koja se svakodnevno ažurira. Pored toga, uspostavljen je i Panel za ujednačavanje sudske prakse u kojem učestvuju predstavnici entitetskih vrhovnih sudova, Apelacionog suda Brčko distrikta BiH, kao i predstavnici Apelacionog odjeljenja Suda BiH.

Prije same implementacije Baze, predstavnici najviših sudova u Bosni i Hercegovini izvršili su usklađivanje i horizontalno povezivanje deskriptora iz krivične, građanske i upravne oblasti, koji ujedno predstavljaju i jedan od kriterija za pretragu. Imajući u vidu da određeni instituti u zakonskim rješenjima na različitim nivoima vlasti imaju različite nazive, horizontalno povezivanja deskriptora je vrlo značajna aktivnost s aspekta pretrage sadržaja baze i ima za cilj da krajnji korisnici dobiju rezultate koji će zadovoljiti njihove potrebe iz ove oblasti

Baza sudske prakse ima dva potpuno odvojena pristupna modula, i to: Baza sudske prakse – Registar i Baza sudske prakse – Portal.

Baza sudske prakse – Registar dostupan je isključivo uposlenicima pravosudnih institucija i osigurava mehanizme i alate za unos i upravljanje sudskom praksom. Ovom registru pristup imaju

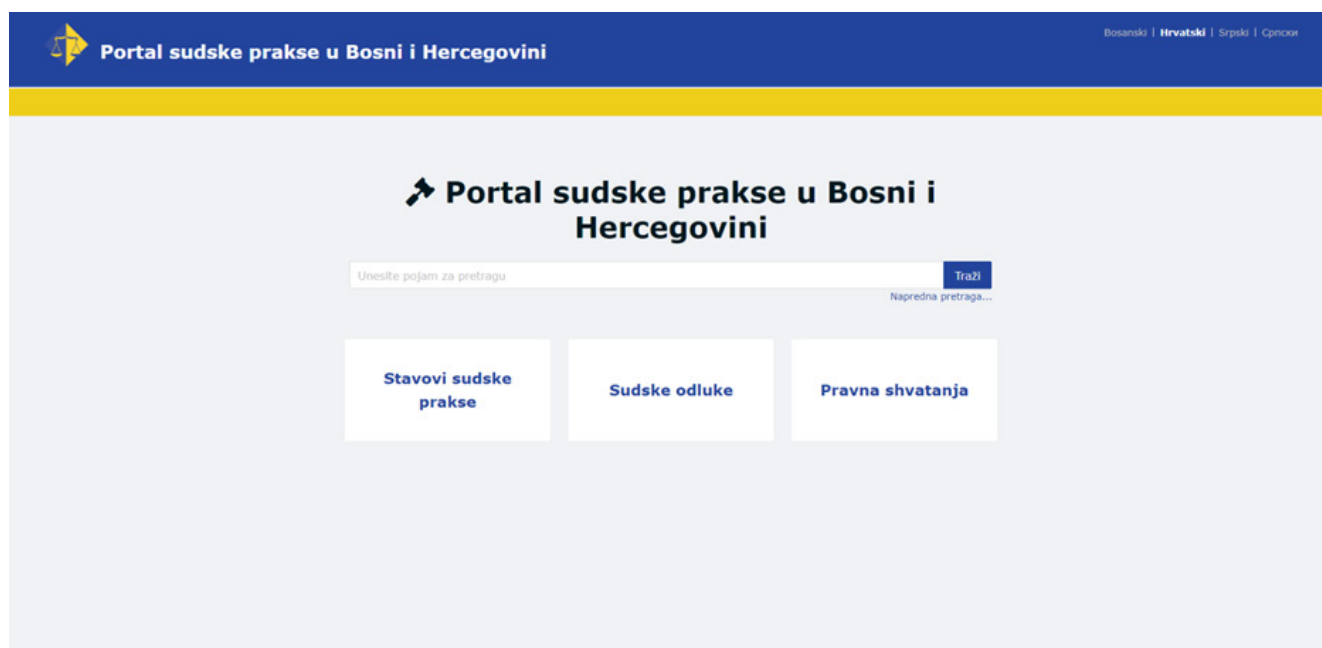
stručni saradnici/savjetnici Suda BiH, Vrhovnog suda Federacije BiH, Vrhovnog suda Republike Srpske i Apelacionog suda Brčko distrikta BiH u okviru odjeljenja za evidenciju sudske prakse, te putem istog vrše unos relevantne sudske prakse iz krivične, građanske i upravne oblasti kao i unos pravnih shvatanja i odluka.

Kako bi se proces unosa odabranih stavova sudske prakse učinio jednostavnijim, izvršena je i integracija Baze s postojećim informacionim sistemima unutar VSTV-a BiH, odnosno sa sistemima CMS i HRMIS, na način da baza automatski prepoznaje podatke evidentirane u ovim sistemima.

Baze sudske prakse – Portal će obezbijediti mogućnost jednostavnog pretraživanja i transparentnog uvida u sudsku praksu evidentiranu putem Baze sudske prakse – Registra.

Portal sudske prakse u Bosni i Hercegovini je dostupan na internet stranici sudskapraksa.pravosudje.ba za sve članove pravosudne zajednice od 01.01.2022. godine. Pristup Portalu bit će omogućen za širu profesionalnu zajednicu i građane od 01.02.2022. godine.

Portal sadrži tri vizuelno odvojene kategorije, i to: Stavovi sudske prakse, Sudske odluke i Pravna shvatanja.

Slika 1. Početna stranica Portala

Stavovi sudske prakse pored sentence sadrže i odluku suda koja je povezana s navedenom sentencom. Pored odluke suda, navedeni stav može sadržavati i odluke nižestepenih sudova, kao i odluke Ustavnog suda BiH i Evropskog suda za ljudska prava.

The screenshot displays the 'Portal sudske prakse u Bosni i Hercegovini' interface. At the top, there is a search bar with the text 'Unesite pojam za pretragu' and a 'Traži' button. Below the search bar, there are filters for 'Kriterij pretrage' and 'Područje: Stavovi sudske prakse'. The main content area shows search results for 'Stavovi sudske prakse', with two entries visible. Each entry includes a title, author, descriptor, and date. The first entry is titled 'POŠTO JE KRIVIČNO DJELO RATNOG ZLOČINA PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 142. STAV 1. KZ SFRJ, BLANKETNO KRIVIČNO DJELO, KOJE MOŽE POSTOJATI SAMO ONDA KADA JE NEKOM OD ALTERNATIVNO PROPISANIH RADNJI IZ TE ODREDBE, PREKRŠENA KONKRETNA NORMA MEĐUNARODNOG PRAVA KOJA TAKVE POSTUPKE ZABRANJUJE, ONDA I ČINJENIČNI OPIS OPTUŽNICE, ZA SVAKU OD ALTERNATIVNO POSTAVLJENIH RADNJI IZ POMENUTE ODREDBE, MORA SADRŽAVATI I NAVOD O TOME KOJA KONKRETNA NORMA MEĐUNARODNOG PRAVA JE...'. The second entry is titled 'NEMA STJECAJA IZMEĐU KVALIFICIRANOG OBLIKA KRIVIČNOG DJELA NASILJE U PORODICI IZ ČLANA 222. STAV 4. KZ FBiH, KOD KOJEG JE KAO KVALIFIKATORNA OKOLNOST CIJENJENA MALOLJETNOST ŽRTVE I KRIVIČNOG DJELA LAKA TJELESNA OZLJEDA IZ ČLANA 173. STAV 1. KZ FBiH KADA SU ČLANU PORODICE PRI UČINJENJU DJELA NANESENE LAKE TJELESNE OZLJEDE JER KVALIFICIRANI OBLIK KRIVIČNOG DJELA NASILJE U PORODICI IZ ČLANA 222. STAV 4. KZ FBiH POSTOJI I U SLUČAJU KAD JE UČINJENJEM DJELA IZ STAVA 1. DO 3. ČLANA 222. KZ FBiH...'. The interface also includes a sidebar with filters for organization, classification, and date, and a pagination bar at the bottom of the results section.

Slika 2. Stavovi sudske prakse

Pored stavova sudske prakse, Baza sadrži odluke te pravna shvatanja koja predstavljaju važan aspekt sudske prakse. Pravna shvatanja predstavljaju obrazloženja specifičnih pravnih pitanja i svakako će doprinijeti usaglašavanju sudske prakse.

Baza nudi mogućnost osnovne i napredne pretrage sadržaja, pa je tako traženi pojam moguće pronaći po pojmu pretrage, broju sudskog predmeta, deskriptoru, vrsti sudske odluke ili instituciji koja je evidentirala stav, odluku odnosno pravno shvatanje.

Baza trenutno sadrži više od 2.800 sentenci s pratećim odlukama najviših sudova u BiH, a treba istaći da se svakodnevnim unosom novih sentenci ovaj broj konstantno povećava.

Značajan benefit ovog Portala svakako će osjetiti i cjelokupna zainteresovana javnost u Bosni i Hercegovini koja će imati mogućnost da na jednom mjestu i besplatno dobije informacije o relevantnoj sudskoj praksi, što će svakako doprinijeti stvaranju pravne sigurnosti i popunjavanju pravnih praznina nastalih nedostatkom odgovarajućih sudskih tijela koja bi bila zadužena za ova pitanja.

Peta godišnja konferencija Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu

Harmonizacija sudske prakse u Bosni i Hercegovini

Pripremili: organizatori konferencije

AIRE Centar (*Advice on Individual Rights in Europe - The AIRE Centre*) i Ustavni sud Bosne i Hercegovine, kao suorganizatori, u saradnji s Visokim sudskim i tužilačkim savjetom Bosne i Hercegovine, organizovali su petu godišnju konferenciju Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu (BiH) na temu *Harmonizacija sudske prakse u BiH* (u daljem tekstu: Konferencija).

Pravosudni forum je dio širih aktivnosti AIRE Centra u BiH usmjerenih ka jačanju implementacije Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Evropska konvencija) i njenih standarda u BiH, što pruža direktnu podršku jačanju vladavine prava i potpunijem poštovanju ljudskih prava u BiH. Ova Konferencija je također organizovana uz pomoć britanske vlade kao podrška pravosudnom sistemu BiH u procesu pripreme za evropske integracije. Cilj Pravosudnog foruma za BiH jeste unapređenje saradnje među najvišim sudskim instancama i harmonizacija sudske prakse u BiH kako bi ona bila ujednačena s evropskim standardima, kao doprinos pravnoj sigurnosti svih njenih građana.

Konferencija je održana 18. i 19. novembra 2021. godine u Mostaru. Okupila je predstavnike Ustavnog suda BiH, Suda BiH, vrhovnih sudova Federacije BiH i Republike Srpske, Apelacionog suda Distrikta Brčko BiH, Visokog sudskog i tužilačkog vijeća (VSTV), okružnih i kantonalnih sudova, te centara za edukaciju sudija i tužilaca. Zbog epidemioloških mjera koje su na snazi u BiH broj učesnika koji su direktno učestvovali na Konferenciji je bio ograničen, s tim što je šira publika imala mogućnost da je prati putem *Zoom* platforme.

Bez obzira na otežane okolnosti u kojima se održava već drugu godinu – a kako je jedan učesnik naglasio – Konferencija je postala jedan od najvažnijih pravosudnih događaja u BiH, koja je ovog puta u fokusu imala predstavljanje **Izvještaja o primjeni standarda zaštite prava iz članova II/3b) i II/3f) Ustava BiH, tj. članova 3 i 8 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda** (u daljem tekstu: Izvještaji) i predstavljanje jedinstvene **Baze sudske prakse**.

Izvještaj o praksi sudova u BiH u pogledu prava iz članova 3 i 8 Evropske konvencije izradio je AIRE Centar u saradnji s Ustavnom sudom BiH, vodeći se značajnim brojem predmeta koji su se pojavili pred domaćim sudovima i Ustavnim sudom BiH, a u kojima se ispituju navodne povrede prava iz ova dva člana.

Prije panel diskusija, Konferenciju su otvorili Mato Tadić, predsjednik Ustavnog suda BiH, Halil Lagumdžija, predsjednik Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, Matt Field, ambasador Britanske ambasade u BiH i Biljana Braithwaite, direktorica Programa za Zapadni Balkan iz AIRE Centra, koji su svi podsjetili na potrebu ulaganja zajedničkih napora usmjerenih ka jačanju kapaciteta pravosuđa u primjeni standarda iz dva člana Evropske konvencije povodom kojih su Izvještaji pripremljeni, usklađivanju domaće sudske prakse i kreiranju pravne sigurnosti kroz kvalitetne sudske odluke u BiH o tim pitanjima.

Učesnicima je metodologiju rada prilikom izrade Izvještaja predstavio Zvonko Mijan, registrar Ustavnog suda BiH.

Tokom prvog dana na Konferenciji su organizovane **dvije panel diskusije** na odabrane teme.

Prije prve panel diskusije predstavljen je Izvještaj o primjeni standarda zaštite prava iz člana II/3f) Ustava BiH i člana 8 Evropske konvencije u praksi sudova u BiH u pogledu prava na privatni i porodični život, dom i prepisku. Panelisti su bili predstavnici Apelacionog odjeljenja Suda BiH, Apelacionog suda Brčko distrikta, Vrhovnog suda FBiH, Okružnog suda u Banjaluci, Kantonalnog suda u Zenici, Okružnog javnog tužilaštva u Doboju, te Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH.

Uvod u drugu panel diskusiju bilo je predstavljanje Izvještaja o primjeni standarda zaštite prava iz člana II/3b) Ustava BiH i člana 3 Evropske konvencije u praksi sudova u BiH, a panelisti su bili predstavnici Ustavnog suda BiH, Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, Vrhovnog suda FBiH, Kantonalnog suda u Mostaru, te Okružnog suda u Banjaluci.

Učesnici oba panela istakli su izraziti značaj da se u pogledu spomenutih članova Evropske konvencije na jednom mjestu pripreme izvodi iz relevantne sudske prakse domaćih sudova, kao i relevantne odluke Ustavnog suda. Aktivno su razgovarali i iznosili svoje stavove o značaju Izvještaja ističući da su vođeni značajnim brojem predmeta koji su se pojavili pred domaćim sudovima i Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine, a u kojima se ispituju navodne povrede prava iz ova dva člana. Kako je istaknuto, Izvještaji predstavljaju pokušaj da se ukaže na sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava (ESLjP), Ustavnog suda BiH, kao i redovnih sudova u BiH iz ove oblasti, s krajnjim ciljem harmonizacije sudske prakse i kreiranja pravne sigurnosti.

Otvaranju drugog dana Konferencije prisustvovao je i predstavnik Delegacija Evropske unije u BiH, kao i Generalnog direktorata za ljudska prava i vladavinu prava Vijeća Evrope. Prije radnog dijela drugog dana skrenuta je pažnja na izvještaj Evropske unije kojim se ističe neophodnost usvajanja programske reforme 2023., što uključuje i mjere za jačanje kvaliteta i efikasnosti pravosuđa. Naglašeno je da je potrebno pojačati djelotvornost kvalitete sudske prakse, usprkos izazovima s kojima se suočava pravosudna zajednica. S naglaskom na osiguranje jednakosti pred zakonom koja je od suštinskog značaja za svakodnevni život građana BiH, rečeno je da je Evropska unija iz tih razloga odlučila da podrži kreiranje Baze sudske prakse kao puta ka konzistentnosti sudske prakse, jednog od koraka ka povećanju pravne sigurnosti.

Predstavnik Vijeća Evrope je predstavio ulogu ovog tijela u razvoju deskriptora, naglasio da funkcionalnost pravosuđa treba da bude vidljiva, te da se putem baze sudske prakse promoviše odgovornost pravosudnog sistema, a da je dostupnost javnosti bitan dio toga. Potencijal predstavljene Baze leži u njenoj višestrukoj namjeni koja obuhvata usklađivanje sudske prakse, horizontalno i vertikalno, kreirajući temelj za analizu sudske prakse i neutralizaciju nejednakosti sudske prakse.

Tokom panela drugog dana istaknuto je da je Baza sudske prakse rezultat zahtjevnog i predanog dugogodišnjeg rada zaposlenika različitih profesionalnih usmjerenja četiri suda najviše instance u BiH, međunarodnih partnera i saradnika VSTV-a. Imajući u vidu četiri obuhvaćene jurisdikcije, nejednak pravni okvir i nepostojanje tijela koje osigurava harmonizaciju sudske prakse, jasno je da je potreba za Bazom sudske prakse goruća u čitavoj profesionalnoj zajednici.

Planirano je da Baza sudske prakse sudijama i tužiocima bude dostupna od 1. januara 2022. godine, a počev od 1. februara 2022. bi trebala biti dostupna široj profesionalnoj zajednici, koja će se putem nje na jednom mjestu moći informisati o odlukama sudova, stavovima i pravnim shvatanjima.

Na Konferenciji je usvojen niz zaključaka koji su prikazani u nastavku:

1. *Uvodna izlaganja, izlaganja panelista i diskusija koja je vođena u potpunosti su potvrdili opravdanost održavanja Pravosudnog foruma.*
2. *Kroz izlaganja i raspravu utvrđeno je da je nužno i dalje raditi na harmoniziranju sudske prakse, kao i na podizanju standarda zaštite prava iz Ustava BiH i Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (Evropska konvencija) utvrđenih članovima II/3b) i II/3f) Ustava BiH, tj. članovima 3 i 8 Evropske konvencije, koji su bili tema ovog Forumu.*
3. *Također, učesnici ovog Forumu su ukazali i na potrebu nadogradnje pravnog okvira iz ovih prava u domaćem zakonodavstvu.*
4. *U odnosu na član II/3f) Ustava BiH i član 8 Evropske konvencije kod primjene posebnih istražnih radnji, ukazano je da one predstavljaju zadiranje javnih vlasti u ova prava kod svake osobe. Okolnost da je zakonom predviđena mogućnost miješanja javnih vlasti u uživanje ovih prava nije dovoljna za zaključak da preduzetim miješanjem nije povrijeđeno to ljudsko pravo, nego se u svakom konkretnom slučaju moraju primijeniti standardi koje su već utvrdili ESLJP i Ustavni sud, kako ne bi došlo do povreda.*
5. *Naredbe suda za provođenje posebnih istražnih radnji moraju da sadrže dovoljne razloge utvrđene zakonom, kao i razložno obrazloženje da se dokazi nisu mogli pribaviti na drugi način.*
6. *Stavovi ESLJP-a zauzeti u presudi Dragojević protiv Hrvatske prihvaćeni su u praksi sudova u BiH kao smjernice prilikom odlučivanja o zakonitosti naredbi za provođenje posebnih istražnih radnji, te zakonitosti dokaza koji su pribavljeni na osnovu njih.*
7. *Pretraz stana predstavlja miješanje u pravo iz člana II/3f) Ustava BiH i člana 8 Evropske konvencije, te mora biti provedeno u skladu sa zakonom i proporcionalno cilju koji se želi postići.*
8. *U sporovima iz odnosa roditelja i djece sud mora da se rukovodi isključivo najboljim interesima maloljetnog djeteta. Standard „najbolji interes djeteta“ prihvaćen je kao jedno od osnovnih načela za uređenje i zaštitu prava djeteta shodno Konvenciji o pravima djeteta.*
9. *Standard dokazivanja utvrđen za povredu člana II/3b) Ustava BiH i člana 3 Evropske konvencije je „van razumne sumnje“, što se može utvrditi na osnovu „koegzistiranja dovoljno čvrstih, jasnih i usaglašenih zaključaka ili sličnih nespornih činjeničnih pretpostavki“.*
10. *Da bi neko postupanje potpadalo pod odredbu člana 3 Evropske konvencije ono mora dostići minimalni stepen težine. Ovaj test se primjenjuje u svakom slučaju, bez obzira na koji se oblik zlostavljanja navodi odnose.*
11. *Praksa sudova u BiH ukazuje na to da se pitanje zabrane mučenja postavlja, između ostalog, u predmetima koji se tiču nestalih osoba, lišavanja slobode, ratnih zločina i adekvatne medicinske njege osuđenih osoba i osoba lišenih slobode, pa čak i određenih pitanja koja se tiču djece (u kontekstu pitanja maloljetničke delikvencije i djece u ulozi oštećenih). Ukazano je da u ovom dijelu zaštite nije dobra domaća regulativa i da bi je trebalo doraditi.*
12. *U odnosu na bazu sudskih odluka, četiri suda najviše instance (Sud BiH, Vrhovni sud FBiH, Vrhovni sud RS-a i Apelacioni sud Distrikta Brčko) treba da bazu sudske prakse u BiH nastave*

dodatno obogaćivati sadržajem, a odjeljenja sudske prakse treba kontinuirano jačati materijalnim i ljudskim resursima.

13. *Četiri suda najviše instance trebaju nastaviti s utvrđenom praksom periodičnih sastanaka na kojima će se raditi na proširivanju deskriptora i njihovom horizontalnom povezivanju.*
14. *Baza sudske prakse treba da služi kao osnova za identifikaciju tema za harmonizacijske panele, te razmatranje i drugih pitanja vezanih za usaglašavanje sudske prakse.*
15. *Potrebno je da VSTV razmotri mogućnost normiranja rada odjeljenja sudske prakse i panela za ujednačavanje sudske prakse kroz izmjene i dopune postojećeg Pravilnika o orijentacionim mjerilima za rad sudija i stručnih saradnika u BiH.*
16. *Pravosudna i profesionalna zajednica se mora upoznati s praksom najviših sudskih instanci, a Portal treba biti dostupan pravosudnoj i stručnoj zajednici i građanima.*
17. *VSTV treba organizovati stručnu diskusiju o praksi anonimiziranja sudskih odluka sudova u BiH kako bi praksu o anonimizaciji uskladili s najboljim evropskim praksama.*
18. *Potrebno je da VSTV revidira pravni okvir za rad panela za harmonizaciju, razmotri mogućnost proširenja sistematizacije radnih mjesta u sudovima, te da pokrene pregovore s vladama o osiguranju budžeta.*
19. *Učesnici ovog Foruma ocjenjuju korisnim za praktičnu primjenu u svakodnevnom radu izvještaje koji su pripremljeni u štampanom obliku, s pregledom dijela prakse redovnih sudova s cijelog područja BiH, prakse Ustavnog suda i ESLjP-a.*
20. *Učesnici Foruma zahvaljuju Ustavnom sudu BiH, AIRE Centru i VSTV-u na organizovanju ovog Foruma i očekuju da će se ova praksa nastaviti i narednih godina.*

Snimak prvog dana konferencije je dostupan na sljedećem linku: <https://youtu.be/TgyVjY5Go7w>.

Snimak drugog dana konferencije je dostupan na sljedećem linku: <https://youtu.be/mip45dXoiTo>.

Program početne obuke i program stručnog usavršavanja za 2022. godinu

Edukacija sudija i tužilaca u Federaciji BiH u 2022. godini

Pripremili: Samra Alispahić i Almir Tabaković, Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji Bosne i Hercegovine

Centri za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH i Republici Srpskoj i Pravosudna komisija Brčko distrikta BiH u saradnji sa Stalnom komisijom za edukaciju, CSD-om VSTV-a BiH i Projektom vijeća Evrope „Inicijativa za pravnu sigurnost i efikasno pravosuđe u Bosni i Hercegovini – Faza II” nastojat će implementirati Novi kurikulum o učenju o ljudskim pravima namijenjen novoimenovanim sudijama i tužiocima.

U okviru realizacije Programa početne obuke novoimenovanih nosilaca pravosudnih funkcija, obuka o ljudskim pravima će imati značajnu ulogu i obuhvatiti nekoliko segmenata osnovnog i naprednog stadija obuke. Osnovna zamisao kurikulumu jeste da novoimenovani sudije/tužioci postepeno grade svoje znanje i vještine u primjeni Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Novim kurikulumom početne obuke novoimenovanih sudija i tužilaca u oblasti ljudskih prava, uzimajući u obzir prirodu i dugoročne ciljeve edukacije i obuke o ljudskim pravima, te njihovo trajanje i intenzitet, obuka će se povećati i sistemski zaokružiti u jedinstvenu cjelinu. Ovdje se prvenstveno govori o modularnoj obuci kroz 12 osnovnih modula o ljudskim pravima, kombinacijom dostupnih HELP modula učenja na daljinu i tradicionalnih radionica uživo.

Predviđeno je da obuka o ljudskim pravima i Evropskoj konvenciji traje tri godine – prve godine imali bismo osnovno znanje kroz module kao što su uvod u EKLjP, HUDOC i drugi alati za istraživanje, načela tumačenja EKLjP-a i procesna prava prema EKLjP-u. Tokom druge i treće godine obuke novoimenovani sudije bi pohađali obuke prema razrađenim nastavnim planovima i programima vezanim za ravnopravnost i nediskriminaciju, te prava žrtava prema EKLjP-u. Napredni dio obuke bio bi zastupljen u temama: obrazloženje presuda (građanskih i krivičnih); pristup žena pravdi; migracije i EKLjP; imovinska prava prema EKLjP-u; te krivična djela počinjena iz mržnje i govor mržnje, što bi doprinijelo produbljivanju znanja i razvijanju vještina pronalaženja i korištenja dostupne sudske prakse domaćih i međunarodnih sudova.

Cijeneći još uvijek otežanost realizacije tradicionalnih obuka, smatramo da će se manji dio obuke i realizacije programa stručnog usavršavanja sudija i tužilaca odvijati *online*. Uz podršku Odjela IKT Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, koji je centrima stavio na raspolaganje komunikacijsku platformu *Cisco Webex* za sigurnu i nesmetanu realizaciju edukativnih aktivnosti, buduće aktivnosti će biti realizovane putem navedene platforme i podrške pri realizaciji *online* edukativnih aktivnosti.

Kao i uvijek, u novitetima nam podršku pružaju međunarodne i domaće partnerske organizacije. AIRE Centar, Vijeće Evrope, OSCE Misija u Bosni i Hercegovini, USAID, UNICEF, CLDP, OPDAT, TRIAL International, Heinrich Boll Stiftung, Save the Children, Atlantska inicijativa, Sarajevski

otvoreni centar, te Centar ženskih prava samo su neke od organizacija s kojima ćemo nastaviti započete projektne aktivnosti i realizaciju edukacija iz 2021. godine i u narednoj 2022. godini.

Unapređenje metodologije realizacije obuka donosi nam nekoliko obuka namijenjenih edukaciji edukatora Centra za edukaciju sudija i tužilaca u oblastima poput Evropske konvencije o ljudskim pravima, pravima djeteta, zaštite prava djece i postupanju s djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, kibernetičkog kriminala i digitalnih tehnologija, mentorstva i vještina, te korupcije.

Neizostavna tema je i implementacija međunarodnih standarda u praksi domaćih sudova kroz publikovanje stavova iz određenih presuda Evropskog suda za ljudska prava, donesenih u odnosu na države regiona, u okviru saradnje pri realizaciji nacionalnih foruma i saradnje s AIRECentrom. Tokom naredne godine realizovat će se šesta godišnja konferencija Pravosudnog foruma za Bosnu i Hercegovinu na temu: Harmonizacija sudske prakse u Bosni i Hercegovini i jedinstvene baze sudske prakse.

U okviru saradnje sa USAID projektom „Pravosuđe protiv korupcije u BiH“, tokom naredne godine nastavlja se realizacija dva četverogodišnja programa specijalističke obuke. Radi se o specijalizaciji određenog broja tužilaca za rad na predmetima korupcije i organizovanog kriminala visokog nivoa, za koje je pripremljen poseban Program specijalizacije tužilaca. Program je koncipiran polazeći od procesne uloge suda u krivičnom postupku, preko suzbijanja navedenih vrsta krivičnih djela, do instituta materijalnog krivičnog prava, sudske prakse, te iskustava u dosadašnjem radu na predmetima krivičnih djela organizovanog kriminala i korupcije.

Kontinuirana obuka za sudije i tužioce nudi i specijalizaciju sudija i tužilaca u domenu rada na predmetima za maloljetnike, kao što je poseban program specijalizacije u saradnji sa Save the Children na temu seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja maloljetnika u digitalnom okruženju. Navedena specijalizacija bit će implementirana kroz tri edukativne aktivnosti: Seksualno iskorištavanje i zlostavljanje djece u digitalnom okruženju – etiologija i fenomenologija; Pravni okvir vezan za procesuiranje slučajeva seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece u digitalnom okruženju; Forenzička istraga, digitalni okvir i procesno-pravno formiranje dokaza.

Tereti dokazivanja u predmetima diskriminacije, provedba Aarhus konvencije s težištem na pristup pravosuđu u okviru seminara „Pristup pravdi u pitanjima koja se tiču okoliša“, te suđenje u razumnom roku, jesu teme koje će biti zastupljene u realizaciji Programa za 2022. godinu. Svoje mjesto u Programu za 2022. godinu imaju i teme poput zaštite osobnih podataka i tajnosti podataka i zaštite prava pacijenata, te cjelokupan set obuka za rukovodioce pravosudnih institucija. U okviru krivičnog, građanskog i upravnog prava noviteti su seminari na temu najčešćih grešaka u radu nižestepnih sudova, kao jedna od preporuka Stalne komisije za edukaciju VSTV-a BiH.

Stanje uzrokovano pandemijom COVID-19 svakako je ostavilo traga u radu i implementaciji programskih i edukativnih aktivnosti i u 2021. godini. Naime, mnoge edukativne aktivnosti koje nisu mogle biti realizovane *online*, poput obuke za stručne saradnike i specijalizacije u domenu forenzike i kriminalističkih obuka, bit će realizovane u 2022. godini.

Ostatak kontinuirane obuke bit će namijenjen primjeni standarda Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu i Ustavnog suda BiH, prezentiranju stavova Vrhovnog suda FBiH, temama vezanim za pravo EU-a, slobodu govora i klevetu, kao i njena ograničenja i efikasnu primjenu članova 10 i 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima, etiku i integritet, stvarna prava i zemljišne knjige, radno pravo, te stečaj i privredno pravo. Obuka o integritetu i sudijskoj etici jeste neizostavan dio programa, a nosioci pravosudnih funkcija će istu moći pratiti kroz razne radionice predviđene programom, kao i putem učenja na daljinu u okviru modula „Etika i integritet“, korištenjem platformi za učenje na daljinu.

Centar i u 2022. godini nastavlja saradnju sa HELP projektom Vijeća Evrope u okviru zajedničke inicijative Evropske unije i Vijeća Evrope „*Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey II*“, te će organizovati dva kursa i to:

- *Data Protection and Privacy Rights* / Zaštita podataka i pravo na privatnost
- *International Cooperation in Criminal Matters* / Međunarodna saradnja u krivičnim stvarima

HELP kurs „Zaštita podataka i pravo na privatnost“ nudi sveobuhvatni kurikulum koji na interaktivan način pokriva ključne koncepte, pravni okvir Vijeća Evrope i EU (direktno primjenjiv na nacionalnoj razini), sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava (ECtHR) i Suda pravde Evropske unije (CJEU), kao i specifične oblasti zaštite podataka. Jedan od ključnih referentnih materijala za razvoj ovog kursa bio je „Priručnik o zaštiti podataka“ koji su zajednički izradili EU FRA i Vijeće Evrope s Uredom registrara Evropskog suda za ljudska prava. Više o ovom kursu možete pogledati na: <https://rm.coe.int/help-course-brief-data-protection-and-privacy-rights/16809cd3a7>

HELP *online* kurs „Međunarodna saradnja u krivičnim stvarima“ istražuje fundamentalne principe međunarodne pravosudne saradnje i raspon pravosudnog okvira i pravnih instrumenata za saradnju – primjenjuju se podopćim razmatranjem pitanja ljudskih prava. Više o navedenom kursu možete pogledati na: <https://rm.coe.int/help-course-brief-international-cooperation-on-criminal-matters/16808b4f43>

Tutori kurseva su edukatori Centra za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH, eksperti iz navedenih oblasti koji su prošli obuku za trenere organiziranu od strane Vijeća Evrope i time stekli status HELP certificiranih trenera.

Kao i do sada, kursevi će biti otvoreni za sudije i tužioce, stručne savjetnike, saradnike i pripravnike u sudovima i tužilaštvima, te obzirom na dosadašnju uspješnu saradnju i potpisane sporazume o saradnji, članove Advokatske komore Federacije BiH i studente završne godine i master studija Pravnih fakulteta u FBiH.

Također, nosiocima pravosudnih funkcija u Bosni i Hercegovini bit će omogućeno učešće i na svim oblicima obuka koje organizuje EJTN – Evropska mreža za edukaciju sudija i tužilaca. Trenutno je nezahvalno govoriti u kojem obliku će biti organizovane ove obuke; ono što možemo reći jeste da će sudijama i tužiocima, kao i stručnim savjetnicima i saradnicima u sudovima i tužilaštvima, biti omogućeno učešće u:

- *Online* studijskim posjetama koje se organiziraju u evropskim sudovima (CJEU i ECtHR), EU agencijama (Eurojust i FRA), kao i evropskim i međunarodnim organizacijama (EU institucije, HCCH).
- AIAKOS programu za novoimenovane i buduće sudije i tužioce (*online*);
- Seminarima kontinuirane obuke (*online*);
- EJTN 1 tema/1 ekspert/1sat *webinarima*.

Detaljne informacije o EJTN obukama i mogućem učešću na istim bit će dostavljene sudovima i tužilaštvima naknadno, po dobijanju saglasnosti od strane organizatora.

Nadamo se da će edukativne aktivnosti i način realizacije istih tokom 2022. godine biti dosta interesantniji i kvalitetniji, s većim udjelom realizacije seminara uživo i primjenom djelimično novih metodoloških pristupa. Više o edukativnim aktivnostima bit će predstavljeno u samom Programu početne obuke i programu stručnog usavršavanja sudija i tužilaca za 2022. godinu.

Program stručnog usavršavanja i početne obuke Centra za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj za 2022. godinu

Pripremio: Tomislav Čavić, Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj

Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj (CEST RS) je početkom mjeseca oktobra ove godine, pokrenuo aktivnosti radi blagovremenog kreiranja Programa stručnog usavršavanja i početne obuke nosilaca pravosudnih funkcija u Republici Srpskoj za narednu 2022. godinu. U tom cilju CEST RS se, po dosada ustaljenoj praksi, obratio sa pismom namjere svim partnerima i dosadašnjim saradnicima, prije svega svim sudovima i tužilaštvima u Republici Srpskoj, Brčko Distriktu, kao i Sudu BiH, Tužilaštvu BiH, Ustavnom sudu BiH, Visokom sudskom i tužilačkom savjetu BiH, pravnim fakultetima, Pravobranilaštvu RS, Advokatskoj komori RS, Notarskoj komori RS, udruženjima sudija, udruženjima tužilaca, ministarstvima pravde, agencijama na nivou Republike Srpske, stalnim edukatorima CEST-a, nevladinim i međunarodnim organizacijama, sa kojima je CEST RS do sada sarađivao u kreiranju tema i realizaciji edukativnih aktivnosti za nosioce pravosudnih funkcija.

Upravni odbor CEST RS je na sjednici održanoj 15.10.2021.godine, usvojio Revidiranu listu edukatora CEST RS, kojom se produžava mandat odabranim edukatorima na period od naredne četiri godine, nakon što je predhodno analizirao postojeću listu edukatora i svim edukatorima sa postojeće liste, kojim ističe mandat, dostavio pozivno pismo kojim od edukatora traži da se pismeno izjasne da li i dalje žele da budu angažovani u svojstvu edukatora CEST RS.

Na usvojenoj Revidiranoj listi se nalaze imena 58 edukatora, razvrstanih po pravnim oblastima za koju su iskazali interes i to: krivičnopravna, građanskopravna, upravnoopravna, vanparnična, prekršajnopravna, radno i porodično pravo, privredno i finansijsko pravo, izvršenje, evropsko pravo i pravo Evropske unije i ostale oblasti i vještine, od čega su 40 edukatora imenovani iz reda sudija Vrhovnog suda Republike Srpske, okružnih sudova u Republici Srpskoj, te iz reda javnih tužilaca Republičkog javnog tužilaštva i okružnih javnih tužilaštava u Republici Srpskoj.

Upravni odbor CEST RS je, takođe na istoj sjednici utvrdio prijedlog izmjena i dopuna postojećeg Pravilnika o kategorijama, izboru, pravima i obavezama edukatora CEST RS, kojima su utvrđeni novi kriteriji i parametre za vrednovanje kandidata za izbor novih edukatora, na osnovu Javnog konkursa za izbor edukatora, koji će CEST RS raspisati početkom sljedeće godine.

Na osnovu člana 17 tačka 9 Zakona o visokom sudskom i tužilačkom savjetu BiH, VSTS BiH ima nadležnost da određuje početnu obuku za lica koja su izabrana za sudije i javne tužioce i da nadzire ostvarivanje takve obuke, te je u tom cilju VSTS ranijih godina definisao okvir obuke i listu tema po kojoj su se provodile obuke novoimenovanih sudija i javnih tužilaca u oba CEST-a u BiH.

Kroz Program početne obuke CEST RS za 2022. godinu, će se organizovati i sprovesti obuka za novoimenovane sudije i javne tužioce, kao i za druga lica koja se namjeravaju baviti ulogom sudije i javnog tužioca, a to su stručni saradnici i sudijski pripravnici koji su zaposleni u sudovima i javnim tužilaštvima.

Cilj provođenja ove vrste obuke je sticanje vještina neophodnih za efikasno vršenje sudijske, odnosno tužilačke dužnosti, uključujući i sticanje svestranih iskustava iz prakse, profesionalne etike i sagledavanja svih segmenata uloge i značaja i odgovornosti koja im je povjerena u njihovom radu.

Početnoj obuci novoimenovanih sudija i javnih tužilaca, kao posebnom vidu inicijalne obuke koju organizuje CEST RS, posvećuje se posebna pažnja kroz uvođenje sistema mentorstva u sudove i javna tužilaštva u Republici Srpskoj, u kojima sudije i javni tužioci sa dokazanim iskustvom i znanjem, kao mentori pomažu i usmjeravaju novoimenovane sudije i javne tužioce, kroz savladavanje i sticanje praktičnih vještina u radu, kao i u primjeni pojedinih procesnih odredbi kroz aktuelnu sudsku praksu.

Od 2020.godine provodi se sistem mentorstva u tužilaštvima kroz rad konsultativnih tužilaca koji rade sa novoimenovanim tužiocima i koji su davali prijedloge obuka koje novoimenovani javni tužioci trebaju pohađati u CEST-ovima, a uspostava sličnog procesa mentorstva se očekuje i u sudovima u BiH, nakon što se usvoji relevantni pravni okvir.

Prijedlog je da se konačan spisak tema za program početne obuke, koji je obavezan za novoimenovane sudije i javne tužioce u 2022.godini, definiše na zajedničkim sastancima Stalne komisija za edukaciju VSTS BiH sa Upravnim odborima CEST-ova i Pravosudne komisije Brčko Distrikta, obzirom na činjenicu da su tokom 2021.godine već stigli prijedlozi za dopunu ovog programa, uključujući i prijedloge CEST-a da se u početnu obuku uvrste teme iz izvršnog, prekršajnog i vanparničnog referata, te obavezna obuka o ljudskim pravima.

VSTS BiH je usvojio set preporuka za unapređenje obuka od posebnog interesa za pravosuđe u Bosni i Hercegovini u 2022.godini i pripremio razradu tih obuka po temama i metodologiji, posvećujući posebnu pažnju zastupljenosti u programima edukacije tema iz domena etike i integriteta nosilaca pravosudnih funkcija, čiji je cilj da se nosiocima pravosudnih funkcija, kroz program edukacije u 2022.godini, približiti etiku i integritet iz što više različitih uglova, a pored toga posebno mjesto zauzima planirana obuka za rukovodioce pravosudnih institucija u Bosni i Hercegovini, čiji okvir za početnu/kontinuiranu obuku će se utvrditi na osnovu detaljno iskazanih potreba za edukacijom u 2022.godini koje će Odjelu za sudsku dokumentaciju i edukaciju pri VSTS dostaviti predsjednici sudova i glavni tužioci. S tim u vezi, u okviru obuke na temu etike i integriteta, predložene su edukativne aktivnosti: „*Online obuka o etici i integritetu i sprečavanju sukoba interesa za nosioce pravosudne funkcije*”, seminar na temu: „*Disciplinski postupak i praksa*”, čiji je cilj upoznavanje sudija i tužioca sa načinom rada Ureda disciplinskog tužioca i disciplinskih komisija pri VSTS, kao i dosadašnjom disciplinskom praksom, te okrugli sto na temu: „*Standardi profesionalne etike za sudije u BiH*” koji bi se organizovao u okviru redovnih konferencija kao popodnevna panel diskusija na ovu temu sa omogućavanjem razmjene informacija i što više praktičnih primjera iz stvarnog života, kao i poseban okrugli sto na temu: „*Standardi profesionalne etike za tužioce u BiH*”.

U okviru obuke za rukovodioce pravosudnih institucija planiran je seminar na temu: „*Uloga predsjednika sudova i glavnih tužilaca u očuvanju integriteta pravosudnih institucija*”, čiji je cilj unaprijediti sadržaj obuke za rukovodioce u sudovima i tužilaštvima i jačanje integriteta i podizanje standarda ponašanja kroz identifikovanje najbolje prakse u vezi razvijanja sistema kontrole rada i odgovornosti nosilaca pravosudnih funkcija. Pored toga planiran je seminar na temu: „*Elektronski alati za menadžere*”, čiji je cilj obučiti rukovodioce i sekretare u pravosudnim institucijama za pravilnu primjenu CMS-a/TCMS-a, i za korištenje uvedenih naprednih funkcija ovog sistema, te seminar na temu: „*Izgradnja leaderskih i upravljačkih kapaciteta u pravosudnim institucijama*”, čiji je cilj razvijanje liderstva, planiranja i upravljanja i upoznavanje rukovodioca pravosudnih institucija o prednostima korištenja HRMIS sistema. Osim toga, planirano je više radionica na teme: „*Proaktivna*

uloga predsjednika sudova”, „Savremena komunikacija s javnošću” „Interna komunikacija, unutar pravosudnih institucija, poticanje timskog rada/lično liderstvo”, „Proaktivna uloga šefova sudskih odjeljenja u rukovođenju odjeljenjem” i „Aktuelna pitanja za rukovodioce pravosudnih institucija”, a koje aktivnosti su razvijene u okviru već provedenih projekata, gdje je utvrđeno da postoji potreba za njihovim kontinuiranim održavanjem.

VSTS BiH je obavjestio CEST-ove i Pravosudnu komisiju BD, da će za program stručnog usavršavanja nosilaca pravosudnih funkcija u 2022. godini nominovati teme na drugačiji način od nominacije u predhodnim godinama. Prije svega, dio tema će se definisati u narednom periodu na osnovu analiza najčešćih grešaka u radu nižestepenih sudova, a koje su pripremili vrhovni sudovi u okviru projekta IPA 2017. Drugi set tema predstavlja razrada preporuka VSTS-a za unapređenje obuka od posebnog interesa za pravosuđe BiH, a treći set tema predstavlja nominaciju raznih pitanja od strane stalnih komisija VSTS i odobrenih projekata.

S tim u vezi VSTS je predložio održavanje seminara na teme: „Najčešće greške u radu nižestepenih sudova na krivičnom referatu”, „Najčešće greške u radu nižestepenih sudova na parničnom referatu”, „Najčešće greške u radu nižestepenih sudova na upravnom referatu”, čiji cilj je predstaviti analize koje su pripremili sudovi najviše instance u Bosni i Hercegovini, te analizirati najčešće razloge za ukidanje/preinačenje drugostepenih odluka i ukazati na dobre prakse.

U okviru projekta razvoja sistema mentorstva u sudovima i tužilaštvima, u narednoj godini je planirano održavanje: „Konferencije konsultativnih tužilaca”, čiji je cilj razmijeniti iskustva u radu konsultativnih tužilaca sa novoimenovanim tužiocima, te identifikovati dobre i loše prakse i kako unaprijediti ovaj proces, te planiranje „Radionice za sudije mentore”, čiji je cilj obučiti novoimenovane sudije mentore za pravilno provođenje programa mentorstva u sudovima.

VSTS BiH je donio zaključak da se u 2022. godini nastavi sa provođenjem specijalističke obuke za tužioce na temu organizovan kriminal i korupcija, te da se u realizaciji seminara na ovu temu uključe i predstavnici drugih profesija (SIPA, ovlaštena službena lica i dr.), te da treba nastaviti specijalističku obuku za sudije, koja je na ovu temu razvijena u 2021. godini u saradnji sa USAID projektom „Pravosuđe protiv korupcije u Bosni i Hercegovini”. Na temu pisanja presude planira se održavanje seminara za sudije: „Pisanje presude kao misaoni/stvaralački proces”, čiji je cilj razviti svijest kod sudija da je pisanje presude misaoni i stvaralački rad.

Projekat jačanja tužilačkih kapaciteta u sistemu krivičnog pravosuđa je predložio da se za javne tužioce, kao ciljnu grupu, planiraju seminari na teme: „Kriminalističko-obavještajni rad u podršci tužilaštvima na suzbijanju korupcije u BiH”, „Sporazum o priznanju krivice”, „Pokazne vježbe istraživanja lica mjesta i prikupljanja tragova”.

Iz parničnog postupka planirane su edukativne aktivnosti kojim bi se obradile sledeće teme: „Kvalitet presude u parničnom postupku”, „Upravljanje sudskim postupkom i organizacijske vještine” i iz privrednog referata: „Ekonomski aspekti stečajnog postupka”.

U okviru postupanja sa ranjivim grupama u kontaktu sa pravosuđem i diskriminacija manjinskih grupa u društvu, VSTS je predložio seminare na teme: „Rodna (ne) ravnopravnost: stereotipi i predrasude”, „Pripadnici ranjivih grupa kao svjedoci u postupku”, i „Ljudska prava LGBTI osoba u BiH i pravni mehanizmi njihove zaštite - iskustva iz BiH i regije”.

Kao posebne teme, u cilju usaglašavanja sudske prakse, predložen je seminar iz izvršne oblasti sa temom: „Izvršni postupak - aktuelna pitanja”, iz vanparničnog postupka na temu: „Oduzimanje

i vraćanje poslovne sposobnosti s osvrtom na zadržavanje lica u zdravstvenoj ustanovi”, a u cilju razvijanja vještina alternativnog rješavanja sporova seminari na temu: „*Sudska nagodba*” i „*Arbitraža*”.

U Republici Srpskoj je donesen Zakona o zaštiti od uznemiravanja na radu, koji je stupio na snagu 19.10.2021.godine, prijedlog je da se planira obuka na temu: „*Zakon o zaštiti od uznemiravanja na radu*”, a zbog čestih kršenja izbornog zakona i izbornih prevara neophodno je uvrstiti seminar na temu: „*Krivična djela izbornih prevara, odnosno kršenje izbornog zakona*”.

U okviru USAID projekta „*Pravosuđe protiv korupcije u Bosni i Hercegovini*”, u kojem se usvojen višegodišnji Program individualizirane obuke za javne tužioce, koji se odnosi na specijalističku obuku javnih tužilaca za rad na predmetima visokog nivoa korupcije, organizovanog kriminala i najslabijim oblicima privrednog kriminala, u 2022.godini, će se planirati obuka po kalendaru za drugu godinu obuke, koja se realizuje kroz utvrđene module višednevne obuke za rukovodioce u tužilaštvima, tužioce i stručne saradnike u tužilaštvima, za rad na ovoj vrsti predmeta, kao i posebna obuka za rukovodioce u tužilaštvima na temu: „*Upravljanje finansijskim resursima*” i na druge aktuelne teme koje predlože rukovodioci u tužilaštvima.

Takođe, u okviru USAID projekta, planirana je obuka za sudije u okviru dvogodišnjeg programa specijalističke obuke za sudije, za rad na predmetima korupcije i organizovanog kriminala visokog nivoa, po utvrđenom kalendaru za drugu godinu obuke za sudije. U ovom programu specijalističke obuke sudija nastojala su se obuhvatiti sva ona ključna pravna znanja koja su neophodna za donošenje pravilne i zakonite sudske odluke. Ova obuka treba da polaznicima omogući sticanje neophodnih praktičnih znanja i vještina za pravilnu primjenu odgovarajućih zakonskih propisa. Kao online obuka je predloženo da se u program uvrsti: „*Obuka o etici, integritetu i sprečavanju sukoba interesa za nosioce pravosudnih funkcija*”, koja bi se realizovala kroz pojedinačne već utvrđene module i jedna radionica na temu: „*Javni nastup u kriznim situacijama*”, za službenike za odnose sa javnošću, kao i sudije i javne tužioce.

U saradnji sa UNICEF-om, u 2022.godini će se nastaviti sa specijalističkom obukom u sklopu stručnog usavršavanja sudija i javnih tužilaca, koji postupaju u predmetima sa maloljetnim izvršiocima krivičnih djela, prema Zakonu o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, a kroz odabir obaveznih tema.

U okviru projekta Savjeta Evrope „*Prevenција i borba protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini*”, koji se realizira u okviru zajedničke inicijative Evropske unije i Savjeta Evrope „*Horizontal facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019. - 2022.*”, ponovo je predloženo da se u okviru učenja na daljinu, kao zajednička edukacija u 2022.godini, realizuje HELP modul „*Trgovina ljudima*”, koji bi bio dostupan za samostalno učenje nosilaca pravosudnih funkcija na HELP platformi, a online obuka bi se organizovala uz pomoć određenog tutora.

Projekat koji provodi Atlanska inicijativa u BiH je predložila u 2022.godini obuke na temu: „*Razmatranje krivičnog djela silovanja u sudskoj praksi u Bosni i Hercegovini*”, „*Seksualno uznemiravanje - zakonska rješenja i pravosudni odgovor*” i „*Razvod braka i nasilje u porodici*”, koje su koncipirane na osnovu analiza koje je provela i izradila Atlanska inicijativa uz podršku sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini.

Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini je kao i proteklih godina predložila više tema obuka čiju bi realizaciju podržala u 2022.godini, a koje bi bile održane u zavisnosti od razvoja situacije sa pandemijom, kao što su: „*Upravljanje sudskim postupkom u predmetima ratnih zločina*”, „*Trgovina*”

ljudima”, „Krivična djela počinjena iz mržnje”, „Teška krivična djela”, „Rodno-zasnovano i nasilje u porodici”, „Nezavisnost pravosuđa”, „Praksa Evropskog suda za ljudska prava- Temeljne slobode i zabrana diskriminacije”, „Pristup pravdi u pitanjima koja se tiču zaštite životne sredine” i „Pitanja vezana za izborni proces i krivična djela protiv izbornoprava”. Od strane projekta koji provodi Međunarodna finansijska korporacija (IFC), kao dio grupacije Svjetske banke, predložene su teme za obuku stečajnih sudija, stečajnih upravnika i ostalih učesnika u stečajnom postupku, u 2022.godini, a u okviru projekta UN Ureda za droge i oružje (UNODC) dostavljen je prijedlog za organizovanje zajedničke obuke -radionice na temu: „Neovlašteni promet oružjem i vojnom opremom, te proizvodima dvojne namjene – Prezentacija zakonskih rješenja i sudske prakse u BiH”.

Uz podršku AIRE Centra iz Londona, u skladu sa potpisanim Sporazumom o saradnji u sprovođenju obuke nosilaca pravosudnih funkcija, u zavisnosti od situacije sa pandemijom u BiH, u 2022.godini će se planirati obuke iz oblasti ljudskih prava, na temu implementacije međunarodnih standarda iz Evropske konvencije o ljudskim pravima u praksi domaćih sudova i aktuelne prakse Evropskog suda za ljudska prava. Organizacija „TRIAL International” predložila je održavanje radionice čiji je cilj podizanje svijesti i senzibilizacije pravosudnog osoblja o prisustvu stereotipa i stigmatizacije oštećenih – žrtava seksualnog nasilja u okviru krivičnog postupka, kroz edukaciju o postojećim problemima i preporukama za njihovo prevazilaženje.

Centar protiv krijumčarenja umjetninama u BiH predložio je interdisciplinarnu obuku sudija i javnih tužilaca na temu: „Ilegalna trgovina umjetninama” u cilju sprečavanja ilegalne trgovine kulturnim dobrima a koja se tiče organizovanog kriminala: a Podržavajući taj prijedlog Ministarstvo pravde BiH planira održavanje seminar na temu: „Međunarodna pravna pomoć”, u cilju unapređenja međunarodne pravne pomoći i nastavka edukacije na ovu temu.

U Programu obuke CEST RS za 2022.godinu, kao i do sada će se posebna pažnja posvetiti obuci nosilaca pravosudnih funkcija putem organizovanja okruglih stolova na kojima će se raspravljati aktuelna pitanja iz prakse Vrhovnog suda Republike Srpske iz krivičnopravne, građanskopravne, privrednopravne i upravno-pravne oblasti, kao i organizovanje decentralizovane obuke u vidu okruglih stolova na kojim će se govoriti o aktuelnim sudskim praksama u šest okružnih sudova u Republici Srpskoj, a za koje postoji veliko interesovanje od strane nosilaca pravosudnih funkcija.

Od strane ostalih stalnih partnera CEST RS i edukatora CEST RS, kao i zainteresovanih sudija i javnih tužilaca, dostavljen je velik broj prijedloga tema koje se odnose na kontinuiranu obuku nosilaca pravosudnih funkcija, među kojima će se odabrati one teme koje su aktuelne i za koje su u većoj mjeri iskazali interes sudije i javni tužioci u Republici Srpskoj, sa posebnim osvrtom na sudsku praksu ESLjP-, da bi se u konačnom kreirao kvalitetan Programa obuke sudija i javnih tužilaca u RS za 2022.godinu.

Lista korištenih skraćenica

Brčko distrikt Bosne i Hercegovine - BD BiH

Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca RS - CEST RS

Centar za edukaciju sudija i tužilaca FBiH- CEST FBiH

Evropska konvencija o ljudskim pravima - EKLJP

Evropski sud za ljudska prava – ESLJP

Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi – OSCE/OEBS

Sud Evropske unije – Sud EU

Vijeće Evrope - VE

Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH – VSTV BiH, VSTS BiH

Elektronsko izdanje *Pravne hronike* je dostupno na internet stranici

www.pravnahronika.org

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

THE AIRE CENTRE

Advice on Individual Rights in Europe

British Embassy
Sarajevo